EXCITARZ
pobożney pámiątki
IASNIE Wielmożnego PANA,
Iego Mośći Páná
MIKOLAIA ZEBRZYDOWSKIEGO
Woiewody y Generałá Krákowskiego Sniátyńskiego ⁊c. ⁊c.
Stárosty pierwszego Fundatorá Kálwáryiskiego
wdźwięku nowych tytułow
MIKOLAY ZEBRZYDOWSKY
OEKONOM MEKI IESVSOWEY.
NIEBIESKIEY SLAWY FAKTOR
DROG Y SLADOW CHRYSTVSOWYCH
DZIEDZIC
Ná Kápitule Kálwáryiskiey w Roku 1656. odpráwowáney/ przy solemney Párentáciey ktoro Prowincia Polska piis Jáśnie Wielmożnych Fundatorow Kálwáryiskich/ Manibus solemnemi Votiwámi Requialnemi czyniłá.
z Ambony Kálwáryiskiey.
Przez O. ELEVTHEREGO ZIELEIEWICZA
Ordinis Minorum Obseru. *Gwárdyana Trockiego, Generálnego Káznodźiele, wystáwiony*
Nád żywą Kálwáryą záwieszony.
Roku Páńskiego. 1660, Miesiacá Listopadá. Dniá 13.

W KRAKOWIE,
W Druk: v Wdovvy LVKASZA KVPISZA, I. K. M. Typogr.

Ná Herb RADVVAN.

NIechai kto chce swych przodkow dowodźi liniey
Od Arkádow: niech zacność swoiey fámiliey
Sámych Bogow krmia, Marsow, Iowissow gláncuie:
Heroicka iey Cere, Orły známionuie:
Krzyz, prawdźiwey iest Cnoty, oboiego męstwá
Herbem práwym, práwego wniebie dostoieństwá.
Zebrzydowskich przezacnych, zacny Krzyzem Rádwan,
Swiádek ich Cnot, y Męstwá: śpiewa onym Pádwan.

IASNIE WIELMOZNEMV PANV
Jego Mośći Pánu/

MICHAŁOWI

z Zebrzydowic

ZEBRZYDOWSKIEMV.

Miecznikowi Koronnemu/ Sniátynſkiemu/ Ĺánckoronſkiemu/ ꝛc. ꝛc. Stároście Fundatorowi Kálwáryiſkiemu/ Pánu y Dobrodźieiowi Náſzemu Wielce Młśćiwemu.

Pytány niegdy Diogenes Cynicus Iáśnie Wielmozny Fundatorze Pánie y Dobrodźieiu Naſz Wielce Miłośćiwy: Quid apud homines quàm citiſsimè omnium ſeneſceret? *odpowiedźiał*, Beneficium: *to przydáiac*, nam iniurias quidem ſilici inſculpimus, beneficia in aqua deſcribimus, aut in puluere delineamus. *Przez ktorą ſtárość dobrodźieyſtw, nie co innego ten Philoſoph rozumiał, iedno niezbedną niewdźieczność, á to dla wielkiey Symmetryi z ſtárośćią niewdźieczności; iż iako zgrzybiała ſtárość człowieká wzápominánie śie; ták niewdźieczność niewdźiecznyká, wpredkie dobrodźieiſtw zápomnienie przywodźi: á zátym trzy one Sioſtry Boginie, młode Dźiewoie* Charites *názwáne, wnagłą wpráwuie śiwizne. Tey nikczemney śiwiźnie y pleśni, vbogi Zakon naſz, ná hoyne dobrodźieyſtwá Iáśnie Wielm: á prześwietnego wſzytkiego Domu Wm. naſzego M. Páná, Fundatorſkiego, nigdy padáć niedopuſzczaiac; lubo one, w kwitnacey záwſze pámieći, y niegáſnacym nigdy áffekćie Kápłáńſkim chowá, dźiśieyſzym iednák publicznym wſzytkiey Congregácyiey Prowinciálſkiey áktem ſolemney Commemorácyey Iáśnie Wielm. Fundatorow ſwych Kálwáryiſkich w Chryſtuśie odpoczywáiacych; á miánowićie Iáśnie Wielm. świetey pámieći Páná I. M. P. Mikołáiá Zebrzydowſkiego Woiewody, y Generałá Krákowſkiego przezacnego Dźiadá Wm. náſzego Wielce M. P, á ſwego pier-* (Ælianus lib. 4. Var. Hiſt.)

pier-

pierwszego Fundatora y Dobrodzieia Kalwaryiskiego; tak duszy Iego Mści wofiarach śś. przed Bogiem: iako y sławy; wtym poboźney pamiatki Iego Mości excitarzu przed światem, widomym affektu swego promieniem y płomieniem Niebu y Ziemi oświadcza; iż w vstawicznym Kwietniu, y Maiu świeto Mnemosyny Iaś. Wielm. Zebrzydowskich celebruie; y nie nawodźie ani na piasku, ale na sercu Zakonnym; złotym wdźieczności charakterem dobrze wydrukowane, y pilno zregestrowane dobrodźieistwa nośi.

Niemogąc abowiem Zakon Nasz iako Christi Anargyrus, alià adæquatâ antipelargesy szczodrot Pańskich y Oycowskiego odwetować affektu; wdźiecznośćia wetuie. Ktora niebieskiey Myncè złota bedąc moneta; w takiey y v samego Boga prawdźiwych bogactw Bogacza zostawa cenie, iż sama iedyna tylko do skarbu iego że wszytkich præsentow Ziemskich wchodźi, y sama go szczegulna za wszytkie Boskie iego Dobrodźieistwa kontentuiac; rekoma acceptacyiey iego Pańskiey w złoty klucz przerobiona, nie iuż on Nil ludzki, w ktorego abryśie hoyność swą Vespasianus Cesarz adumbruiac rzekł Ægypcyanom: haurite à me tanquam è Nilo. Lecz Nil on śiedmioprożny Boski, śiedmią darow Ducha ś. płynacy, patentissimè otwiera. Iako szprzećiwney strony, niezbedna niewdźieczność Syrop on Letheiski y Mastok piekielny, Nil ludzki zawsze wysusza, a Boski czesto tamuie.

Apol. lib. 5. cap. 10.

Tą złotą wdźieczności monetą płaći Prouincia Nasza hoyne dobrodźieistwa y affekt Oycowski, Iaśnie Wielm. Fundatorowi swemu. Na tym wszytkie wdźieczności swey zasadźiwszy potentie, aby vstawicznym Excitarzem chwalebney pamiatki Iego Mości tak przed Bogiem, iako y przed światem zawsze zostawata. Iakoż pokazuie to rzecza dźiś sama; gdy wziawszy na sie one szate Aaronowa Kapłańska złotemi dzwonkami vstroiona; Cinxit illum tintinnabulis aureis plurimis in gyro, dare sonitum in incessu, auditum facere sonitum in templo, in memoriam filijs gentis suæ; budźi wświatnicy Pańskiey; to iest v Ołtarzow iego śś. imie y pamiatke Fundatora swego, onym Ołtarzowym kilkaset złotych dzwonkow Kapłańskich głosow, głośnym w vszach Boskich (Memento Domine famuli tui Nicolai, Fundatoris Nostri & aliorum &c.) excitarzem: gdy y mnie samego niegodnego Kapłana y Brata swego, z szeregu onych dzwonkow do Excitarza sławy y pamiatki Fundatorskiey, in Memoriam filijs gentis suæ, & gentis Polonæ, na ktorey motiuum z bawienne; ten Pan poboźny Diuinitus był directus, destinowawszy, luboć nie złotego dzwonka, złotym iednak Nowych tytułow, wtym kazaniu moim, przez mie cnocie y poboźności Fundatora swego danych, Mikolai Zebrzydowski, Oekonom

Eccli. 45.

Męki

Męki Jezvsowey, niebieskiey sławy Faktor; Drog y śladow Chryſtuſowych Dziedzic, dźwiękiem, ſławę Iego Mośći w vßach potomnośći wſkrzeßáiąc, y iáko Chryſtus głoſem ſwym Lázárzá zgrobu wyprowádzáiąc, nieśmiertelną czyni.

Commentuiąc Ambroży ś. one ſłowá Chryſtuſowe, ktorymi cztyrodniowego iuż wgrobie Lazárzá, mowiąc: Lazare veni foras, wſkrzeſił; pißąc ná pſalm 118. ták ſerm. 20. mowi: Locuta eſt Victoria, Mors receſſit. Tylko victoria rzekłá, á śmierć od głoſu vćiekłá. Victor, y Victoria śmierći ieſt Chryſtus Pan náß vmęczony, á iáko teyże śmierći, wtymże Chryſtuſie, Oekonom męki iego, nie ieſt victorem? vćieka y oddala ſie záprawdę śmierć z ſwoiemi niepamięćią, ſkázitelnośćią, ordámi, od imienia Fundatorſkiego, dźwiękiem pomienionych tytułow iáko przerázliwemi vſtráßona trąbami, y twárda bárzo do reſtitucyiey, płoń Zebrzydowſkich, Fundatorow Kalwáryiſkich z ſwego Letheiſkiego Krymu y Perekopu wraca. Nieco ábowiem innego, obiemá Excitarzámi intenduie y vśiłuie Prouincia náßá wßytká; tylko to, áby y dußá Iáś. Wielm. Fundatorá Oycá y Dobrodźieiá ſwego, Boſka pámięćią záwſze piáſtowána żyłá, y przezacnego imienia Iego Mośći ſławá y pámiątká: In omni ore quaſi mel w vśćiech, to ieſt w pámięći potomnośći cukrem ſię ſtáiąc; nigdy nie vmieráłá. Zá naywiękſzy ábowiem to árgument y dowod wdźięcznośći rozumie, dodawáć vmárłemu po śmierći do w Niebowſtąpienia drábiny, y imię áby wniepámięći wiekow nietonęło, kotwicámi chwały y ſławy hámowáć. A ktoreż proſzę Antidora, nád te więkſze być y náydowáć ſie mogą? iáko wſkrzeſzona vmárłego ták przed Bogiem, iáko y przed świátem, pámiątká: poniewaſz oná Cney Cnoty będąc potomkiem nieśmiertelnym, ieſt ludzkiego śmiertelnego żywotá, wtory żywot: krotkich dni, długa zápłatá: wielka; ále náder ſłuſzna krzywdá śmierći: złota imienia ludzkiego kotwicá: ná niepámięć pewny amulet, y do nieba drábiná: Ex omnibus præmijs virtutis ampliſſimum eſt gloria, quæ vitæ breuitatem poſteritatis memoria conſolatur, quæ efficit; vt abſentes adſimus, mortui viuamus, cuius gradibus homines in cælum videntur conſcendere.

In pſal. 118 Serm. 20.

Cic. pro Milone.

Tey ták chwalebney, pámiątki y ſławy I. M. P. Woiewody Krákowſkiego, przezacnego Dźiádá Wm. náſzego Wielce M. P. y Fundatorá Miłośćiwego, te nowe tytuły odemnie Iego Mośći dáne, ſą excitarzem: y lubo dzwonek iego, Nieburowney ſławie Fundatorſkiey nie ieſt ſonore odpowiádáiący; ſtąd iednak ma ſwoy dźwięk nieośledni, iż nie z Ziemſkiey ſpize y Máſſy, lecz z Niebieſkiey to ieſt z ſłow onych Duchá ś. z ktorych pobożnemu Krolowi Io-

ziaſzo-

ziaszowi one záwołáne v Ecclesiástiká Epitáphium : Ipse est directus
Eccles. 49. Diuinitus in pænitentiam gentis; *wystáwił, iest vlany. Ktorym, iáko z Ambony Kálwáryiskiey dawałem Fundatorskiey stawy* sonitum in Templo coram filijs gentis meæ; cinctus *wolą y ordinánsem Przełożonych moich; ták teraz zosobliwego affektu mego Kápłáńskiego, y wielodłużney wdźięczności nászey Zakonney ku wszytkiemu Prześwietnemu I. W. Zebrzydowskich domowi Fundatorskiemu, drukiem* auditum facio sonitum *teyże stawy Iego Mości, przed świátem. Ktory tą postáwiwszy nád żywą Kálwáryą, Kápłáńskim to iest sercem wszytkiey Prowincyey nászey, wktorym Miłościwych swych Fundatorow wszytkich Kálwáryiskich z Iozephem Arimáthæi-*
S. Ambros. serm. de sepulchro D. *skim:* Dominum Iozeph non tam in sepultura terrena posuit, quàm in monumento sui pectoris collocauit, *tumulowánych záwsze nosząc; oświadcza to dźiśieiszym áktem publicznym, iż wsercu Zakonnym miłościwi Fundatorowie niepomárli, ále żyią y Dobrodźieistwá Ich Mści niewdźieczności pleśnią, nigdy nieśiwieią. Wm. memu Wielce M. Pánu, á Naszemu Miłościwemu Fundatorowi y Dobrodźieiowi przypisuie, á dźiś pokornie iáko prawdźiwemu, Cnego Dźiádá y Iáś. Wielm. Rodzicá Cnot, pobożności, ku chwale Bożey zárliwości, Fundatorskiey Zakonu nászego vbogiego miłośći Dźiedzicowi, præsentuie. Ktory, że ták pożnym præsentem oczu y reku Wm. Mego M. P. zostawa, proszę rácz Condescendowáć Miłościwie : ná raczym Ieleniu áffekt záwsze śiedźiał, ále effekt rad nierad ná leniwym Zołwiu, do tych czas czołgáć śie muśiał: ktoremu to było ták długa remora, co*
Flauius Iozephus Ant. Iud. lib. 3. Cap. 12. *drogim kámieniom wszáćie Aaronowey bedacym,* teste Flauio (*oczym będźie nizey) splendoru było defektem. Rácz że Wm. moy M. Pan te lichą prace moie, ábo raczey sámą iey intentią, y áffekt moy Kápłáński ku Prześwietnemu Domowi Wm. mego M. P. Fundatorskiemu mile, y Oicowsko acceptowáć. A zá pewny wszytkiey Prowinciey Nászey ku swym Miłościwym Fundatorom Kálwáryiskim, ták żywym, iáko y vmárłym, niegásnacey; y nie vmieraiacey nigdy wsercách nászych Zakonnych wdźięczności; dowod poczytawszy; wszytek Zakon nász vbogi Fundatorskim dźiedzicznym Iásnie Wielm. Zebrzydowskich fáworem, y Oicowską piástowáć żemną pospolu łáską. Ktorego ia, iáko swego Wielce Miłościwego Páná y Nászego Fundatorá záwsze zostáię.*

Dat. *z Klasztorá Kálwáryiskiego* Anno Dñi. 1660.
Die vltima Nouembris.

Vnizony sługá y Bogomodlcá,

X. ELEVTHERY Zieleievvicz,
Ord. Min. Obseru.

In omni ore quaſi mel indulcabitur ejus memoria, & vt muſica in conuiuio vini. Ipſe eſt directus Diuinitus in pęnitētiam gentis. Eccleſ. 49.

Raiſkiemi ſtruty Wetámi Człowiek/ tym ſwą dziedziczną nędzę ćieſzy/ iż wſzytek nie vmiera/ y cáłego ſkáżitelnośći nie płáći háraczu. N. N. Tak ſobie niegdy ón ſławny Poetá Horátiuſz tuſzył y wieſzczował mowiąc: Non totus moriar, pars multa mei Libitinam Vitabit: Horatius lib. Carm.

Nie cále vmrę/ wielka cząſtká moiá nie będźie Libitinie hołdowáłá. Lecz co proſzę zá nouum genus potentiæ? co zá nowy fortel vmierániá? kto ták vmiera żeby nie cále/ żeby nie oraz wſzytek/ gdy vmiera/ vmárł? Odpowiádam/ iż ten/ ktory w żywey Kálwáryey/ wonęy źieloney y żywey mogile: In omni ore &c. ktory wonym otwártym grobie/ gárdle to ieſt ludzkim: Sepulchrum patens eſt guttur eorũ leży pochowány: zacny to y nader grob chwalebny; bo wielkiey wolnośći prærogátiwą ieſt vprzywileiowány; káżdy wnym tumulowány/ liber inter mortuos zoſtáie/ to ieſt wolno zniego wychodźi/ y zmartwychwſtáie. Pſal. 5. Pſal. 83.

Chwalebnym grobem grob Zbáwićielá náſzego Prorok názwał: Et erit ſepulchrum eius glorioſum: Co zá ráciá że chwalebnym názywa? tá/ że Pan náſz cále wnim nie vmárł: że po trzech dniách wolno zniego/ iáko Ionáſz z brzuchá Wielorybiego wyſzedł. A coto proſzę zá grob ták chwalebny? nie inſzy záprawdę tylko grob on żywy y otwárty: Sepulchrum patens eſt guttur eorum: y niemoiey to głowy concept/ ále powáżnego w Kośćiele Bożym Doktorá Ambrożego ś. ták złotym zdánia ſwego filarem/ tę mo- Iſai. 11.

 iąáſ-

Serm. de Sepulchro Domini. ʒą áſſertią wſpieráiącego: Sepulchrum enim Chriſti, eſt patens Euangeliſtarum beatum guttur, per quod; illud, æterno literarum theſauro condiderunt. Co proſze ʒá motiuum miał ten Doktor ś. ʒe gárdłá Ewángeliſtow Páńſkich grobem Chryſtuſowym otwártym/ náʒywa: To; iż wćielony Syn Boʒy dla ʒbáwienia ludʒkiego vkrʒyʒowány/ y wgrobie położony/ raz ʒniego mocą ſwą powſtawſzy; przez vſtną Ewangeliſtow śś. tey iego śmierći Ewangelizácią/ y piſáną odnich æterno literarum theſauro Duchá to ieſt ś. ſtylem Ewangelią/ ʒáwſze wpámięći potomnych ludʒi ʒmartwychwſtáie: bo leʒąc wich błogoſłáwionym gárdle iák wʒywym Mauzolæum, á miánowićie we Lwiey páſzczece Lwá

Apoc. 4. Iudic. 14. onego Boſkiego oczu pełnego Márká ś. ſłodſzym/ ániżeli plaſtr Sámſonowy miodem/ ták ſłodyczą ſwey Boſkiey dobroći; ʒe był directus Diuinitus in pænitentiam & ſalutem generis humani, wſzytkiego rodu Chrześćiáńſkiego/ tey dobroći ſłodkośćią ſpłodʒonego: de mortui Leonis ore, id eſt

S. Auguſt. Serm. 107. Chriſti morte, qui accubans dormiuit vt leo; apum, id eſt Chriſtianorum proceſſit examen: to ieſt wybránych ſwoich duſze/ ſercá/ y vſtá nápełnia; iż w duſzách ich przez wiárę/ wſercách przez miłość/ w vśćiech przez codʒienną wſzytkich

Philip. 2. narodow: Omnis lingua confiteatur, quia Dominus IEZVS Chriſtus in gloria eſt DEI Patris, ták ʒgodną y wdʒięczną/ iáko Muſica in Conuiuio vini, confeſsią: potomnymi ʒyie y kroluie wieki.

Wtym tedy ták chwalebnym grobie gárdle ludʒkim/ kto leʒy tumulowány/ ten liber inter mortuos ʒoſtáie/ bo ʒáwſze wolno iáko ʒotwártego y nie ʒamczyſtego wychodʒi/ gdyſz lubo ćiáło vmárłego grobowey podlega ſkáʒie/ imię iednák y pámiątká iego/ wpámięći potomnych wiekow iáko Phœnix ná ſwey mogile odradʒáiący ſię/ perennuie. Ktore to tákowe groby ʒwykło; dowćipnie Tertullian Cellas

Cellas promás, à promptitudine wyśćia znich/ názywá. Nie wßytkim iednák ten przywilei służy: niesłużi ludźiom złośliwym; ktorych pámiątká gorzką zołćią y piołunem w vśćiech zostáie potomnośći/ ktorych to/ ták wdźięcznie po śmierći/ iáko Neroná w Historiey/ Iudaßá w Ewángeliey/ Piłatá w Kredźie/ Herodá w Kálendźie wspomináią: tákowym gárdłá ludzkie są/ grobem náwieki zámknionym: Et sepulchra illorum, domus illorum in æternum: gdyß imie ich/ sámym gorzkim potomnośći wspomnieniem: Nomen impiorum putrescet gniie: y ſkrotkim trąb y bembnow hukiem/ Periit memoria eorum cum sonitu, ná wieki ginie. Lecz temu tylko służy/ cuius memoria inbenedictione est, kogo nietylko honory/ ále y Cnoty kánonizuią. Komu nie tylko świát/ ále y Kośćioł/ pßczołká oná Boska/ Fauus distillans labia tua sponsa z swych plastrow/ & laudem eius enunciabit Ecclesia, stáwia Kolossy. Komu nietylko ludźie/ lecz Duch ś. swym Boskim piorem; iáko drugiemu pobożnemu Krolowi Iozyaßowi/ æterno hoc literarum thesauro, Ipse est directus Diuinitus in pænitentiam gentis: Epitáphia nád mogiłą piße. Ten iśćie cále nie vmiera/ ten inter mortuos liber zostáie: Immortalis enim memoria illius, quoniam apud Deum nota est, & apud homines.

Tertul. lib de Ref. car.
Psal. 48.
Prouer. 10.
Psal. 9.
Eccl. 45.
Cant. 2.
Ecclesi. 39.
Sap. 4.

A kto złaſk wáßych zacne grono Auditorow/ Iáśnie Wielmożnemu nieśmiertelney pámięći mężowi/ odpoczywáiącemu w Chrystuśie I. M. Pánu Mikołáiowi Zebrzydowskiemu Woiewodźie y Generáłowi Krákowskiemu/ pierwßemu Fundatorowi y Dobrodźieiowi Kálwáryiskiemu/ nieprzyzna? że cále nie vmárł/ że inter mortuos liber zostáie: gdy go dźiś/ wżywey Kálwáriey/ w vśćiech to ieſt náßych Zakonnych/ słodkim plastrem leżącego widźi? gdy nań dźiś/ nie iáko ná Łázárzá cztyrodniowego/ ále cztyrdźieśćiletniego iuż wgrobie; zgrobu iáko ex cella promà wycho-

 cho-

chodzącego/ to iest wpámięci potomnośći zmartwychwstáiącego pátrzą: ktory nie quatriduanus, ále quadragenarius od swego pogrzebu/ w roku 1620 odpráwowánego/ nie iuż non fœtet, lecz olet. Wonią wdzięcznie pámiątká Iego Mośći Cnotámi y pobożnośćią/ iáko drugiego pobożnego Krolá Jozyaszá: memoria Iosiæ in compositionem odoris facta, opus pigmentarij: słodnieie iáłmużnámi/ fundáciámi: In omni ore quasi mel: Brzmi vt Musica in conuiuio vini; onym wfigurze Jozyaszá/ Fundatorowi Kálwáryey Polskiey wystáwionym: Ipse est directus Diuinitus in pænitentiam nie gentis ále gentium Polskiego Litewskiego/ Węgierskiego/ Czeskiego/ Moráwskiego/ Sląskiego y innych narodow/ Epitáphium. Leży w vśćiech tych wszytkich narodow/ słodkim pámiątká Fundatorá Kálwáryiskiego/ plastrem. Ale iezeli w czyich/ iáko w twoich Zakonnych Prowincio Polska/ słodszym zostáie twoy Fundator miodem: ktorego słodycz y sámá záwsze dziwnie mástykuiesz/ y dźiśieiszym tym áktem/ Niebu y ziemi kredencuiesz:

Hier. lib. 26. Cap. 3. Swiádczy Pierius iż w vśćiech głowy Onesyllá Krolá Cypriyskiego; ktorą mu Amáthusyiczykowie vćięli/ y ná Mieiskiey bramie przybili/ roi pszczoł przyleciawszy; iák w vlu iákim słodki miod zrobił. Tyś iest dźiś tym roiem Przewielebna Prowincio/ ktora dźiś/ iáko pszczoły mátkę; ták ty nowego Oycá ośiadasz. Zakon twoy iest roiem Chrystusowym/ w vlu/ to iest sercu Fránciszká ś. Pátriárchy twego/ słodkośćią męki Jezusowey spłodzonym/ wmáłe robaczki wzgárdzone v świátá/ Fratres Minores, metamorphosowánym/ z pięćiu roz/ to iest ran Chrystusowych miod Zbáwienny sobie y ludźiom po gorách Kálwáriyskich zbieráiącym. Ktora temi dniámi Capitulariter nákształt roiu congregata, ośiadszy vl Fundatorski/ to iest Conuent Kálwariyski/ iákoby plastrámi vstá vmárłego Fundatorá ná-

nápełniaß/ gdy go po śmierći/ wdźięcznośći twey árgumentámi karmiß/ gdy dźiś publicznym y speciálnym áktem solemney Commemorácicy (nie intoliguiąc tu codźiennych priuatnych) ták duße Jego Mośći ofiárámi śś. Bogu/ iáko y sławę/ tym excitarzem potomnośći cukruiąc/ zrobaká grobowego/ skrzydlástą pßczołkę/ y lotnego czyniß Phænixá. Ktory to Excitarz/ ia lubom niedoskonáły Ludwiser zá twoim iednák błogosłáwienstwem á moim posłußenstwem/ z massy y spize onych słow Duchá ś. Ipse est directus Diuinitus in pænitentiam gentis, vlawßy; dźwiękiem iego nowych tytułow/ Cnoćie y pobożnośći Fundatorskiey odemnie dánych będę pámiątkę Fundatorá pierwßego Kálwáryiskiego wzbudzał. A niegdźie indźiei tenże Excitarz tylko nád żywą Kalwáryą á mogiłą Fundatorską/ sercem to iest twoim Zakonnym postáwię: æterno literarum thesauro napisawßy: Tu leży Mikołai Zebrzydowski/ Oekonom męki Jezusowey/ sławy niebieskiey Fáktor/ Drog y śládow Chrystusowych Dźiedźic. Dopomoż Pánie JEZV Chryste Duchá ś. assistentią. Dopomożćie Láski Wáße októrą vpraßam/ nieteskliwą audiencią.

OEKONOM MEKI IEZVSOWEY.

Chcąc Tertullian doskonáłego opisáć Chrześćiánina/ tákimi go gláncuie tytułámi: Discipulus gratiæ, Famæ Cæli negotiator, vitæ, & verborum & factorum operator: Chrześćiánin iest vczeń łáski/ sławy Niebieskiey Fáktor/ Zywotá to iest Chrystusá/ słow y spraw náśládowcá. Ktorych to ták zacnych y wysokich tytułow; nie co innego iest aurifodiną y fundámentem/ tylko Oekonomia męki Zbáwićielá náßego/ ná ostátniey wieczerzy w Apostołách śś. wßytkiemu Kośćiołowi wołuiącemu od Chrystußá Páná mándatem iego Boskim: Hoc facite in meam Commemora- Tertul. Apologet. Cap. vlt. Luc. 22

mora-

moratione zlecona/ á wonych słowiech tegoż Páná Náßego
Matth. 16. v Máttheußá ś. autentykowánych: Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, tollat Crucem suam, & sequatur me, adumbrowáná: Stych trzech tytułow/ weźmy do vważenia pierwßy Discipulus gratiæ: y przypátrzmy się/ ktorey łáski iest/ y ma być Chrześciánin vczniem:

Luc. 19. Chcąc niegdy Záchéuß poznáć Authorá y zrzodło łáski Páná y Mistrzá náßego niebieskiego/ y tegoß Mistrzá chcąc zostáć Vczniem/ wstąpi ná drzewo Sykomorowe; ná ktorym pośoczywßy go złotousty Chrysolog/ wnet go zonego drzewá tymi zwabia/ y doßkoły iákiegoś vbogiego inuituie słowy;
Chrysol. Serm. 54. Descende vt expeditus intres pauperis scholam, discipulatum misericordiæ, pietatis vsum, patientiæ disciplinam, studia virtutum, scientiam Diuinitatis, tolerantiam passionum, Philosophiam mortis, atq; inter vitalis ligni ardua; iam perfectus ascendas. Co to proßę zá vbogi táki: y co to/ zá ßkołá ták mądra iego: wktorey vczniámi łáski y miłośierdźia zostáią; scientiam Diuinitatis & Philosophiam mortis nábywáią: tłumáczy pomieniony/ temuż Záchéußowi Chrysolog ták mowiący: Si sapis, festinans de-
Ibidem. scende, descende ante Dominum de Adamitica arbore, vt post; Crucem Dominicæ passionis ascendas. Zstąp Záchéußu zdrzewá płonney figi/ zła to Káthedrá arbor Adamitica, ßkołá to oná scientiæ mali, w ktorey zá fáłßywą náuką Mistrzá y Oycá kłamstwá przeklętego Wężá: Eri-
Gen. 3. tis sicut Dij scientes bonum & malum, Auditorowie iego pierwśi rodźice náśi/ zostáli discipułámi á raczey práktikámi totius mali & miseriæ, nábyli ignorantiam Diuinitatis, Philosophiam & tolerantiam mortis náuczyli się. Si sapis: ieśli chceß być vczniem łáski y miłośierdźia: Descende, vt deponas tantæ fraudis onera, pondera cupiditatis, vsurarum molem, & expeditus intres pauperis scholam, atq; inter li-

talis

talis ligni ardua, iam perfectus aſcendas : trzebá te tłumoki od ſiebie odrzućić/ bo to świátowey Oekonomiey rzemiosło y inſtrumenta/ trzebá ſię vczyc inſzey/ á bárzo świátowey Oekonomiey/ we wſzytkim przećiwney. Abneget, tollat, ſequatur. Trzebá ſię wyzuć nie tylko z máiętnośći y włáſney ſukniey/ lecz y z włáſney woli/ nie tylko wyrzec ſię krwie ſwoiey/ ále y ſámego náwet ſiebie trzebá mieć w nienawiśći/ bo ináczey tego Miſtrzá być Vczniem niemożeſz : Si quis venit ad me, & non odit Patrem ſuum, & Matrem & vxorem, & fratres & ſorores, adhuc autem & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus, trzebá ábyś ták vbogi y nági/ vt expeditus, zá vbogim y nágim miſtrzem y dawcą łáſki/ ná Káthedre Krzyżá iego wſtąpiwſzy/ zoſtał iego łáſki y miłosierdźia vczniem. Luc. 14.

Z tey interpretáciey ſámegoż Authorá/ iuż widzą L. W. iż tym vbogim ieſt Chryſtus Pan náſz y Zbáwićiel/ on przedwieczny Syn Boży/ od Oycá ſwoiego Diuinitus directus in pænitentiam & ſalutem generis humani, zeſłány w ćiele/ ná oną zbáwienną duſz náſzych Oekonomią/ krwáwym potem/ y śmierćią iego zápieczętowáną/ od Athánázego ś. tymi opiſáną słowy : Ligno illi noxio, contrarium ligni medicamentum naturæ noſtræ eſt elargitus, & paſſionem ex Oeconomia ſuſceptam; medellam induxit paſſioni, morteq; victrici mortem exitiabilem, hactenus victricem debellauit. Szkołą y káthedrą/ iego ieſt ligni medicamentum noxio illi ligno, ſcientiæ boni & mali, contrarium : drzewo krzyżá ś./ ná ktorym on Oekonomią Zbáwienia náſzego kończąc/ vbogi bo nági / y iáko robak wzgárdzony ſicut ſcarabæus clamauit in ligno; vt perſecutoribus ſuis peccata donaret : tym Bogogodnym głoſem ſwoim vczył świát wſzytek śkięgi oney ; intus & foris, ćiáłá ſwego przenaſ. intus ſtylem miłośći y dobroći Boſkiey niepoięty/ foris, rá- Serm. de S. Paraſc. S. Ambr. De Obit. Theodoſ. Imperat.

 námi

námi / śmierći cháráktery drukowáney scientiam Diuinitatis, discipulatum misericordiæ, poznánia oney rozumem Anyelskim y ludzkim nieocyrklowáney / oney nádobfitey łáski Boskiey / wodkupieniu świátá przez śmierć Syná Bo-
Ephes. 1. żego pokazáney / od Páwłá ś. świátowi obwołáney: Gratificauit nos in dilecto Filio suo: In quo habemus redemptionem per sanguinem eius, remissionem peccatorum, secundũ diuitias gratiæ eius; quæ super abundauit in nobis. W ten czás przedwieczny Syn Boży Oycá swego oną wnętrzną / sekretną / ábyssalną, niedośćigłą / nieskończoną / wnętrznośći / tego Boskich dobroć y miłość / ná ślicznym párgáminie ćiáłá swego przenaś. typem stráßnym żeláznych gwoździ / włocznie / y krwie swoiey przenadroższey wpráśie Krzyżá ś. wydrukowawßy; in lucem publicam świátowi wßytkiemu wydał; y ogniſtemi ran swoich vsty y iezykámi / iáko ieſt Bog nieskończenie dobry y miłośierny / qui in sinu Patris est
Ioan. 1. ipse enarrauit, y nas / vczniámi oney vczynił. Tey to łáski / to ieſt śmierći Chrystusowey; ieſt y ma być Chrześćiánin vczniem: á nietylko má ią znáć y wiedźieć / ále tez powinien
2. Cor. 1. ią w ćiele swym záwdźięczáć / czyniąc responsum mortis śmierći swego Zbáwićielá: y dla tegoż tenże Miſtrz náß niebieſki / tymiż ran swoich vsty y iezykámi / z káthedry krzyżá swego czytał nam oráz Philosophiã mortis; vcząc nas ſkięgi Deuteronomium názwáney; sposobu tego záwdźięczenia: o czym
Tractat. de verbo Dñi. Deus Deus meus &c. wte słowa / mowi Arnoldus Carnotensis: Ex illa Cathedra crucis, quoddam Deuteronomium dictatum est, in recapitulatis breuiter, quæ magnà prolixitate diffusa erant. At satagit Magister bonus facere & docere, & exemplo consummare doctrinam; nec tam veritatis præceptor esse, quam testis. Deuteronomium, znáczy się krotkie powtorzenie ábo recapitulatio legis, y dla tegoż pomieniony Author onych śiedm słow Chrystusowych / ktore oſtátnie rzekł ná krzyżu; Deu-

tero-

teronomium náżywa/ iż Miſtrz náß niebieſki/ czego ßeroce wewßytkiey Ewángeliey vczył słowy/ to wſobie ſámym/ żywotá ſwego przykłádem/ y wćiele ſwym/ áktem śmierći ſwoiey recapitulował: y nie ták/ ten ktory ſię nam ſtał ná krzyżu prawdźiwą mądrośćią/ drogą/ prawdą/ y żywotem; chćiał być ſwey náuki præceptorem, iáko raczey krwáwym świádkiem/ to ieſt męczennikiem; bo teſtis in Græco ſonat Martyr; dla tego/ iż co wyznawa y czego náucza/ to ſam ponośi; y wſobie ſámym ad primam redukuie praxim. Ten to ieſt ſpoſob záwdźięczenia tey łáſki. Tá to ieſt Philoſophia mortis, tá ieſt Oekonomia śmierći Jezuſowey/ ktora eſt pars Philoſophiæ: áby káżdy diſcipulus gratiæ, był záraz diſcipulus Crucis, áby wyczytawßy y poznawßy z theſeſow y Concluſiy/ ktorymi Syn Boży wćielony żywotá ſwego trzydźieśći y trzyletniego ná Oekonomiy duß náßych ſtrawionego; ſpatium concludował/ śmierć Odkupićielá ſwego przenadrożßą/ dla grzechow náßych z ßczegulney miłośći Boſkiey podiętą; w ćiele ſwym recapitulował/ y ták z vczniá łáſki/ záraz ſtawáł ſię vczniem Krzyżá. Aby pátrząc ná ono obiectum Philoſophiey ſwoiey Chrześćiáńſkiey/ & erit vita tua, quaſi pendens ante te: Deut. 28.
ná one Corpus Chriſti naturale pendens in Cruce, nie tylko był ſpeculatiuus mortis Chriſti Philoſophus, to ieſt/ nie tylko znał y wierzał w vkrzyżowánego Bogá ſwego/ lecz żeby był záráz & practicus Philoſophus to ieſt Oekonom Męki tego/ noßąc go záwße y vwielbiáiąc ná ćiele ſwym Chrześćiáńſkim/ glorificate & portate Deum in corpore veſtro iáko Páweł ś. intimował. Zeby Krzyżá Chryſtuſowego był teſtis & præco, nie tylko ore, ále y opere: y nie ták był teſtis; iáko raczey morálny Martyr, recapituluiąc krzyż y śmierć ſwego Miſtrzá życiem ſwym Chrześćiáńſkim/ krzyżowi conformowánym/ iákim był on wielki świádek vkrzy-

żowá-

zowánego Bogá/ Marcin ś. októrym ták mowi Odo Ab-
bas Cluniacensis. Tota vita eius Martyrium fuit: wczym
Matth. 20. że: wtym/ że gorzki on kielych Páński/ calicem meum bi-
Psal. 115. betis, że on zbáwienny kielych calicem salutaris (ktory Pan
náß y Zbáwićiel od Bogá Oycá swego zá zdrowie świátá
wßytkiego; w Ogroycu przez Anyołá propinowány/ wo
nym wielkim/ Sitio, prágnieniu zbáwienia náßego nákrzy
żu; mowiąc: Consummatum est, spełniło sie iest; spełnił
záwße poki żył/ pijał; y przez to męczennikiem y świád-
Tractatu de Transl. Corp. D. Martini.) kiem Chrystusowym zostawał: Hunc procul dubio Calicem
passionis bibit Martinus, qui innumeras abstinentias, incre
dibiles cruces sustinuit, seq; ipsum voluntate macerans; i
cinere & cilicio, testis IESV inuictissimus, spiritum exhalauit
Tym/ y tákowym świádkiem śmierći Chrystusowey/ iest
ma być káżdy Chrześćiánin: co tymi twierdźi Ambrozy ś
Epist. 77. słowy: Sed iam leui Circumcissionis dolore non opus e
Christiano, qui mortem Domini circumferens per monent
singula, fronti propriæ mortis contemptum inscribit. Ták
iáko oni prácowići y zárliwi Oekonomowie Męki Jezuso
wey/ pierwśi Chrześćiánie czynili/ ktorzy wyznawáiąc s
być przed wßytkim świátem vczniámi Krzyżá/ y Bog
swego ná nim vkrzyżowánego sługámi/ niewolnikámi
świádkámi/ ná iáwnym páténćie czołá swego y twarzy
iáko Procopius S. Martyr; Commentuiąc one słowá Pro
In Isaiæ 44. rockie: Iste dicet Domini ego sum, świádczy: T. liter
figurę krzyżá świętego/ ábo też pierwße dwie litery imie
nia Chrystusowego ☧ iáko cechę y piętno Chrześć
ánskie wypalone/ nośili. Tá to iest Philosophia mortis, t
iest arbor nie Porphyriana, ále nostra Christiana, Krzyż
Chrystus vkrzyżowány. Tá iest wßytká mądrość ßkoł
vbogiego/ áby człowiek wiedząc iż przez drzewá zákazá
nego owoc/ scientiam summi mali nábył; á scienriam summ
bo

boni przez drzewo Krzyżá Chryſtuſowego doſtąpił/ vſtá-
wiczną tego drzewá zbáwiennego Oekonomią zábawiał ſię.
Aby ná to drzewo zoblubienicą Páńſką Aſcendam in pal- Cant. 7.
mam, & apprehendam fructum eius: kontemplácią codzien-
ną/ pámięcią/ y rozmyſłániem tey niepoiętey łáſki Bożey/ y
nieoſzácowáney śmierći/ wſtępował: áby wćiele ſwoim to
drzewo mortifikáciámi roznemi ſzczepił: łzámi kompáſſyey
ran Chryſtuſowych/ y pokuty zá ſwą ku ſwemu Odkupićielowi
niewdzięczność/ ktorá naiwiękſza ieſt krzywdá/ y ćięzſza
nizeli krzyzowa boleść Chryſtuſowá/ polewał: żeby ie o-
kopywał pokorą/ y pokornym dziękczynieniem: żeby ie we-
getował wiárą/ chwałą/ ádorácią/ proznym wſtydu/ y nie
lękliwym śmierći/ wyznániem vkrzyżowánego Páná: ná-
koniec; żeby ná nie wſtępował náśládowániem ſwego Mi-
ſtrzá/ y ná nim práwie mieſzkał/ y poſpołu z Chryſtuſem
przez wſzytek żywot ſwoy ná krzyżu Chrześćiáńſkim mo-
rálnym wiśiał: tá ábowiem ieſt wſzytkich vczniow krzyżá
Páńſkiego wokácia/ qui ſunt Chriſti carnem ſuam crucifi- Galat. 5.
xerunt cum vitijs & concupiſcentijs; áby ſię vczył wſzkole
tego vbogiego: Tollite iugum meum ſuper vos, & diſcite Matth. 11.
à me, quia mitis ſum & humilis corde: wnágośći iego/
onego; abneget ſemetipſum; abnegatij ſámego ſiebie/ e-
xinatij, dobrowolnego vboſtwá/ pietatis vſum, odziewánia
nágich/ odpuſzczánia krzywd/ Pater dimitte illis: áby ſię vczył
wrozbićiu ná krzyżu ćiáłá iego/ onego/ tollat crucem ſu-
am: tolerantiam paſſionum, patientiæ diſciplinam Philoſo-
phiam mortis, wiedząc; iż wſzytek żywot iego Chrześćiáńſki/
ma być iednym wielkim piątkiem: Tota hæc vita, eſt feria S. Pet. Dā.
ſexta, quia quotidie crucem poſt Dominum baiulare iube- de Gemit.
mur; á iubemur, pod onym ſtráſznym bandem Chryſtuſo- Columbæ.
wym: Qui non accipit Crucem ſuam, & ſequitur me, non
eſt me dignus: áby ſię vczył wonym ſequatur me: ſtudia Matth. 10.

virtutum, ascensum inter ardua ligni vitalis, áby Páná swe-
go vkrzyżowánego wewszytkim; wiego náuce/ żywoćie/ y
śmierći náśládował/ y tą drogą krzyżową/ ktorą Pan
wszedł do swey chwały: nonne hæc oportuit pati Christum,
Luc. 24. & ita intrare in gloriam suam. ieśli chce támże wniść zá
Chrysol. vbi supr. Pánem; vt prosiliens in arborem veniæ, apprehendat fru-
ctum misericordiæ, záwsze chodźił. Náśláduiąc Páná y
Oekonomá duszę swoiey/ wonym gorzkim żniwie myrrhy
Cant. 5. to iest męki iego/ messui myrrham meam cum aromatibus;
áby/ tymże się żniwem y gospodárzstwem z Mátką swoią
Kośćiołem ś. ták oswey Oekonomiey świádczącym: manus
Ibid. meæ stillauerunt myrrham, & digiti mei pleni myrrha pro-
batissimà, báwił: Zbieráiąc gorzkiey myrrhy/ to iest/ rozg/
ćierni/ gozdźi/ biczow/ krzyżá/ gáłązki/ rozmyszláiąc ich gorz-
kość/ y wszytkie świátá tego pákośći; choroby/ potwárzy/ v-
bostwá/ nieszczęśćia/ nienawiśći/ zazdrośći/ y wszytkie Bo-
skie dopuszczenia/ won snopek myrrhowy/ to iest Chrystusá
vkrzyżowánego wiążąc/ ziego boleśćiámi swoie iednocząc/ ie-
go gorzkośćią swoie temperuiąc/ y Bogu zá nie dźiękuiąc:
Cant. 1. tenże snopek myrrhowy/ Fasciculus myrrhæ, dilectus meus
mihi, inter vbera commorabitur: ná pierśiách swoich/ przed
oczymá swemi; po wszytkie dni żywotá swego miał/ y záwsze
go zá te dobrodźieistwo śmierći chwaląc/ y miłuiąc/ w nosze-
niu krzyżá iego náśládował/ y w ćiele; nie ćiáłu/ nie sobie/
nie świátowi/ lecz vkrzyżowánemu Chrystusowi żyiąc; zo-
Gal. 2. nym wielkim męki iego Oekonomem Páwłem ś/ żywą: Chri-
sto confixus sum cruci, viuo autem ego, iam non ego; viuit ve-
ro in me Christus, stawał się mogiłą y Kálwáryą.

Tá to iest Oekonomia męki Jezusowey/ vstáwiczna iey
wdźięczność y pámięć w sercu/ á w ćiele recapitulacia: áby
kázdy Chrześćiánin/ nie tylko był discipulus gratiæ, nie tylko
wierzał/ znał/ wiedźiał/ y imieniem Chrześćiáńskim ábo vsty

tylko

tylko wyznawał Chryſtuſá; ále trzebá zeby go we wßytkim/ w náuce/ w zywoćie/ y krzyzu náśládował: zeby był vitæ, & verborum & factorum operator, Oekonom/ Dźieica/ náśládowcá: Effigies Euangelij in te erit, ſi percutienti alteram maxillam præbeas, ſi inimicum tuum diligas, ſi crucem tuam tollas, & me ſequaris.

S. Ambroſ. In pſal. 118. Serm. 22.

Azali nie tey Oekonomiey/ Pan Náß y Zbáwićiel po wßytkim Kośćiele ſwoim woiuiącym áffektował: gdy ná oney oſtátniey wieczerzy ſwoiey/ okrywßy krzyz y śmierć ſwoię/ dziwnego chlebá/ chlebá rozumu y zywotá: Cibauit illum pane vitæ & intellectus, táiemnicą; teyze śmierći ſwoiey pámiątkę/ mowiąc: Hoc facite in meam commemorationem: demandował: A co tym chlebem rozumu; iezeli nieuſtáwiczną tey śmierći ſwoiey pámiątkę/ y iey záwdźięczenie intendował:

Eccli. 15. Luc. 22.

Co proßę ſámym tez mieſcem śmierći ſwoiey/ ták názwánym Kálwárya: Et venerunt in locum, qui dicitur Golgotha, quod eſt Caluariæ locus. Kálwárya/ znáczy ták zywego/ iáko y vmárłego człowieká głowę. Co tedy/ gdy wgłowie y Kálwáryey ludzkiey/ krzyz ſwoy/ ná ktorym dla człowieká vmierał; chćiał mieć poſtáwiony y wkopány/ iezeli nie vſtáwicznego/po kázdym człowieku tey śmierći ſwoiey memento, intendował y potrzebował: Azali nie tez iego intencią Boſką figurowáło położenie oney litery Thau, ná czołách męzow płáczących: Signa Thau, ſuper frontem virorum gementium? Literá T., ktora poſtáćią ſwego chárákteru/ y ſwą według Tertulliáná/ y Piotrá Cellenſkiego táiemnicą/ Krzyz Páńſki figuruie; czemu nie ná ręce/ rámieniu/ biodrze/ nodze/ ále ná czele/ gdźie ſuum ma mozg/ rozumu y pamięci/ ſtolicá ſitum, ieſt z Boſkiego roſkazu wydrukowána: iezeli nie dlá tego; áby Chrześćiánie/ crucis byli diſcipuli, mortis Chriſti Oeconomi, viri gementes śmierć ſwego Odkupićielá w co-

Matth. 26 Ezech. 9. Lib. de Reſur. carnis. Lib. de Panibus.

dzienney pámięći/ przed oczymá ſwemi máiący/ y opłákiwáiący.

Byłá v Rábbinow Zydowſkich tá o Bogu wßechmogącym paræmia : Prima cauſa, vel maximè delectatur Echo. Bog práwi ktory ieſt Cauſa Cauſarum, naibárziey ſię w Echo/ to ieſt odgłośie kocha. Echo ábo odgłos/ ieſt ow dźwięk/ ktory ludzkiemu głoſowi wypußczonemu/ ábo iákiemu inßemu dźwiękowi wydánemu/ nátychmiaſt (propter concauitatem montium, ábo ædium, o ktore ſię aër odbiia) podobnym odpowiáda/ y æmuluie tonem : ktorego Echo ábo odgłoſu/ táką Porphyrius dáie definicyą : Echo eſt vocis imago, ſeu imitago : Echo ieſt głoſu obraz/ ábo náśládowánie : ktore Echo náder appoſitè, wdzięczności ſymbolum być może. Kocha ſię záprawdę Bog wodgłośie : wktorymże ? w reſponśie śmierći ſwoiey : In nobis metipſis, reſponſum mortis habuimus. Záwoła Syn Boży ná krzyżu/ cum clamore valido & lachrymis vmieráiący/ álići nátychmiaſt wßytkie nieme kreatury/ niemego płáczu/ y kompáſſyey wydádzą Echo. Słońce zrzućiwßy ſwych promieni złotogłow; w kir obłeka ſię czarny : Kśiężyc ; łzámi płácze krwáwemi : Ziemiá; od żalu ſię trzęśie : Skáły ; od boleśći pádáią ſię : Vmárli; zgrobow powſtáwßy/ reſponſum mortis, y Echo wdzięczności wydáią. Miedzy wßytkiemi iednák kreaturámi/ naigłośnieyße Echo kompáſſyey/ y żałośći/ wydáłá ſtoiąca podkrzyżem oná gorzka Mara, ábo raczey mare dolorum, ná ten czás/ Márya/ przenaś. Mátká Chryſtuſowá/ y ſámá iedyna/ vmieráiącemu Bogu Echo wiáry/ y reſpons śmierći/ mieczem onym Symeonowym ná duſzy przebita/ z Synem ſwym ſpoł vmieráiąca wydáłá. Ktore iey Echo/ vważáiąc Petrus Biuerius, y do onegoß wydawánia wßytkie Chrześcíány ſtimuluiąc/ ták mowi : Hæc eſt Sympathia Mariana & Chriſtiana.

2. Cor. 1.

Hebr. 5.

Differt. 3. de Priuil. Matris Dei Cap. 2.

A ia/ co iuż rzekę o odgłośie y o ſympáthiey Jáśnie

Wielm-

Wielm. S. pámięći Páná/ J. M. P. Mikołáiá Zebrzydowſkiego Woiewody y Generałá Krákowſkiego/ pierwßego Fundatorá Kálwáryiſkiego/ y innych/ Jáś. Wielm. Fundatorow Kálwáryiſkich: rzekę á náder ſłußnie y należyćie rzekę: Hæc eſt Sympathia Mariana & Zebrzydouiana: ſtać záwßę pod Krzyżem z Przenaś. Mátką Bożą/ y Echo/ á Echo niepoſpolite wdzięczności/ y kompáſſyey boleiącemu y vmieráiącemu ná krzyżu Zbáwićielowi świátá wßytkiego/ wydawáć.

Dwoiáką miał Krol boleśći/ tronu ſwego/ to ieſt krzyzá/ áſsiſtencyą/ iednę gorną/ drugę dolną: wgorney áſsiſtencyey/ miał dwuch łotrow/ iednego po práwicy/ drugiego po ſwey wiſzącego lewicy: w dolney áſsiſtencyey/ miał trzy celnieyſze oſoby/ Przenaś. Pánnę Mátkę ſwoią Maryą/ Jáná S. Ewángeliſtę/ y Mágdálene S. Rzecz podziwienia wielkiego/ y wielkiey chwały pełną/ o onym práwym łotrze Arnoldus Carnotenſis świádczy; iż do onego tytułu Páńſkiego/ Jezus Názárenſki/ Krol Żydowſki: należał/ temi mowiąc ſłowy: Iam ad hanc ſcripturam, latro crucifixus pertinebat; & eum, intra ſe, illæ literæ colligebant. Vważaićie proßę wtych ſłowiech Arnoldowych/ táiemnice wielkiey ſympáthyey Jáś. Wielm. Fundatorow Kálwáryiſkich/ z tę gorną/ y dolną/ Królá boleśći/ áſsiſtencyą: Pertinencyey/ tego ſczęśliwego y świętego łotra/ do tytułu nád głową Páńſką przybitego; tę pomieniony dáie Author rácią: Quaſi plagarum & ſanguinis immemor, Dictator Euangelij, latro efficitur, & quod perſuaderi illâ horâ difficile erat, Chriſtum DEVM in cruce fatetur, ibi orat; ibi adorat, multa ſimul pietatis officia complectitur. Już káżdy widzieć łátwie może/ z iákiey przyczyny łotr práwy/ do tytułu Jezuſowego należał: iż Dictator Euangelij ſtał ſię: iż głośne Echo wiáry/ wyznánia/ chwały/ reſponſu śmierći/ krzyż ſwoy y Chryſtu-

Tractat. de verbo Dñi. Hodie mecum eris &c.

Idem Ibid.

ſow oraz dźwigáiąc; kompáſſyey/ z Pánem ſpołboleiąc/ y
vmieráiąc wydał.

A kto nieprzyzna Jáś. Wielm. Fundatorom Kálwáryi
ſkim y ſympathyey/ do áſsiſtencyey gorney Chryſtuſowey:
ktorzy doſkonáłością żywotá Chrześciáńſkiego/ y kontem
placyą męki Jezuſowey/ záwſze ná drzewo pálmowe tryum
phálnego Krzyzá Chryſtuſowego/ graduſámi wdźięczności
miłośći/ náśládowánia wſtępuią: y tám/ nie iáko gośćie
ále iáko Oekonomowie krzyżá/ mieſzkáią. Kto nie przyzna
y pertinencyey do tytułu Jezuſowego: ktorzy Jezuſowey
męki ſą Oekonomámi/ ktorzy głośne Echo/ iáko Dictatores
Chriſti DEI paſſi, świátowi wſzytkiemu wydáli/ á miánowi
ćie/ y oſobliwie on pierwſzy Fundator Kálwáryiſki/ ktory
ſwą fundácyą Kálwáryey Polſkiey; ſtał ſię narodom ro
znym Ewángelyey Dictator: Bogá ſwego wyznawcá: Krzy
żá tego/ præco: ludźiom do pokuty/ motor: do łez/ Chrze
śćiánom śmierć Páńſką opłákiwáiącym/ klucz: drog Hiero
zolymſkich/ tor: do zbáwienia/ powod: do Ráiu kałauz.

Widźieliśćie iáko Fundatorowie Kálwáryiſcy do gor
ney áſsiſtencyey należą: Obaczćie/ iáko y do dolney/ wiel
ką á práwie cudowną należytość máią/ dla tey á wielkiey
táiemnice/ iż intra illas literas imion Aſsiſtentow dolnych
Márjey/Janá/Mágdáleny/Mikołay/Jan/Michał/Zebrzy
dowſcy colliguntur, záwieráią ſię: bo ſię pierwſzemi/ ſwych
imion/ literámi cudownie práwie zgadzáią. Weźćie z imion/
Máryey/ Janá/ Mágdáleny/ pierwſze litery: Weźćie tákże
z imion/ tych trzech Zebrzydowſkich Mikołáiá/ Janá/ Mi
cháłá/ pierwſze litery: A kto niewidźi; iáko przezacni Ze
brzydowſcy Fundatorowie Kálwáryiſcy intra illas literas, &
nomina áſsiſtentow dolnych Chryſtuſá vkrzyżowánego col-
liguntur? á zátym kto nieprzyzna/ pátrząc ná ták myſterną
liter imiennych conuenientią/ y ſymmetryą cudowną; iż do

dolney

dolney áſsiſtencyey y kompániey krzyżowey należą? kto nie rzecze? Hæc eſt ſympathia (& magna) Mariana, & Zebrzydouiana.

Ale mam żebyć ták niewdźięcznym ku tobie/ ś. pámięći Jáś. Wielm. Káſztellanie Lubelſki. Fráncißku Zebrzydowſki/ Fundatorze náß Miłośćiwy y Dobrodźieiu Kalwáryiſki/ Confratrze y miłośniku náß wielki/ niedoirzáłe iábłko/ łákomey Klothy ręką drapieżną vrwáne/ domu twego prześwietnego/ nádźieio/ ozdobo/ filarze ráno obálony? ſtráto wßytkich nieoßácowána? żalu náß Zakonny/ y wßytkiey Jáś. Wielmożney twoiey fámilyey nieuśmierzony? maß ćie moy/ ſławy przezacnych Zebrzydowſkich w Chryſtuſie odpoczywáiących Fundatorow Kálwáryiſkich excitarz; śmierći vindex, niepámięći hoſtis, niebudźić? y iákoby śpiącego wſercu náßym Zakonnym zoſtáwić? á zápomnieniem moim/ iákoby iáwną niewdźięcznośćią/ zregeſtru Fundatorow y Dobrodźieiow Kálwáryiſkich wykáncellowáć? y nie mam żeć przyznáć należnośći do gorney y dolney áſsiſtencyey Chryſtuſowey? żeś cżwarty Zebrzydowſki/ y że/ imienia twego pierwßa literá F. Francißek/ intra illas literas, imion Aſsiſtentow dolnych Chryſtuſowego krzyżá/ nieząwiera ſię áni ſię náiduie? Należyß owßeki do tytułu Fundatorſkiego: należałeś pokiś wtym żył żywoćie/ do Aſsiſtencyey Krzyżowey gorney/ Chrześćiáńſkim ná krzyżu Páńſkim/ przebywániem; y twego Zbáwićielá vkrzyżowánego wiárą/ chwałą/ náśládowániem/ pobożnośćią/ żárliwośćią: należyß iuż teraz bárźiey po áſsiſtencyey dolney (iáko mamy Chrześćiáńſką á pewną nádźieię) do gorney áſsiſtencyey Chryſtuſá/ nie iuż ná krzyżu miedzy łotrámi vmieráiącego/ ále ná tronie chwały Oycá ſwego/ miedzy Anyołámi kroluiącego. Nie záwierá ſię wprawdźie twego imienia pierwßa literá F. w imionách Máryey/ Janá/ Mágdáleny śś. ále wonym wiel-

kim

kim Oekonomie męki Jezuſowey/ wonym nie iuż áſsiſten
ćie/ ále towárzyſzu ran y krzyżá Chryſtuſowego Fránciſzku ś.
Pátronie twoim; cáłym/ Fránciſzku Zebrzydowſki/ do Aſsi
ſtentow krzyżowych należyſz imieniem: ták iż ſłuſznie rzec
ro/ wtobie mogę: Hæc eſt Sympathia Franciſcana, & Zebrzy
douiana. Należyſz y do náſzey wieczney pámięći Zakonney
Kápłáńſkiey/ boś ná nię vnas/ nie tylko iáko náſz Fundato
dziedziczny/ ále iáko oſobliwy vbogiego Zakonu náſzego mi
łośnik zárobił: y poty náſz Excitarz Kápłáńſki Ołtarzowy
będzie ćię przed Bogiem Zebrzydowſki Fránciſzku wzbudzał
poki plemienia Fránciſzká ś. ná świećie ſtánie/ á ſtánie g
poty/ bo ma náto ſámego Chryſtuſá Diploma, poki świát
tego trwáć będzie ſtáturá/ ábo raczey larwá.

Ale po ſkończoney; wſpomnienia in communi, Jáśni
Wielm. Fundatorow wſzytkich Kálwáryiſkich/ párenthe
ſym; czynię vſtá moie powrot do ćiebie J. W. pierwſzy Fun
datorze Kálwáryiſki, y twego Echo ábo odgłoſu/ nie iuż po
ſpolitym/ wyżſzey odemnie w Oekonomiey Chrześćiáńſkie
priuatney opiſánym/ lecz ſpecyiálnym/ ſpecyálney Oekono
miey twoiey/ vkrzyżowánemu Chryſtuſowi/ modeluſzem
wydánego.

Oekonomia/ ktora in prouidentia & gubernio rerum, d
ich konſeruácyey záwiſłá; ták ciuilis Politica, iáko ſpiritual
& Myſtica, ieſt dwoiáka: iedná priuatna/ druga ſpeciáln
Priuatna Oekonomia/ ieſt cura rei familiaris & domeſtica
ad bonum tylko proprium,& priuatum śćiągáiąca ſię. Speci
lis zás Oekonomia/ ieſt cura rei publicæ, celem ſwoim/ bon
commune, & ſalutem omnium, máiąca. Táż ieſt method
y Oekonomiey męki Jezuſowey: priuatna Oekonomia m
ki iego przenaś. ieſt; gdy człek/ wſámym ſobie wzbudza p
mieć y záwdźięczenie śmierći ſwego Zbáwićielá/ dla ſwey ty
ko duſze zbáwienia: ſpeciálna zás ieſt/ gdy nie tylko wſámy
ſobi

ſobie/ lecz y winſzych/ teyże śmierći y męki Páńſkiey wzbudzą pámięć/ y ſczepi záwdźięczenie/ dáiąc im do tego ſpoſoby/ y okázyę/ dla ich duſz zbáwienia. I to to ieſt/ być Oekonomem prawdźiwym męki Jezuſowey. Tákim był on wielki Apoſtoł Páweł ś./ ktory w trzećiey ſzkole niebieſkiey/ raptus ad tertium cælum, zoſtawſzy ucżniem łáſki/ y oney ſcientiam Diuinitatis: non enim iudicaui me ſcire aliquid inter vos, niſi Iesum Chriſtum, & hunc Crucifixum, nábywſzy; y záraz Oekonomem priwatnym teyże śmierći; Philoſophiam mortis & tolerantiam paſſionum w onych ſwoich ſłowách/ ego enim ſtigmata Domini Iesu in corpore meo porto, wyrázoney náuczywſzy ſię; á potym świátowi ukrzyżowánego/ (prædicamus Chriſtum Crucifixum, dla iego zbáwienia) opowiádáiąc/ y ták przykłádem żywotá ſwego/ iákoy náuką/ ná dobro poſpolite wſzytkiego Kośćiołá Chryſtuſowego/ duſz to ieſt krwią iego odkupionych robiąc/ adimpleo ea, quæ deſunt paſſionum Chriſti, in carne mea, pro corpore eius, quod eſt Eccleſia: Oekonomem zoſtał ſpeciálnym. A lubo priwatna Oekonomia męki Jezuſowey/ ieſt bárzo chwalebna/ y u Bogá płatna; nierownie iednák ieſt chwalebnieyſza/ y Bogu przyiemnieyſza Oekonomia teyże męki/ w duſzách ludzkich ſpeciálna: optimus ábowiem/ iáko mowi Philoſoph/ ille eſt; qui non ſolùm vtitur virtute ad ſe, ſed ad alios: niemáſz żadney nád te Bogu milſzey rzeczy: nulla res Deo gratior eſt; quam vt vniuerſam vitam ad commune commodum conferas: twierdźi Chryſoſtom ś. żadna ofiárá nie ieſt Bogu ták przyiemna/ iáko tá: nullum Deo tale eſt ſacrificium, quale eſt zelus animarum, święty powiáda Grzegorz: á to z tey miáry iż ma wielką ſympathią z Bogiem rzeczy wſzytkich Oekonomem: Diuiniſſimũ eſt Deo cooperari in reductione animarum, ad eum: Diuinus aſſeruit Dionyſius u Dioniſiuſzá Karthuſiana. Tá to ieſt Syná Bożego ná świát poſłánego/ funkcia: tá/ w Chryſtu-

2. Cor. 12.

1. Cor. 2.

Galat. 6.

1. Cor. 1.

Coloſ. 1.

Ariſt. in Oeconomicis.

Homil. 96. in Euang.

Serm. 3. Dñicæ 19. poſt Pent.

 ſie/

ſie/ wyſoka Apoſtolſka prærogatiwá: tá/ wſzytkich onych wielkich mężow Bożych/ Pátriarchow/ y Prorokow/ Abráhámow/ Moyżeſzow/ Jozjaſzow/ Báptiſtow/ in pænitentiam gentis diuinitus dirigowánych; Boſka godność/ y ná Cedrách niebieſkich/ drukowána chwała. Tá ieſt y twoiá Jáś. Wielm. Fundatorze pierwſzy Kálwáryiſki/ zárliwy wduſzách ludzkich męki Jezuſowey Oekonomie/ tobie od Bogá vdzielona godność y funkcia: tá to ieſt oná/ excitarzá mego/ twey ſławe/ chwałe/ y pámiątke budzącego/ nie z Ziemſkich lecz z Boſkich prawie Kruſcow zgotowána Máſſá/ y ſpizá/ żeś ieſt Diuinitus directus in pænitentiam gentis, polſkiego narodu/ y innych ták wielu.

A ktozći nie przyzna/ żeś vczeń káſki/ żeś vczeń krzyżá: gdy ćię wtym/ Kośćiołá twego Káłwáryiſkiego/ Epitáphium; przy literze Thau, krzyżu to ieſt Páńſkim; ná wzor Heleny ś. Ceſárzowey Rzymſkiey/ oney wielkiey vczenice/ y Oekonomki tegoż Krzyżá/ klęczącego widzi: ktoć nie przyzna/ żeś Oekonom męki Chryſtuſowey; gdy ręce/ y pálce twoie do krzyżá przyłożone/ y po śmierći pełne myrrhy vpátruie: odpráwowałeś nieoſpále/ y czuło nader/ Oekonomią męki twego Zbáwićielá/ wćiele twym y duſzy/ priwatną: zołeś gorzką myrrhę żywotá Chrześćiáńſkiego/ y wſnopek myrrhowy chwały vkrzyżowánego/ gáłązki/ vmartwienia ćiáłá twego/ cnot/ pobożnych vczynkow/ ſpłáczem Chrześćiáńſkim: Euntes ibant & flebant, mittentes ſemina ſua, wiąząc; z weſelem y rádośćią/ venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos ſuos, do gumná niebieſkiego ſnopek twoiey Oekonomiey zánioſłeś: tu ná ziemi/ y po śmierći twey/ Echo wdźięczności/ vkrzyżowánemu Bogu twemu/ á Echo nie poſpolite/ lecz Apoſtolſkie/ Apoſtolſkiey Oekonomiey zoſtáwuiąc/ to ieſt Krzyżá Chryſtuſowego nie iuż vczniem/ ále miſtrzem zoſtáiąc/

Psal. 125.

Kom-

Kommentuiąc Augustyn ś. one psálmu 74. słowá/ ego confirmaui columnas eius: przez vtwierdzone kolumny rozumie Apostoły Páńskie/ podczás męki iego/ chwieiące się w wierze á potym/ zmartwychwstániem Páńskim; y onym hártem Duchá ś. induemini virtute ex alto, zmocnione w wierze kolumny; ktore/ głośno/ in omnem terram exiuit sonus eorum, brzmiące Echo Konfessyey/ chwały/ wdzięczności; vkrzyżowánemu Bogu swemu y náßemu wydały. Co tenże Author/tymi opisuie słowy: clamauit initiũ ædificij per columnas suas, & in eis omnib⁹ columnis Architectus ipse clamauit. Psalm. 74. Luc. 24. Psalm. 18. S. Aug. in psal. 74.

Vważayćie proßę wielką táiemnice speciálnego/ á práwie Apostolskiego odgłosu Jáś. Wielm. Fundatorá pierwßego Kálwáryiskiego. Przez początek budynku/ rozumie Augustyn ś. Chrystusá Páná/ on kámień węgielny Kośćiołá tego; náktorym obie śćiány narodu Żydowskiego y Pogáńskiego/ qui fecit vtraq; vnum; są spoione: przez kolumny/ wktorych sam Architekt Kośćiołá swego wołał/ rozumie Apostoły śś./ ktorzy wołáiącemu/ y vmieráiącemu ná krzyżu Pánu y Mistrzowi swemu/ swemi go vstámi/ żywotem/ y śmierćią świátowi opowiádáiąc: głośne Echo testimonij, y swoiey wydáli wdzięczności: ták/ iż/ y po dźień dźiśieyßy woła początek y Architekt swego budynku w Apostołách śś./ y ich náuce; á wßyscy/ ták namieśnicy/ iáko y náśládowcy Apostolscy/ ich wiáry/ náuki/ przykłádu/ tropámi zá Chrystusem idący/ głośne konfessyey/ chwały/ wdzięczności/ y miłośći/ nie tylko żyćiem swym Chrześćiáńskim Krzyżowi ákkordowánym; lecz y sámey śmierći swey responsem/ wydáią Echo. Ephes. 2.

A kto tu niewidźi dźiwney táiemnice pierwßego J. W. Fundatorá Kálwáryiskiego/ y iego odgłosu Apostolskiego/ Chrystusowi swemu wydánego: iáko initium ædificij, pierwßy pobożny Fundator wynálezieniem/ y záłożeniem Kálwáry-

wáryey ná szczęśliwych dziedzicznych gorách swoich Zebrzydowickich; iáko sam Architekt/ tey zbudowániem woła y po dzień dzisieyszy w kolumnách swoich Káplicách Kálwáryiskich/ táiemnice męki Jezusowey wyrażáiących: to iest opowiáda y prædikuie męke Zbawicielá świátá/ ták swemu Polskiemu/ iáko y innym narodom/ iáko tą okázyą/ do rozpámiętywánia y záwdzięczenia śmierci swego Odkupicielá/ludowi Bożemu wielkie dáiąc motiuum, chwałę vkrzyżowánego pomnaża/ á dusze ich pozyskuie Bogu. Azali to nie Echo Apostolskie? Woła w kolumnách/ wprzezacnych potomkách swoich/ prześwietney swey Fámiliey filarach: wołał w Jáśnie Wielm. S. pámięci Herotcznym Męzu/ od cnoty/ pobożności/ ku Bogu miłości/ ku wierze Kátholyckiey zárliwości Oycowskiey/ nieodrodnym synie/ J. M. P. Janie Zebrzydowskim Miecznikú Koronnym. Woła y dziś wprzezacnym Wnuku swoim J. W. J. M. p. Michále Zebrzydowskim Miecznikú tákże Koronnym dzisieyszym Sniátynskim Lánckorońskim &c. &c. Stároście/ prawdziwym Dziádowskiey y Oycowskiey cnoty y sławy Dziedzicu/ czułym y nieospáłym męki Jezusowey Oekonomie/ á nászym Miłościwym Fundatorze Dobrodzieiu y Generálnym Zakonu nászego vbogiego Syndiku y Pátronie. Ktorych Jch Mściow æmula zárliwości ku vkrzyżowánemu Bogu swemu Echo/ nie tylko pierwszego Fundatorá pobożney intencyey wrozszerzeniu/ y nowey Kálwáryiskiego budynku ozdobie/ głośno odpowiáda/ ále y wpromocyey nabożeństwá swym nabożeństwem/ y pobożności przykłádem/ wielce lud Boży do nabożeństwá pobudza. Woła nákoniec initium ædificij Architekt/ pierwszy Fundator y Dobrodziey nász Kálwáryiski w kolumnách swoich/ (ieżeli Kápłány Boże nástępcámi Apostolskiemi słusznie názwáć) wnas vbogiey Bráciey Fránciszká s./ sługách niegodnych Chrystusowych/przez sie/przy swey Zebrzydowickiey

Kál

Kálwáryey fundowánych/ y wnáſzych niegednych modli-
twách/ codźiennych ofiárách Kápłáńſkich/ kazániách/ſpowie-
dźiách/ po drogách Kálwáryiſkich ludu nabożnego/ drogi
krwáwe/ y męke ſwego Odkupićielá rozpámiętywáiącego/
prowádzeniách/ y tegoż ludu exhortácyách/ głośne náder/ á
práwie Apoſtolſkie/ zbáwienne duſz ludzkich wydáie Echo/ á
Echo práwie wieczne: ktory w nas y po dźień dźiśieyſzy Oe-
konomią duſz ludzkich/ vſq; modo operatur, adminiſtruie; bo/ Ioan. 5.
qui initium dedit, hic & omnium aliorum cauſa eſt: mowi Homil. 18.
Chryzoſtom ś. Do ktorego początku to ieſt ználeźienia/záło- In Cap. 8.
żenia/ y zbudowánia ſwey Kálwáryey/ co Jáś. Wielm. pier- Act. Apoſt.
wſzemu Fundatorowi powodem y motiuum było/ nádſtá-
wćie vcha.

Zálecáiąc Ambrozy ś. onę wielką vczenicę łáſki/ y Oeko-
nomkę krzyżá Chryſtuſowego/ Mátkę wielkiego Konſtán-
tyná Ceſárzá/ Helenę ś. y ktorey był powodem do ſzukánia y
náleźienia drzewá Krzyżá ś. świádcząc/ ták mowi: Infudit Orat. de
ei Spiritus S. vt lignum Crucis requireret, acceſſit ad Golgo- Obit.
tham, & ait: Ecce locus pugnæ: vbi eſt victoria? quæro ſalu- Theod.
tis vexillum, & non inuenio. Ego, inquit, in regnis; & Crux Imper.
Domini in puluere. Ego in aulis, & in ruinis Chriſti triumphus.
Azali nie tegoż Pędágogá do ználeźienia ták nieoſzácowá-
nego y drogiego drog/ Chryſtuſowych Hierozolimſkich ſtár-
bu/ wſzczęśliwey roli ſwey Zebrzydowickiey zákrytego/ miał
Jáś. Wielm. pierwſzy Fundator Kálwáryiſki? ktory zá
ſpráwą tegoż Duchá ś. iáko wielki Konſtantyn Ceſarz/ przez
Mátkę ſwą do náleźienia Krzyżá ś./ ták ten pobożny Pan/
przez Małżonkę ſwą S. pámięći Jey Mść Pánią Dorothę
Fulſztyná domu ſtárożytnego przezácnych Herbutow/ oną
wielce wcnoty bogátą Mátronę/do ználeźienia y záłożenia
Kálwáryey przyſzedł. W Roku 1599. czáſu iednego pátrząc
Ich Mść oboie z okien Zamku Lánckorońſkiego ná gory te-

żáznieyſze Kálwáryiſkie; infudit Spiritus S. onéy cnéy Mátro-
nie Jey Mći P. Woiewodźiney/ iáko drugiey Helenie ś./
rzecze do Jego Mći P Woiewody; dobrzeby nátey gorz
Zarek (ná ktorey teraz Kośćioł Krzyżá ś. zmurowány ſtoi)
ná pámiątkę śmierći Zbáwićielá náſzego/ krzyż táki kazáć po-
ſtáwić: ſzepnie nátychmiaſt tenże Duch S. do ſerdeczney
vchá J.M.P. Woiewodźie/ onemi; iákoby właśnie do poká-
zánia Kálwáryey przefigurowánemi/ niegdy do Ezechiel
Ezech. 43. Proroká rzeczonemi słowy: Fili hominis, locus solij mei, locu
vestigiorum pedum meorum: Synu człowieczy/ oto mieiſc
tronu moiego/ to ieſt Krzyżá ś./ oto Kálwárya/ oto mieiſc
śládow nog moich: odpowie J. M. P. Woiewodá/ roz
miałbym nie krzyż/ ále káplicżkę Krzyżá ś. zmurowáć: mog
by tám X. Pleban Lánckoronſki/ ábo Zebrzydowicki/ we d
krzyżowe Proceſsię odpráwowáć: á y my ſámi/ ná wiell
poſt/ wźiąwſzy z ſobą Kápellaná/ tám ná rozmyſzlániu me
Páńſkiey/ ſłucháiąc Mſzy ś. zábawiáć ſię możemy: y gdy ſię
rozmowy/ poczęłá ſię záraz zárzyć chęć pobożnego Páná
Psal. 17. onemu Zárkowi/ carbones succensi sunt ab eo, wybuchn
wnet płomień śilnieyſzey chęći; á to ſtey okázyey drugiey
przypádłá do pobożney intencyey pobożnego Páná/ iáko d
nápiętey ná łuku ćięćiwy/ oná/ ſłuſznie ią wtey mierze názow
4. Reg. 13. sagitta salutis Domini: on Mąż cnotą y vrodzeniem zacny
pámięći/ J. M. P. Hieronym Strzałá ſługá J. M./ wielk
tey zbáwienney intencyey Jego Mći podnietá/ ktory p
wroćiwſzy ſperegrinácyey Hierozolimſkiey/ ná ktorą ſię b
w ćięſzkiey chorobie ſwey obrzekał; przywiozł dwá exempl
rze fozy y wymiáru/ ieden Káplice Krzyżá ś. Hierozolim
ſkiey/ á drugi Káplice Grobu Páńſkiego. O ziáko ochotą
rádośćią Fundator pobożny/ on wdźięczny præſent przyioł
ſzepnie mu znowu do ſerdecznego vchá Duch ś. iáko drugi
mu Moyzeſzowi/ onemu wielkiemu świątnice y przybyt
B

Boſkiego/ Architektowi: inſpice, & fac ſecundum exemplar, quod tibi in monte monſtratum eſt, przykłada pobożny Architekt Kálwáryiſki zaraz y ſerce/ y ręce/ do roboty ś./ y ták do ſkutecznego wyſtáwienia ſwey Kálwáryey/ cudownie w rozmierze drog Hierozolymſkich/ y we wſzytkim Hierozolymſkiey/ podobney/ ná wielką vkrzyżowánego Bogá chwałę/ duſz ludzkich tám pokutuiących zbáwienie/ ſwoią wielką ná ziemi ſławę/ á wniebie nieſkonczoną zapłátę przychodzi: czytai o tym doſtátecznie wkśiąſzce opiſánia teyże Kálwáryey/ przez O. Mikołáiá Skárbimierzá Zakonu náſzego/ wroku 1632 wydáney. Może ſię záprawdę/ á náder ſłuſznie; pobożny Fundator Kálwáryiſki tym ſzczyćić; czym ſię oná wielka Oekonomká Krzyżá Páńſkiego Helená ś. (æmuluiąc z Bogonośną Panną) przez Ambrożego ś./ ſzczyćiłá; Illâ fecit, vt DEVS inter homines videretur: ego ad remedium peccatorũ, Diuinum de ruinis eleuabo vexillum.

Exod. 25. — W Dyſkurſie 4. 5. 6. Częśći pierwſzey. — Ibidem vbi ſupr.

Szczyćiłá ſię niegdy Oblubienicá Páńſka/ że ią Oblubieniec iey niebieſki wprowádźił do ſwey Krolewſkiey piwnice winney: Introduxit me in cellam vinariam, po coż? ordinauit in me charitatem: Hebraiſki Originał czyta/ erexit ſupra me vexillum. Dwie mi tu rzeczy ſą wpodźiwieniu; naprzod/ mieiſce ſporządzenia miłośći Bożey/ piwnicá winná: potym/ że miłość/ y chorągiew wiednym prædikámenćie/ y iedney ſworze/ od Duchá ś. ieſt położoná: co ma miłość do Chorągwie? álbo iáką ma piwnicá do ordynánſu miłośći Boſkiey/ relacyą? ma záprawdę: piwnicą Boſką/ ſą ſkryte lochy/ to ieſt/ táiemnice Wiáry Chryſtuſowey/ Wino Chryſtuſowe; ieſt muſt krwie iego przenaſłodſzey/ wytłoczony wpráśie Krzyżá/ zgroná onego z źiemie obiecáney/ Zywotá Bogorodney Pánny/ od dwuch nátur Boſkiey y ludzkiey/ ná iednym drągu Hypoſtaticæ vnionis, przynieśionego/ to ieſt/ z ćiáłá iego przenaś./ ktorym poi Oblubienice ſwoie Kośćioł ſwoy/ y

Cant. 2.

támże ordynuiąc w duszách wiernych swoich/ porządną od Bogá y bliźniego záczętą miłość/ zápala; á przez to/ chorągiew to iest Krzyż swoy/ w Kośćiele swym ku iego náśládowániu y noszeniu; á nád Kośćiołem/ ku iego chwale eriguie: pod ktorym Chrześćiánie/ iák żołnierze pod chorągwią/ chorągiew swą gromádnie iáko pszczołki otoczywszy; miłośćią Bráterską y Sákrámentem sprzysiężoney śmierći/ iáko winne iágody w gronie iednośćią spoieni/ krew swą dla cáłośći Oyczyzny y honoru Krolewskiego wylewáiąc; nád Oyczyzną/ triumphálną chorągiew zwyćięstwá y sławy rospośćieráią: ták y Chrystus Pan/ labarum Krzyżá swego triumphálne nád kośćiołem swoim erigował/ de ruinis głębokiey niewdźięczności świátá krzyżem odkupionego/ przez Konstántyná Wielkiego/ Cesárzá Rzymskiego Heleny ś. Syná wykopawszy: ktory z miłośierdźia Boskiego wprowádzony pierwszy z Cesárzow y Monárchow świátá do piwnice głębokich táiemnic Wiáry/ y Krzyżá Chrystusowego; y skosztowawszy słodkośći vkrzyżowánego Bogá/ przez on naipierwiey Cud; pokazánego sobie na niebie iásnego Krzyżá/ z tym napisem In hoc signo vinces, w tey chorągwi zwyćiężysz: wyrzućiwszy nierządną Bogow fałszywych z sercá swego/ á vkrzyżowánego Bogá w nim miłość/ zá łáską Bożą sporządźiwszy: erigował de ruinis prześládowánia Pogáńskiego y Żydowskiego/ erigował de ruinis niedowiárstwá/ erigował z hańby do wielkiey chwały/ miłośći/ náśládowánia/ záwdźięczenia wszytkiego świátá/ gdy Krzyż z plec y rámion łotrowskich/ ná swoie czoło y piersi Cesárzskie: z kátásty/ do Korony: z śmierći/ do zbáwienia ad remedium peccatorum przeniosł: erigował/ gdy dekretem swym Cesárzskim wárował/ áby nigdy iuż Krzyż/ wárstát świátá Zbáwienny/ dla czći nánim vkrzyżowánego Bogá/ więcey Kátástą złoczyncow/ y wárstátem kátowskim iáko bywał przedtym/ nie był: gdy diplomátá

mátámi swemi/ po wszytkim świećie Chrześćiánom Kośćio-
ły swe budowáć/ y wolne Wiáry swey exercitium odpráwo-
wáć/ ligni medicamentum, publicè ad remedium peccatorum
pobitych od węzá ludźi zabobonámi pogáńskiemi/ wystáwo-
wáć; pozwolił: y ták nád Kośćiołem Chrystusowym iego
triumphálne labarum erigował. Zá co wźiął też od Kośćio-
łá Bożego wnagrodźie/ one Epithetum Magnus Cōstantin⁹,
Wielki Konstántyn. A kto podobney łáski Bożey wtobie/
J. W. Fundatorze Kálwáryiski nie widźi? ktoryś miłośćią
twego Zbáwićielá vkrzyżowánego/przed wieki wtobie zordi-
nowáną/ vpoiony/ chorągiew Krzyżá ś. nád Oblubienicą
Páńską Kośćiołem iego ś./ lubo nie po wszytkim świećie/lecz
wták wielu krolewstwách y narodách/wystáwiáiąc Kálwáryą
w Koronie Polskiey/ erigował; y de ruinis oźiembłośći pod-
niosł? w ktorych Kálwáryiskich Káplicách/ y onych Chrystu-
sowego/ cáłonocnego więźienia piwnicách/ Chrystusowych
grobách/iáko zá twym powodem Chrystus vkrzyżowány vpá-
ia swą miłośćią ludźie/y de ruinis ich niewdźięczności/ krzyżá
swego pámięć y chwałę wsercách y duszách ich erigule? iáko/
ordynánse porządney/ Bogá/ iáko naiwyższego dobrá/miło-
śći; nieporządną ćiáłá/grzechu/y świátá lubieżność z serc ich
wyrzućiwszy; czyni? iáko krzywe/pożyćia ich/drogi; ná dro-
gách twoiey Kálwáryey ku wiecznemu żywotowi prostuie?
iáko oną auitam pietatem gorącą żárliwość stárodawnych
Polakow; wszytkich/ podczás Ewángeliey ś. przy Mszy ś.
pronunciowáney/ nie źiemskiey lecz niebieskiey Korony
Miecznikow; de ruinis nieszczesney polytyki/ ktora trochę
tymi czásy/ y Korony/ y Wiáry stárożytney Polskiey niepo-
żárłá/rozżarza y podnieca: y przez ćię/ad remedium omnium
peccatorum, Krzyżá swego chwałę w Polszcze/w Litwie/ Ru-
śi/ Węgrách/ Czechách/ Slezakách/ Moráwiánách/ Sło-
wiakách y innych narodách erigule? słusznie záprawdę z wiel-
E kim

kim Konstántynem/ wtym epithetum, magnus: masz mieć sortem, y Wielki Zebrzydowski masz być názwány.

Lib. de Res. carn. Wysokie náder v Tertulliana czytam Abráhámá Pátriárchy elogium: Abraham Pater fidei, Diuinæ familiaritatis Vir: Abráhám Oćiec Wiáry/ Mąż Boskiey przyiaźni/ towárzystwá/ ykompániey/ co proszę zá rácia/ ták wysokich/ á práwie nád niebieskich tytułow Abráhámowi dánych: tá/ iż Abráhám był/ y ludu wiernego Bożego/ wswym obrzezániu; y męki Iezusowey/ w swym synie Izáaku; figurálnym Oekonomem.

Ktorey to godnośći Abráhámowey/ chcąc Bog Wszechmogący wielką zacność/ prærogátywę/ y chwałę pokazáć; rozszerza imię iego; przydáiąc mu do niego literę/ He názwáną: ták otym do Abráhámá mowiący: Nec vltra vocabitur Genes. 17. nomen tuum Abram, sed appellaberis Abraham. Dziwną rzecz Hieronym ś. wyczerpnawszy z Rábbinow Zydowskich/ otym Glos. in c. 17. Gen. vnászego Lyráná świádczy/ iż iákoby Bog Wszech. tę literę He, z onego imienia swego Tetragrãmaton czworoliternego/ Iod, He, Vau, He, z ktorych się liter/ one ineffabile nomen Iehouah skłáda; Abráhámowi do iego imienia miał inserowáć. Ktora literá/ iák wielką sámá wsobie táiemnicę záwierálá: y iák wielką zacność Abráhámowi przyniosłá: posłuchaićie. A naprzod/ co strony táiemnice/ tá iest bárzo wielka; gdyż Syná Bożego y przedwieczność/ y Wćielenie figuruie: oczym Tract. 2. Paulus Veidnerus, Zydow y Ariánow Atilla, ták świádczy/ położywszy zá fundáment swego dyskursu/ że to imię Iehouah, nie ab effectibus; iáko inne wszytkie imioná/ ále ab essentia Bogu iest dáne: wktorym to imieniu Iehouah, że tá literá He, ná wtorym mieyscu miedzy literámi tego imienia iest położona; ztąd dowodźi przedwiecznośći Syná Bożego/ ktory iest wtora w Bostwie osobá: że záś/ táż literá He iedná/ dwá rázy wtym że imieniu Boskim/ raz ná wtorym/ á drugi raz ná czwartym y ostátnim mieyscu iest położona/

tym

tym probuie wćielenia Syná Bożego/ ktory wiedney osobie/ ma dwie/ Boską y ludzką/ nátury. Jáko zás wielką zacność Abráhámowi táż literá/ iego imieniowi intereſſowána przynioſłá: vważćie: przed przyłożeniem tey litery He, imię Abram, tłumaczyło ſię/ Pater excelſus, po przyłożeniu; Abraham tłumáczy ſię Pater multarum gentium: co ieſt iákimśi poniekąd vczeſtnictwem tytułu Boſkiego/ onego Oycowſtwá iego powſzechnego; ktory/ iáko in natura Diuina, ieſt Oycem osobliwym: ták/ in natura naturata, ieſt Oycem wſzytkiego ſtworzenia rozumnego powſzechnym/ Oycem náſzym niebieſkim. Iż tedy Abráhám/ Syná Bożego miał też być/ według nátury ludzkiey Oycem/ dla tego Bog Oćiec z ſwego imienia tę litere He, Abráhámowi/ dla wielkiey prærogátywy tego/ iż ták rzekę/ społoycowſtwá Syná ſwego/ wimię iego introligował. A że táż literá He, wimię Abráhámowi włożona/ przemieniłá ſię wliterę M. multarum gentium Oycem go známionuiąc/ to było táiemnicą Meſziaſza Chryſtuſá; ktory w poznych wiekách ze krwie y pokolenia Abráhámowego/ náturę ludzką wziąwſzy/ wpierwſzey literze imienia ſwego Meſyaſzowego; prognoſtykowane/ one obiecáne błogoſłáwieńſtwo/ multiplicabo ſemen tuum, miał ziśćić: y Abráhámá/ Oycem Wiáry/ y Oycem wielu narodow vczynić: y ták wielkiey godnośći nábáwić. Ná ktorą ſobie Abráhám/ mocną Bogu Wiárą; y figurálną męki Chryſtuſowey Oekonomią/ wſwym Synu Izááku ochoczo ná roſkaz Boſki ofiárowánym/ adumbrowáną/ záſłużył.

A kto tego ſzczęśćia Abráhámowego/ kto tego vraczenia Boſkiego/ wtobie Jáś. Wielm. Mikołáiu Zebrzydowſki nie vznawa? nieupośledził ćię Bog twoy/ wtey godnośći/ Oycowſtwá wielu narodow: włożył tę literę M. Meſyaſzowe błogoſłáwieńſtwo prognoſtykuiącą/ y do imienia/ y do Herbu twego: bo y imię twoie/ tobie od Bogá nákrzćie ś. dáne/

 od tey

od tey litery M. Mikołay poczyna śie: y Herb twoy stárożytny kleynot Polski Rádwan/ postáćię swą/ tę liter M. repræsentuie: A iáko Bog Wszech: Abrahámá/ dla Mesyaszá przyszłego potomká iego/ przypuśćił do tytułu swego Boskiego; ták Meszyasz Chrystus/ przodká twego Rádwana przypuśćił do Herbu swego/ Krzyżá ś./ dla ćiebie Mikołáiá Zebrzydowskiego/ przyszłego Krzyżá y Męki swey Oekonomá/ ipsis exordijs ac auspicijs wászego herbu/ Chorągwie to iest kośćielney/ Krzyżem Chrystusowym Boskobogáćie ozdobioney; cudownie prorokowánego. Włożył owszeki wimię twoie literę swą M. gdy ćię Multarum gentium Polskiego/ Litewskiego/ Węgierskiego/ Czeskiego/ Sląskiego/ Moráwskiego/ Słowiáńskiego/ Patrem, Diuinitus, złáski swey y prædestynacyey Boskiey/ in pænitentiam earum dirigowánego mieć chćiał: ktorych/ o ták wiele dusz millionow/ przez te lat/ od záłożenia Kálwáryey sześćdziesiąt/ powodem twym do pokuty/ Bogu odrodźiłeś: przez co zostałeś y Pater excelsus, boś y twego Radwana Oyczystego zacność y chwałę (Krzyżá Páńskiego Oekonomią/ komplementowawszy) in auge niezmieráiącego splendoru postáwił: zostałeś y Pater multarum gentium, boś ták wiele Synow Krzyżá/ to iest miłośnikow/ wsercách ich miłość vkrzyżowonánego erigowawszy/ duchownie odrodźił. A iákożeś nie Pater fidei? á iákożeś nie iest Diuinæ Vir familiaritatis?

Onemu wielkiemu słudze swemu Moyżeszowi/ B. Wszech. nie iedne tylko literę zimienia swego/ iáko Abráhamowi/ przyłożył do tytułu; ále Bogiem go názwał y vczynił Pháráonowym/ mowiąc: constitui te Deum Pharaonis. Co prosze Exod. 7. zá przyczyná ták wielkiey prærogátywy/ kommunikácyey to iest/ Boskiey denominacyey/ Moyżeszowi? tá/ że będąc Wodzem ludu Bożego/ y tenże lud prowádząc z Aegyptskiey niewoley/ do źiemie obiecáney/ Boską drogę ludowi/ w morzu

Czer-

Czerwonym vczynił: oczym ták Iozephus Zydowin mowi/ Primus illuc intrauit, & Hebræos, Diuino itinere facto, periculum præsentium hostium euadere, & se sequi præcepit. Acze muż/by ćie Jáś. Wiel. Fundatorze Kálwáryjski/ Bogiem Pháráonowym nie tytułowáć: ktoryś Boskie Chrystusowe drogi/ w czerwonym krwie y męki iego morzu/ drogi Zbáwienia świátá/ ná twych szczęśliwych gorach Zebrzydowickich wynalazszy/ ludowi Bożemu do ziemie obiecáney idącemu/ port otworzył: y wich łzách/ y pokućie iák wiele grzechow/ ták wiele piekielnych Pháráonow potopił: wtobie się to prawdźiwie verifikuie; Homo, homini Deus, y nie troći tá moiá ápodosys; psytákow/ ábo onych Sophonowych ptaszkow wołáiących/ Sophon Deus, tonem: poniewasz iáko się wyżey wspomniáło/ Omnium Diuinorum Diuinissimum est, Deo cooperari in reductione animarum ad Deum.

Flau. Ant. Iud. lib. 2. cap. 14.

vbi supr.

Pátrząc Athánázy ś. ná Eliaszá Proroká w wożie ognistym do niebá wstępuiącego/ ták mowi: Magnum ibi ostenditur miraculum, cælum reueretur hominem: pięknie dáie rácyą Biskup Tyrski Dorothæusz ś. Hic Helias primus ex hominibus cursum ad cælos submonstrauit, primus ex hominibus vnam Angelorum & hominum viam ostendit. Czći niebo Eliaszá/ że pierwszy/ drogę ludzką y Anyelską do niebá pokazał. Aiákożeś niegodźien y ty Jáś. Wielm. Fundatorze Kálwáryjski tey kárące Eliaszowey: iákożeś tey czći niegodźien niebieskiey: ktoryś niebieską/ wtwey Kálwáryey/ ludźiom pokazał drogę. Powiádáią Astronomowie o drodze iákieyśi ná niebie/ názwáney Via lactea, droga mleczna: Teś ty drogi/ y krwáwe Jezusowe/ y mleczne drogi przenaś. Pánny Mátki iego wynálazł/ y ich káplice twoim pobudowáł kosztem. Szczyćić się tym/ czym Job/ á dáleko słusznieу/ możesz/ Oculus fui cæco, & pes claudo: poniewasz większa rzecz iest podáć ślepemu rękę/ ániżeli chlebá sztukę/ plus erit manum dedisse

Orat in Assumpt. Dńi nostri Iesu Christi

In synopsi de Elia Propheta.

Iob. 29.

Chrysol. ser. 176. pauperi; quàm nummum: iter præbuisse pauperi, quàm pauperi, panis dedisse fragmentum: iezeli wślepoćie ćielesney, á coż podáć komu rękę, wślepoćie duszney? y wprowádźić go ná drogę zbáwienną? O szczęśliwa ręko twoiá Jáś. Wiel. Fundatorze Kálwáryiski! to iest okázya, ktorąś podał ták wielom do Zbáwienia.

Dwa sny, on wielki Pátryárchá Jozeph ś. widźiał, pierwszy táki; Gen. 37. Putabam nos ligare manipulos in agro, & quasi cōsurgere manipulum meum & stare, vestrosq; manipulos circumstantes adorare manipulum meum: drugi sen był táki, vidi per somnium, quasi solem, & lunam, & stellas vndecim adorare me. Co proszę te sny Jozephowi znaczyły? pierwszy snopkowy, znáczył on wielki iego vrząd przyszły, Oekonomiey wszytkiego Aegyptu: drugi, ádorácyey słońcá, mieśiącá, y gwiazd iedynastu, znáczył mu przyszłą chwałę z tego pochodzącą vrzedu, y pokłon Oycá, Mátki, y iedynastu bráći iego. Jezeli Oekonomia źiemska ták wielkiey czći nábáwiłá Jozephá, á iáko ćię; nie większey czći y chwały, Oekonomia Męki Jezusowey nábáwia y nábáwiłá Jáś. Wielm. Fundatorze Kálwáryiski? ktoryś, nie od ćielesnego, ále od duszne go głodu, ták wiele narodow, twoią Męki Jezusowey Oekonomią, obronił. Powinneć záprawdę wiele Niebo: powinnec wiele Słońce spráwiedliwośći Chrystus: powinienći wiele Mieśiąc, Kośćioł Boży; powinnec wiele gwiazdy, Fráncissek ś. Pátryárchá nasz błogosłáwiony, y wszytek Zakon iego; ktorego Kápłáńskiemu sierpowi, ták wielkie żniwo dusz ludzkich, ná twych nádszczęśliwych rolách Z. brzydowickich, poruczyłeś. Ten to iest twoy pierwszy tytuł Jáś. Wielm. Fundatorze Kálwáryiski. Mikołay Zebrzydowski Oekonom męki Jezusowey: nie źiemskiego, lecz niebieskiego dźwięku pełny; wszytkie świátá tytuły, wiátrem futrowáne; iák złoto ołow, ceną przechodzący. Tá to iest oná wielka łáská, to-

bie

bie od Stworce twego vdźielona; żeś był directus diuinitus in pænitentiam gentis: nád ktorą żadna rzecz więkſza człowiekowi dána być niemoże: Neſcio, ſi poteſt homo aliquid maius à Deo in hac vita accipere; ignoro, an poſſit hac gratiâ, in terra maiorem aliquam Deus homini conferre; quàm vt eius miniſterio peruerſi homines in melius mutentur: mowi Rychardus: ktory/ wtymże mieyſcu/ przełożywſzy tę łáſkę; nád łáſkę wſkrzeſzánia vmárłych: tákim ią záleca áltem/ ô qualis dos! quanta dignitas! talem gratiam à Deo accipere, non debuit Dei ſponſa, à ſponſo ſuo aliam dotem accipere: nec decuit cæleſtem ſponſum, ſponſæ ſuæ aliam dotem donare. Tey ćię/ Bog twoy/ łáſki vczynił vczeſtnikiem/ ktora ćię w funkcyey z Apoſtołámi/ Pátryárchámi Abrahámámi/ Prorokámi Eliaſzámi/ Krolámi Jozyaſzámi/ Ceſárzámi Konſtantynámi/ porownáłá: y cæli reuerentiam, iáko Jozephowi Pátriárſze przynioſzy; ſławy ćię y chwały/ nie tylko źiemſkiey docześney; lecz wieczney niebieſkiey nábáwiłá. A pámiątkę twoię/ ſłodſzą nád plaſtry Hymettowe: y wdźięcznieyſzą nád ſtruny Amphyonowe/ ná źiemi świátowi zoſtawiłá. Do ktorey to ſławy twoiey niebieſkiey dźwięku/ iuż moy Excitarz applikuie. Lib. de xy. Patriarchis Cap. 44.

SLAWY NIEBIESKIEY FAKTOR.

SŁawy y pámiątki po ſwym żywoćie zoſtáiącey mátką y rodźićielką/ nie kto inſzy ieſt; tylko ſwoiá włáſna ręká. Jeſt tego dowodem; one Epitaphium Abſalonowe/ ręká Abſalonowá/ názwáne: Porro Abſalon erexit ſibi, cum adhuc viueret titulum, qui eſt in valle regis: dixerat enim; non habeo filium, & hoc erit monimentum nominis mei: vocauitq; titulum nomine ſuo, & appellatur manus Abſalon, vſq; ad hanc diem. Co proſzę zá táiemnicá/ że Abſalon grobowiec ſwoy/ ſwoią náżywa ręką: tá owſzeki/ iż káżdy ſobie wtym docześnym żywotá periodźie żyiący/ ſpráwámi ſwemi/ nie ná co inneg; 2. Reg. 18.

nego;

nego; tylko ná sławe y pámiątkę po sobie zostáiącą robi. Stwierdza to mądry Seneká authentykiem swoim: cum in consummationem dignitatis, per mille indignitates erepsissent; misera subijt cogitatio; ipsos laborasse in titulum sepulchri. Ktory tytuł ábo Epitaphium/ ieżeli sobie człowiek zá żywotá swego/ złotniczą ręką; złoto też: ieżeli zás kowálską będzie wystáwowął ręką; żelázną też będzie miał pámiątkę: ieżeli ręką Kaimowską/Bratoboyską/we krwi Bráterskiey omoczoną/ y ná Oycowską głowę bułatem záhártowáną (iáko przeklęta ręká Absolonowá robiłá) będzie sobie pisał nagrobki; ieżeli inkaustem/ ábo raczey smołą piekielną (iáko sobie on nieszczęsny syn zdradnego Cycá Cyrillá Obywatelá Hypponenskiego/ v Augustyná ś. nápisał: Matrem prægnantem oppressit, sororem violare voluit, Patrem occidit, duas sorores vulnerauit ad mortem.) Epitáphia będzie pisał; smoláną też y ćiáło/y duszá iego/będzie miáłá sławę: gdyż iáko ręká y rzemiesło złotnickie; iest zacnieysze nád kowálskie: nie zinszey rácyey; tylko z máteriálnego obiectum, że ten/ około kruszcu drogiego złotego; á ów/ około podleyszego żeláznego robi: ták sławá y pámiątká/pozostáły ręki ludzkiey potomek/ y budzący vmárłego wpotomnośći dzwonek/ ieśli z kruszcow złotych y srebrnych/ to iest/ z Cnot y spraw pobożnych/ swoią będzie miał másse; złoty też dźwięk; złotey y chwalebney sławy; ieśli zás z ołowiánych y żeláznych kruszcow/to iest/ zniecnot/y złych postępkow/ swoią będzie miał spiże/ołowiány też/ złey y cuchnącey sławy dźwięk/ będzie vmárłemu wydawał: bo iáko ćień zá ćiáłem/ nierozdźielnie chodzi; ták sławá zá sprawámi (biorąc z ich iákośći swoią/ ábo złotą/ ábo ołowiáną cenę) dobra zá dobremi; zła/zá złemi; wtropy stąpa.

De Breuit. vitæ c. 19.

Serm. 34. ad Fratres Eremitas.

Vpomina Duch ś. człowieká/ áby ręká iego co może/ i chyżo robiłá: Quodcunq facere potest manus tua, instanter operare; quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia

Eccl. 9.

erunt

erunt apud inferos, quo tu properas. Vkázuie tu widomie
Duch ś. ná iáką má ſławę ręká ludzka wſwym żywoćie robić:
nie iuż ná złą y ołowiáną/ ále gdy obwieſzcza/ iż wſzytkie mą-
drośći/ y ſpráwy świátá tego; cyfrą/ ná támtym świećie
będą komputowáne/ dáie ad intende, ręce ludzkiey; áby nie
ná ziemſką/ lecz ná niebieſką; nie ták ná doczeſną/ iáko rá-
czey ná wieczną mozoliłá ſławę: y áby potráfiłá/ y vmiáłá tey
ſławy nábywánia ſpoſob; wyſtáwuie iey miáſto fozy/ y mi-
ſtrzynie/ ſwą Boſką rękę: Mátkę y rodźićielkę prawdźiwey
ſławy/ y trwáłych tryumphow/ tryumphow niebieſkich; kto-
rey/ tę dźielność/ Ioannes Campenſis, tłumácząc one ſłowá Pſalm. 117.
Pſalmiſty: Dextera Domini exaltauit me, dextera Domini fecit
virtutem, y ták czytáiąc/ Dextera Domini peperit triumphos,
przyznawa: ktorey to ręki Boſkiey fozę/ iáko opiſuie mądry
Sálomon; poſłuchayćie: manus illius tornatiles, aureæ, plenæ Cant. 5.
hyacinthis. Ręce iego gládkie/ złote/ pełne hyácinthow. Tá-
ka ma być ręká/ y robotá Chrześćiánina káżdego. Máteria
złota w ręce Boſkiey/ ktora w Bogu wſzechmocność/ y inne
iego attributá znáczy/ vczy człowieká; áby ręká iego około
złotá/ iáko naiprzednieyſzego kruſcu/ to ieſt/ cnot śś. y
ſpraw pobożnych robiłá: foza ręki Boſkiey toczoney gládkiey
y okrągłey/ ktora w Bogu ſzczodrobliwość Boſką znáczy; v-
czy człowieká; áby ręká iego/ nie czáſowi/ ále wiecznośći/ á wie-
czności złotey robiłá: pełność ręku drogich kámieni hyá-
cinthow/ fárbą niebu podobnych/ ktora w Bogu ręki iego bo-
gáctwá/ dáry/ y talentá iego Boſkie znáczy; vczy rękę ludzką/
áby tálentámi Boſkiemi ſobie do ſzáfunku doczeſnego powie-
rzonemi od Bogá; dobrze ſzáfowáłá/ y onemi; z Bogiem/ o
niebieſką ſławę; á nie z świátem/ o ziemſką hándlowáłá.
Hártuie to 70. Tłumáczow tego mieyſcá wykład/ ktorzy miá-
ſto plenæ hyacinthis, czytáią plenæ Tharſis; ręce iego pełne
Miaſt Tharſis názwánych. Tharſis ieſt miáſto nád portem

Morskim lezące/ sławne niegdy wszytkiey Cilicyey emporiū: ktore to słowko Tharsis/ z Hebræiskiego tłumáczy się, explorans ábo contemplans gaudium. A kto tu niewidzi táiemnice sposobu/ tákim ma człowiek zárabiáć ná sławę niebieską? sposob nie inszy tylko kupiecki; ktory pełność ręki Miast Thársys náżwánych/ Miast Kupieckich/ repræsentuie: czego iásnym/ swym tego mieysca/ plenæ Tharsis, Ludouicus Satomaytros wspiera kommentem; czytáiąc ták/ manus illius plenæ negotiationis, ac felicis nundinationis. Ten iest záprawdę sposob nábywánia sławy niebieskiey/ hándel z Bogiem y z Niebem iego hyácynthámi; to iest/ talentámi: y stego to fundámentu Tertullian, Chrześciáninowi ten tytuł dáie/ Famæ Cæli negotiator. A zali nie wtym stanie kupieckim/ Zbáwiciel nász/ chciał mieć wszytkie Chrześciány/ sługi swoie? gdy im odieżdżáiąc wdáleką kráinę/ áż ná práwicę Oycá swego niebieskiego/ rozdáwszy talentá swe Boskie/ to iest/ dáry y łáski/ bona corporis, & animæ, naturæ, & fortunæ, roskazał kupczyć y
Luc. 19. handlowáć; negotiamini dum venio. A co proszę zá hándel táki/ kazał prowádźić? iest wyráźna/ woney iego przypowieśći Páńskiey: Simile est regnum cælorum homini negotiatori;
Matth. 13. quærenti bonas margarithas: inuentà vna preciosa margaritha abijt, & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam: wolá y rádá tego Boska; iż z niebem/ o niebo/ y iego perły/ honory/ splendory/ tytuły/ y sławę mamy hándlowáć.

Lib. de Gemmis. Czytałem v Pliniuszá o perle iedney/ Achátes názwáney/ wpierśćieniu Pyrrhuszá Królá Epirotáńskiego będącey/ ktora/ dźiwnym sámey nátury misterstwem; miáłá wsobie Apollina Boszká zlutnią/ y dźiewięć Muz Bogin wykontersetowánych. Tá to iest oná droga perłá Ewángelicka/ ktora nam ad viuum Chrystusá y iego chwałę niebieską/ według
Reduc: moral. lib. 11. Cap. 42. Berchoriuszá symbolizuie: Iste anulus, est gloria paradysi; quæ consistit in Christo; cum cythara gaudiorum: & in nouem

ordi-

ordinibus, cum gratitudine sociorūm. Tey to/ tey ták kosztowney/ y nieoszácowáney perły/ każe nam Zbáwiciel nász szukáć/ y wzorem kupcá/ ná nie; wszytkie skárby swoie/ á nawet y żywot swoy łożyć/ y wiey zysku; wszytkę swoię rádość/ y sławę pokłádáć. Ná tę/ ná tę lutnię/ Exurge gloria mea, exurge psalterium meum,& cythara, exurgam diluculo: to iest ná widzenie Bogá/ y iego chwały/ każe ráno wstáiąc/ y iáko kupiec ráno z domu wychodzący/ hyácinthámi Boskiemi záråbiáć. Nie miástá od swego imienia/ iáko Alexandrie od Alexándrá/ Antyochie od Antyochá. Ptolemaidy od Ptolomeuszá záłożone/ nie pyszne páłace/ nie wymyślne termy/ nie włoskie Dziárdyny/ ále Kościoły y Ołtarze/ Klasztory y szpitále/ ná chwałę Stworzyćielá swego/ dobr wszytkich dawce/ ma ręká Chrześciáńska talentámi Boskiemi; to iest máiętnośćiámi od Bogá sobie do szafunku doczesnego powierzonemi/ budowáć: ma perłámi/ złotem/ pieniędzmi/ zdrowiem/ vrodą/ od Bogá sobie dánemi/ nie z ćiáłem włásnym; strołiąc ie zbytecznie/ y wykiełznáno wygadzáiąc mu roskoszą/ o zysk krótiuchney vćiechy; ále z vbogiemi żebrakámi/ nędze ich ćiáłá/ y niedostátek; dla Boskiey y bliźniego miłośći/ iáłmużnámi opátruiąc/ o vćiechę lutnie Chrystusowey wieczney ma hándlowáć: ma tálentámi Boskiemi/ mądrośćią/ potencyą/ powagą/ godnośćią/ zacnośćią/ vrodzeniem wysokim/ łáską v Monárchow/ nie ná pompę y pychę świátá prozną/ nie ná oppressią vbogich/ ále ná ich rátunek/ y ná sławę sobie niebieską/ zárabiáć. Owo zgołá iednym słowem ma sobie ręká Chrześćiáńska/ miásto Tharsys, co sie tłumáczy exploratio gaudij, budowáć: to iest we wszytkich spráwach/ y dniách swego żywotá doczesnego/ zysku wieczney chwały y trwáłey rádośći niebieskiey; ktorey áni czárt/ áni świát/ áni chorobá/ áni sámá śmierć odiąc niemoże/ & gaudium vestrum nemo tollet à vobis, ma vpátrowáć. Ma ręká Chrześćiánska pámiątki sobie

Psa. (line 5 margin) Ioan. (line 27 margin)

 robić;

robić; ále nie z cegieł y wapná/ nie z mármurow/ álábá-
strow/ y złotych kruscow: bo te są fałszywe/ nolite interroga-
In psal. 33. re, mowi Augustyn ś. auratas marmoratasq; memorias, nam
si hæc interrogaueris; respondent vobis falsò: ále ma wierne/
Serm. de sepulchro Domini. bo wieczne wystáwowáć sobie pámiątki; custodiendum illum
(scilicet Christum) suscepit, non tam memoria fragili cemento-
rum; quam memoria sancta virtutum: hæc enim virtutum fide-
lis est memoria: táko o Jozephie Arimáthæiskim świádczy
Ambrozy ś. ma stáwiáć sobie Kolossy y Pyrámidy/ nie ná lon-
Eccl. 11. dzie/ ále ná wodzie; nie Porphyrowe; ále chlebowe: mitte
panem tuum super transeuntes aquas, quia post tempora mul-
ta, inuenies illum. Spuszczay zbożá/ nie do Krolewcá; ále do
Krolewstwá niebieskiego: hándlui chlebem/ z niebem; hán-
dlui iáłmuznámi/ z szpitalámi: á ták z Korneliuszem Se-
tnikiem ś postáwisz sobie dobre Kolossy wniebie/ o ktorych
Catheche- ták świádczy Cyrillus ś. Angelorum visione dignus est habi-
sy 3. de E- tus, cum tanquam columnas bellas, in cælo coram Deo, suas e-
leem. Cor- leemosynas constituisset. Chcesz áby imię twoie wiecznie pe-
nel. Cent. perennowáło/ nie pisz go ná ziemi; bo to káthálog złych lu-
Ierem. 17. dzi/ recedentes a te, in terra scribentur: nie pisz go ná swoich
wrociech; z onym Fámiliatem Rzymskim/ o ktorym Strabo
wspomina: ále go pisz ná bramách miástá Thársys/ onego
gornego Hieruzalem/ ná ktorego bramách 12. pokolenia I-
Luc. 10. zráelowego imioná/ ryte były/ gaudete quod nomina vestra
Psal. 86. scripta sunt in cælis: gdzie wszyscy Obywatele/ sicut lætantium
omnium habitatio est in te: cieszą się/ y weselą wiecznie z swe-
go hándlu z niebem; wzysku Bogá/ y iego lutuią/ iego per-
ły/ y bogáctwá trwáłe/ splendory/ y honory prawdziwe/
prawdziwą iásnością niebieską Naiáśnieysze/ Jáśnie Oświe-
cone/ Jáśnie Wielmożne/ tytuły odnoszą. O dobry y szczę-
śliwy iármárku niebieski! ná ktorym bez srebrá/ y pieniędzy
kupuią/ á zá máłą bárzo cenę/ nieoszácowáne towáry przedá-
ią:

ſę: Da homo pauperi terram, vt accipias cælum: da nummum, vt accipias regnum: da micam, vt accipias totum. A przećię/ áh nieſzczęśćiyſz/ iáko máło bárzo widzę kupcow ná Wendećie niebieſkiey: á ná bázárze świátá/ kto kupcow ſławy świátá policzy: zgniłe towáry v niego/ z wielką vtrátą máiętnośći wſzytkich; z więkſzą vtrátą zdrowia/krwie/żywotá; z naiwię. kſzą/á práwie nieoſzácowaną ſzkodą duſze ſwey: o ſzaleńſtwo! o ślepoto! o głupſtwo! kupuiących. Chriſolog ſerm. dé Ieiun. & Eleem.

Foremny bárzo mieyſca tego/ manus eius plenæ hyacinthis, nalazłem v Kalámaty komment/á táki: manus eius ſicut cauda pauonis. Długom ſię zrozumem páſował; co by zá proporcya byłá/ogoná pawiego do ręki Boſkiey: y pior pawich/ do hyácinthow/ ábo miaſt názwánych Thárſys: y niemogłem inſzey vpátrzyć ſymmetryey; tylko figurę okrągłą/ktorą/ y ręká Boſka tornatilis, toczona okrągła: y ogon pawi/ roſpostátym repræſentuie pierzem: pior záś pawich/ z hyácinthámi/ ábo Thárſys miáſtámi/ nie inſzą też widzę ſymmetryą/ tylko oczu; ktorych táiemnice náiduię/ ták w tym słowku Thárſys/ ktore ſię/ contemplatio gaudij, tłumáczy: iáko w pawim ogonie/ w ktorym owe kołká (iáko Poetowie powiádáią) ſą oczy onego Arguſá ſtookiego páſterzá/od Junony Boginie/ dla nieupilnowánia tey kocháney iáłoſzki/wyłupione; y w ogon pawowi/ ptakowi ſobie poświęconemu/ dla iego ozdoby/ wpráwione. Ktokolwiek tego kommentu ieſt authorem/ niech mi zázłe niema/ że mi ſię niepodoba: boć rękę Boſką/ z ogonem pawim ſworowáć; zda mi ſię coś dźikiego. Nie Boſkiey to/ ále raczey świátá tego ręki/ fozá: oczy w pawim ogonie/ prawdźiwa świátá phyſiognomia; ktorego Alumnowie oczy ſwoie/ to ieſt/ intencye wſzytkie; w źiemię/ w rzeczy podle/ nikczemne/źiemſkie/ przemiiáiące/ oculos ſuos ſtatuerunt declinare in terram, wlepili: ſecus Alumnowie niebieſcy czynią; nie w tylne/poślednie/ále wprzednie rzeczy/rzeczy nie- Pſal. 16.

 czy nie-

Isaiæ. 38. czy niebieskie patrzą/ Attenuati sunt oculi nostri suspicientes in
Eccl. 2. excelsum: bo sapientis oculi in capite eius: stultus in tenebris ambulat. Ktorą physiognomią świátá Jan ś. ad viuum, w lyściе swoim delineował: omne quod est in mũdo; cõcupiscẽtia
1. Ioan. 2. carnis est, cõcupiscẽtia oculorũ, & sũpbia vitæ: quæ nõ est ex Patre, sed ex mũndo est. Pátrzćie iáko to wszytko/ ogon pawi repræsentuie: pożądliwość ćiáłá; repræsentuie tył pawi/ podłością członká: pożądliwość oczu; repræsentuią Argusowe oczy/ w ogon pawi wpráwione/ nád ktorymi słusznie dáć tákowe
Matth. 15. lemmá/ Tot oculis cæcus: bo cæcus & dux cæcorum ślepy ślepych kálaz iest: superbiam vitæ, ktorą ma ze złotych łáncuchow/ kleinotow/ drogich kámieni/ y pereł: repræsentuią złotofárbne piorká y zrzenice Argusowe/ vbogiemu kmiotkowi wyłupione/ ktorych kontemplácyą głupią vdelektowány/ nádyma się; y wpychę (ktorey dla tego ná sobie nośi lárwę) podnośi. Jego to tedy/ pawi ogon/ prawdziwa Physiognomia/ iego ręki fozá/ iego to rączki robotá; zdobić swe ogony oczymá vbogich poddánych: iego rączki zabáwá y hándel/ przedawáć fárby y piorká; w worze kotá/ zá ryśiá: tchorzá/ zá sobolá: y vdawáć bliszczocke/ zá rzecz: áppárencyą/ zá istotę: figle/ zá prawdę: zá szczyrość/ obłudę: zá Cytryny/ szyszki: zá złoto/ gnoi y błoto: te iego iármárku y kramu towáry/ ten bázáru obyczai: stwierdza to swoią Bonáwenturá ś./ názywáiąc świát Czárletánem y Oszustem/ senten-
Serm. 102. cyą; mundus facit sicut incantator stultis hominibus, qui dum in manu credunt habere denarium; non inueniunt, nisi fimum. A przećię/ o Boże moy nád ślepotą ślepych kupcow/ iáko ich wiele widzę ná ten zgniły towar! przedáie im ten oszust tytuły/ Jáśnie Oświecone/ Jáśnie Wielmożne.
Psalm. 33. Accedite ad eum, & illuminamini; & facies vestræ non confundentur. O iák trudny do tey iásności świátowey przystęp! o iáki koszt! trzeć y wiercić piętą/ ták długo ná dworze Krolew-

lewſkim/ kłániał ſie káżdemu/ y zábiegał/ wyſługuł ſie/ cze-ſtuł/ bánkietuł/ciągnł ſie/tráć/waż ná przyſługe Pánu: álizći gdy do tey iáſności tytułow przyidzieſz/ gdy temu oſzuſtowi ták drogo przepłáćiſz/ coż wtytułách ziemſkich zá iáſność naidźieſz: iáſność záprawdę robaczká owego/ wnocy świecą-cego: iáſność y świátłość drzewá ſpruchniáłego/ wnocy bliſzczącego: ſktorą gdy do świátłá rozumu przyidźieſz/pro-znośćią owſzeki naidźieſz. Przedáie ten oſzuſt pompy/ ho-nory/ wyſoko ich cenę wynośi/ przedáie bogáctwá/ ſławę/ y chwałę ziemſką: áż gdy ie ták drogo/máiętnośćią/zdrowiem/ krwią/y śmierćią; á co więkſza ſumnieniem zápłáćiſz/węgorzá iednego kupiſz: mundus anguillæ eſt ſimilis, quæ ſemper dum teneri creditur; non habetur, imò, quantò manu fortiùs ſtrin-gitur; tanto citiùs, de manu egreditur: tenże wſpomniány Bonáwenturá ś. mowi. Węgorzá świát śliſkiego przedáie: śliſkie/przemiiáiące/nie trwáłe rzeczy/żalu/ſzkody/śmiechu zie go oſzukánia/pełne ześ pozłotkę zá złoto: ześ kontryfał/zá ſre-brożeś bogátą/ále nędzę kupił:y dla tegoż tych kupcow ſławy świátá/ przeſtrzega Petrarchá: Caue nequam gloriam ve-ram putas, imago falſa ſit gloriæ: in rebus hominum multa re-gnat illuſio. Ogonek/ ogonek pawi ten oſzuſt przedáie; ſtro-ie/ pychę/ roſkoſzy lubieżnośći/ktore/ gdy mu nieoſzácowáną duſzy ceną przepłáćiſz; gnoi wręce/ iego ſzyderſtwo/ zćiebie głupiego kupcá/ á twoią wieczną hánbę wzyſtku odnieśieſz. Wyłupić oczy iáko Sámſonowi/ widzenia Bożego; y wprá-wi ie/ ná twoy wſtyd wieczny/by ieſzcze wogon pawi/ ále wo-gon ſtráſznego ſmoká. vbi ſupra. Dial. 92.

Czytam dźiwną rzecz w obiáwieniu Jáná ś. ogwiazdách/ ſktorych iedne/ widźiałem wręku Boſkich: Et habebat in dex-tere ſua ſtellas ſeptem: á drugie/ náogonie/ onego ſtráſznego o śiedmiu głowách ſmoká: & cauda eius trahebat tertiam par-tem ſtellarum de cælis. Rogo proſzę te gwiazdy wręce Bo-ſkiey: Apoc. 1. Apoc. 12.

ſkiey ? á kogo owe/ ná ogonie ſmoczym będące/ znáczą ? wręce Boſkiey będące gwiazdy/ znáczą duſze kupcow ſławy niebieſkiey ; ktorzy znim/ o iego chwałę/ iego dárámi niebieſkiemi/ nie o ſwoię prozną chwałę y ſławę hándlowáli : y że ręká ich dobrze/ doczeſnymi rzeczomá ſzáfowáłá ; Boſkiey też
Sap. 3. ręki piáſtunſtwo/ Iuſtorum animæ in manu DEI ſunt, záſłużyłá : gwiazdy ná ogonie ſmoczym zoſtáiące ; znáczą duſze kupcow y fáktorow ſławy świátá ; ktorzy znim/ talentámi Boſkiemi/ o prozną iego pompę/ y roſkoſzy nikczemne hándluiąc ; wzyſtu/ te ták ſromotną károce ogoná ſmoczego/ wieczney ſwey hánby/ y ſtrácenia ſplendoru niebieſkiego/ otrzymáli.

Dziwną rzecz Iozephus Flauius świádczy o onych kámieniách drogich/ ktore były ná ſzácie Aároonowey/ ná ktorey
Sap. 18. świát wſzytek był wykonterfetowány in veſte poderis, quam habebat, totus erat orbis terrarum, & parentum magnalia in quatuor ordinibus lapidum erant ſculpta : iż poki Zydzi/ w Akkordzie z Bogiem ſwym żyli ; gdy ná woynę ktorą wychodźili/ ták żárko cudownym/ one kámienie bláſkiem ſtrzeláły : że káżdy pátrzący ná ich bláſk niezwyczáyny/ o pewney ſobie áſsiſtencyey/ y pomocy Boſkiey ; á zátym/ o nieomylnym zwyćięſtwie/ tuſzył : tantus enim ſplendor fulgebat in eis, cum non
Ant. Iud. lib. 3. c. 12. dum exercitus moueretur ; vt omni fieret multitudini manifeſtum, eorum auxilio adeſſe Deum, lecz gdy żydźi leśnieć y dźiczeć/ z Bogiem prawdźiwym hándlem wzgárdźiwſzy/ á zbáłwánámi záczowſzy kontrákt/ poczeli ; ná dwieśćie lat przed ruiną ich monárchiey/ on ſię Boſki nádzwyczáyny zonych kámieni ſplendor ; ſubtrákcyą ręki Boſkiey/ im opowiádáiąc/ ſkramowáł : ceſſauit itaq; & Eſſin & Sardonyx ſplendeſcere, annis ducentis, antequam ego hæc conſeriberem; cum Deus moleſte ferret tranſgreſſionem legum, tenże Flauius świádczy : co proſzę ſubtrákcyą ſplendorow/ wonych kámieniách

niách ſpráwowáło : nie co inſzego Polytiká : iák poczęli Zydzi/ ſtárego zakonu/ praw/ y obyczáiow Oycowſkich odſtępowáć; á nowych ſie Bogow/ y nowych Cæremonii chwytáć; noui recenteſq́; venerunt, quos non coluerunt patres eorum: záraz tez ich Rzeczypoſpolitey/ y Monárchiey ſplendor/ y ſławá/ poczęły gáſnąć. Deut. 32.

Politiki Ethymologia niewiem ſkąd ieſt dedukowána/ álec zdami ſię/ iż ſwoię/ à polo prowádzi geneálogię; gdyſz to Tertullian/ wſpomináiąc/ politiam Angelorum, twierdzi: iákoż y nie od rzeczy; bo polus znáczy Niebo/ záczym politiká/ miáłá by mieć zniebem ſympátię/ ále niewiem ſkąd zwaśniłá ſię ná Niebo/ y wielką antipatię/ politiká niebá tyka. Rzekłbym tez/ że politiká ma ſwą ethymologię od Polakow/gdyż y Polacy máią ſwoie cum polo analogácię: Haud procul à ſummo eſt, ora Polona polo: ále wątpię/ gdyż wiem doſkonále; że Polacy/ nie à polo; ále od polá/ ſą obierzmowáni: iákoż y lepiey bywáło w Polſzcze/ gdy Polacy ſtáropolſkimi obyczáiámi żyli/ gdy ſie polem Marſowym báwili/ á niebá nową Politiką nie tykáli/ gdy ogonkow pawich nie kupowáli/ gdy wież Babel/ páłácow Włoſkich y ogrodow; nie budowáli/ ále zamki y miáſtá zakłádáli: gdy wniebo/ poſuerunt in cælum os ſuum, zbytkámi nieplwáli/ gdy do Iowiſzá ſwego z Olbrzymámi/ chcąc go zniebá zewlec/ y z korony zedrzeć/ fákciámi; nie ſturmowáli: gdy hyacynthámi Boſkiemi/ to ieſt talentámi; z niebem y Bogiem/ á nie z świátem hándlowáli: gdy ręká ſtáropolſká ſzáble ſwey przy czytániu Ewángeliey ś. we Mſzy/ náznák z Bogiem/ y Niebem wieczney przyiáźni/ y gotowośći ná obronę ſtárożytney Wiáry Kátholickiey dobywáłá: o iáko wielki ſplendor ſwoy/ á prawie niebieſki/ miáły drogie kámienie/ y perły Korony Polſkiey: iáko gwiazdy niebá Polſkiego y Xiężyce/ pięknie ná Horyzonćie nie tylko Pol-

Lib. de Patient.

Pſal. 72.

 ſkim/

ſkim; ále świátá wßytkiego świeciły: Ale gdy te ßáble nowi Politycy Polacy/ do boku nowym ſtroiem przywiezuiąc; oſtrem do niebá poczeli obracáć: gdy nowemi wiarkami hæreſyámi/ káżdego Páńſtwá iádowitemi iáßczorkámi/ żywot máćierzyńſki przegryzáiacemi (czegoś doználá temi czáſy Oyczyzno Náßá) poczełá niebá tykáć/ y nie do boiu/ ále doſtroiu tą/cudzoziemſkich ſozą pochew/co pewną wroßką przeniesienia ſię/ y vpadku Páńſtwá/ bywa; iáko tego Dáriuß Monárchá Perſki/ oprawuiąc ſobie miecz ſozą Mácedońſką/ doznał/ opráwowáć: gdy też ßáble/ ábo zembátą ſerpentynę poczełá bárziey ná wioſki Kośćielne; ániżeli ná kárki nieprzyiaćielſkie oſtrzyć: ſtráćiłá ſwą dźielnosć ręká; ſtráćiłá ßáblá ſwoy polor/ y on ſliczny/ krwie nieprzyiaćielſkiey rumieniec/ y rdzą oßpecona/ poczełá ſię niewieśćiuchow ſwych ręki/ y boku ich miękkiego iedwabnego wſtydźić: gdy táż ręká/ ſtarożytney wnabożeńſtwie gorącośći zápomináiąc/ niebá poczełá politiką tykáć/ báldáchinu nád Przenaś. Sákrámentem wſtydźić ſię nośic/ z świecámi/ przedtym że Przenaś. Sákrámentem/ Bogá ſwego lektiką/ chodźić; y owßem co gorzßa/ znoßących ßydźić/ y pálcem ich ſtykáć: gdy tá rączká Politikow nowych poczełá ſię ná fundácią Kośćiołow/ Ołtarzow/ ßpitalow kurczyć/ á hyácynthámi Boſkiemi/ y talentámi/ bárziey z świátem/ ániżeli z niebem hándlowáć: gdy poczełá ná ſkárby Kośćielne/ pateny/ kielichy/ w ktorych krew Páńſką ofiáruią; áby ie ná obronę Rzeczypoſpolitey dawano y łamano/ ſkázowáć y krakáć; á ſwego Boßká Bachuſá ampułki/ cyáthy; ſrebrne báryły/ cebry/ wánienki/ puhary/ ſktorych wino piiáli: tálerze ſrebrne/ pułmiſki/ y tace/ Boßká ſwego Káłduuá portátele y páteny/ ná ktorych iadáli; godnieiße ie cáłośći oſądźiwßy; zá gránice z Páńſtwá wywoźić: záćmiły ſię drogie kámienie Korony Polſkiey/ ná ktorych Magnalia Parentum Heroiczne

Curt.

dźiełá

dźiełá cnych przodkow Polskich száblą y reką mężną były ryte: záćmiły sie šerokie Páństwá Polskie y Litewskie/ miástá y zamki/ Kośćioły y Ołtarze hostili Ecclypsi, y nie ták nieprzyiaćioł reką mocną wźiete; iáko iey nierządem y zdrádą wmoc y possessią oddáne: dla ktorego pospolitego Prowinciy y miast Polskich omacku/ trudno było dawniey/ y memu temu Excitarzowi / ad publicam præli lucem potráfić/ ktory ledwo teraz ná zorzy pokoiu Polskiego/ y ná świtániu sławy Polskiey/ mogł świát ten/ y rece swego Fundatorá y Dobrodźieiá Mśćiwego obaczyć/ tá rączká Politiczkow nowych/ ten mrok Oyczyznie sprawiłá; gdy dźieśiećin Kápłánom (ktore Bog ná swoy stoł przez Moyzesá ordinowawšy; cessią ich/ná wyżywienie Kápłánom vczynił) sczyrze y ochoczo/ po stáropolsku/ nie poczełá oddáwáć: gdy Kápłány sługi Boże poczełá postponowáć/ y zá piecem prawie/ ná swych stypách/ nie mowię ná bieśiádách/ poczełá sadzać; á nie ták ludźiom; iáko ich sobolom y ryśiom kazáłá pośiadać: y tym Bogá sámego/ wiego sługách zniewazać. Vieły sie sáme sobole/ y ryśie/ o ten Boski w Kápłánách despekt/ á o raz y o swoie dawną y wielką krzywdę/ y oburzywšy sie ná Politikę że ich z skurek (ktoremi nie potrzebę przyrodzenia; ále świát/ y swą pychę grzeie) odźieráiąc; żywotá pozbawia: dobyli ryśie pázurow/ sobole zembow/ targneły sie ná Polską Politikę/ y grzbiety Polakom pošárpawšy pázurámi/ á stáropolską sławę pozáršy zembámi / sáme sie / iedne do Kozakow y Tátar/ drugie do Szwedow przeniosły/ á drugie sie názad do Moskwy wroćiły. A kogoż to: y co nam te bestyiki znáczą: znáczą luxum, nieszczesney Politiki zbytek: wšytkiey sławy/ cnoty/ dźielnośći stáropolskiey ćieszki y strášny káduk: on smoczy ogon/ sromotną gwiazd Polskich károcę; dźiką oną świnię/ perły Polskie pożyráiącą/ znáczy zbytek.

Luxus to słowko/ in sensu composito, w Polskim iezyku

 brzmi

drzmi zbytek/ in sensu diuiso; lux, sus, drzmi świátłość/ świnia. Co zá societas y swora świátłośći z świnią: Co zá definitio zbytku: zbytek/ iest świátłość/ świniá. Odpowiádam: iż definitio iego quiditatina; gdyż świátłość wzbytku/ znáczy Boskiey ręki hyacinthy/ y dáry Boskie doczesne/ iáko są máiętnośći/ bogáctwá/ zdrowie/ ꝛc.: dáne ludźiom od Bogá ku chwale iego/ y potrzeb stanowi káżdego pomiernych opátrowánie: świniá zás wzbytku/ ktorey tá włásność iest; żrzeć bez miáry: y nie czym inszym/ tylko pyskiem/ ták wpolu/ iáko y wogrodźie/ żadnego delektu niemáiąc/ szkodę czynić: znáczy niepomierne náturze y potrzebie iey/ dárow Bożych w iedzeniu/ pićiu/ odźieniu záżywánie; co iest márnotrawstwo: y ták luxus zbytek/ nie co innego iest; tylko świniá/ świátłość drogich kámieni/ pereł/ to iest máiętnośći/ bogáctwá/ śiły/ zdrowie/ y sławę/ pożyráiąca. A nie moiey to bláhey głowy concept/ ále sámey Mądrośći przedwieczney Boskie paradoxum: ktory nie dla inszey przyczyny zákazał/ przed świnie pereł/ neq; mittatis margarithas
Matth. 7. vestras ante porcos, miotáć: tylko/ że perły depcą; á tych/ ktorzy ie/ przed świnie miecą/ rozszárpywáią/ y pożyráią; ne forte conculcent eas pedibus suis, & conuersi dirumpant vos. Stwierdza to Zbáwićiel nász/ oną swoią: o synu marnotrawnym przypowieśćią; ktorego/ zbytek y marnotrawstwo/ oszárpawszy ze wszytkiego; do świniey ćiorby/ to iest młota iedzenia z świniámi/ wpráwiło. Tá to świniá lucem y splendorem pereł y drogich kámieni w Koronie Polskiey/ podeptáłá/ tá iásne gwiazdy poli Poloni, wogon smoczy wpráwiłá/ tá mozne fámilie poubożyłá/ tá/ krotko mowiąc/ śiły/ męstwo y sławę nieburowną stáropolską pozárłá. Ale skąd ta bestia ná polá Polskie werwáłá się: powiem: z Cudzych y Zamorskich kráiow: wyświadcza to / tenże syn márnotrawny/ ktory w cudze kráie poiechawszy człowiekiem; do domu powroćił wieprzem.

Swiadczą księgi Krolewskie/iż Salomon co trzy látá/ flotę swą zá Morze do Thársis/ wyprawowal; ktora mu miedzy inszemi/ te rzeczy przywoziłá; pawy/ zemby słoniowe/ y koczkodany. Te to są bestyiki/ zbytku y iego skutkow/ prawdziwe konterfety: z zamorza y cudzych kráiow do nas przychodzące. A naprzod paw/ złotofárbnemi piorkámi/ y cudzemi/ wozonie swym oczkámi; figuruie zbytek cudzoziemskich stroiow; słoń zembámi swemi; figuruie cudzoziemskich potraw/ y napoiow drogich wiedzenia y piciu zbytek: koczkodan/ ktory/co widzi człowieká czyniego/wtym go wszytkim imituie; figuruie/zbytek cudzoziemskich obyczáiow. Azali nie ták iest? iedzie Pánic młody/bogáty sławy świátá ku piec/nábrawszy srebney y złotey monety/wcudze kráie: poco? áby z świátem hándlował: áby pawi ogonek zoczyma vniego kupił/ to iest/ áby świát/ y kráie cudzoziemskie widział: iedzie/ po co? áby zemby słoniowe; to iest/ ozor cudzoziemski/ kupił; áby sie cudzoziemskiego iezyká/ po Włosku y Francusku szprácháć náuczył: iedzie/ po co? áby koczkodoná/ pludzy y kudły kupił/ y żeby wnich/ iák koczkodan ákkomoduiąc sie dworowi/ chodził: przedáie mu świát te towáry drogo: o iák wiele złotá y srebrá/ da zá te ząbki y koczkodany! y ták vstroiwszy świát/ Páná młodego wpludry y kudły/ wpráwiwszy mu wgębę zambki/ y ozor cudzoziemski/ włożywszy ná szyię pawi ogonek/to iest włoski kołnierz/ mánkiety/ galony/ kánony/ od syła spustym mieszkiem do domu: á sam/ że Pan Młody/ zá ogonek zambki/ y koczkodaniki złoto zostáwił; polega y zdycha od śmiechu: á żeby młodzik niepostrzegł sie y zie° szyderstwá/y swe° błazeństwá: dáie mu świát włoski/fráncuski/do Polskie° świátá wexel; czyni mu nádzieię że sie wtym stroiu podoba dworowi / naidzieß tám promocią / y łáskę/ ożeniß sie bogáto/ będzieß zięciem/ wieß komu. Cieszy sie nádzieię 3.Reg. 10.

 dzieię

dźieło/iák dźiedźiczną pewną knieią/powraca do domu wtym ſtroiu/ Tátká y Páni Mátká niepoznawáią ſyná/ rozumieią że do izby weſzłá iákaś kobietá ánie męſzczyzná/ że ſyn/ ani myſlą otym. Jedźie on Pan młody ná bázár Polityki/ to ieſt: publiki/ zonymi beſtyikámi/ pawikámi/ koczkodanikámi; wnet domatorowie/ ſtroiow cudzoźiemſkich przekupniowie roſkupią/ ſtroie rozchwycą/ przerwą obyczáie/ nioſą te beſtyiki do máietnośći/ roſpuſzczą po domu/ chodzą ſłonie po domie/ ſkaczą koczkodanowie po oknách/ pawy złodźieiſkim chodem dybią po gumnách. Poſłuchaićie/ co ſie dáley dźieie: y co zá pozytek/ ták domowi/ iáko y goſpodarzowi: te świnki morſkie przynoſzą: zemby ſłoniowe dom ryią y kopią: koczkodanowie okná tłuką/ pawy ſtodoły puſtoſzą: á zátym poſłuchaićie co goſpodarzowi ſámemu wzyſku præſentuią: paw go czyni niewieśćiuchem/ ſłoniowe zemby káleką: koczkodanowie v świátá śmiechem/ iáko to: obaczmy kázdą rzecz zoſobná. A naprzod co ſtrony pawa/ że czyni niewieśćiuchem: paw złotofárbnemi piorkámi ſwemi/ y pychą/ figuruie ſtroie cudzoźiemſkie; miękie bláwaty/ lekkie máteryiki Włoſkie/ Fráncuſkie/ koſzule z Flamſkich rambkow/ z Tureckich báwełnic/ mánkiety/ kołnierze/ rękáwiczki perfumowáne/ białe łábędźie wpierzynách: do ktorych miękośći przyuczywſzy ſię ćiáło męſkie/ y głoſowi łábędźiemu wpierzynách przyzwyczáiwſzy; bárzo nie rádo Marſowey zbroie widźi/ y tręby Trárárá ſłucha: bo ktorego plecom y kitaiczána máteryiká bywa ćięſzka: á iáko temu żelázna zbroiá/ ma być lekka: bo zwyczai/ ktory ieſt altera natura, przy vczywſzy męſzczyznę do miękośći niewieśćich; wniewieśćią delikácką metámorphozuie náturę: y dla tegoż ćięſzki/ y nienawiſny tákiey głowie/ ſzyſzak; ćiáłu/ kołczuhá: bokowi/ woiłok: vdom/ iárczak: nieſmáczna gáláretom/ ſzpyrká: tortom/ ſuchár: cukrowi/ czoſnek: winom/ krutá: cynámonowey wodce/ gęśia: źwierzynie/

rzynie/ słoniná: konfektom/ káßá: wetom/ groch: tańcom/ tárgánce: perfumom/ prochy: śnowi/ straż: pokoiowi/ pobudká: ßpalerom/ chrost: wánnie deßcz: pierzynom/ wáły: álkierzom/ obozy: domatorowi/ woyná: coż dálei czyni zbytek miękośći y stroiow: luxus eneruat, ac effæminat viros: w báby/ chłopy postrzyga: z Herkulesow/ Sárdánápale; z Achillesow/ przadki: z ludźi záiące (iáko Cornificius swoie żołnierze rospustne názywał Galeati lepores) czyni. Stwierdza to Seneká o Annibalu ták świádcżący: vnà Annibalem hybernà soluerunt, & indomitum illum niuibus, atq; Alpibus, eneruarunt fomenta Campaniæ. Armis vicit, vitijs victus est. o miękośći; bezecny Jáhely niewiásty/ nád Sizárą Hetmánem/ mleká triumphie. Seneca in Epistolis.

Odpuśćie proßę że się spytam/ kto te serce záięcze Polakom wpráwił: kto im wpedały/ záięczy ßpik włożył: zbytek stroiow/ miękośći przyczyná/ á męstwá Polskiego wßytká ruiná. Ten orlętá mężnego Orłá Polskiego/ wkánie/ záby wbłoćie łowiące/ postrzygł: ten Rycerze/ w Pásterze; ten lwy/ wzáiące: ten ßlachtę práwie iuż w Kupce był/ metámorphosowal: y z Marsow/ Merkuriußow; kupcow/ y oratorow był/ porobił. Oycżyzny cáłośći nie ßáblą/ piorem bronic; ná Seymikách y Seymách wßytká intencya/ gládko y długo/ o dobrym Rzeczypospolitey mowić/ á nie ßczyrze y prędko rádźić: ná Demonestesowy ślinogorz/ dla priwaty chorowáć: y nie reką/ále iezykiem chćieć ią rátowáć/ gdy nieprzyiaćiel iuż wźiemi/ miástá y zamki posiada/ dopiero ná Seym/ Seymiki skłádáć: ná seymách/ gdy Oycżyzná gore; nie gáśić co prędzei rádą y reką/ ále piekielną śiárkę (niepozwalam/) rozrywáiąc Seymiki y Seymy/ podkładáć: ná pospolite rußenie niepozwaláć: ná popisách konie vblizáć; z pospolitego rußenia łanowym się żołnierzem wykręcáć/ poborámi się wykupowáć/ y tylko co niechćieć Żydowskiey

od śie-

od siebie pogłowszczyzny płácić: cnych Synow/ ná pospolite ruszenie pozwaláiących/ áklámowáć. Zołnierzem cudzoziemskim oyczyzny bronić/ tákby mácochą/ dźiećiom się opiekowáć; ktorych náiemne są ręce/venalesq; manus, ibi fas,
Lucanus. vbi maxima merces, nie obronieniu; ále wydoieniu skárbow
Iuuenal. Krolewskich przyzwyczáione/ zá ktorych obroną ossa vides
Satyr. 8. Regum vacuis exusta medullis: świádczy Poetá. Zá słuszne y niepoiednokrotne/ wiárołomnego nie raz nieprzyiaćielá szkody/sedem belli do iego ziemie (ktorego fallere fallentem, publica iura sinunt, y táko drugi mowi: frangenti fidem, fides frangatur eidem.) skrupuł wielki; Boże záwárui/ áni wspominai/ wnieść: gdy inaczey być nie może/ że się iuż musi ná woynę iecháć; rączego/ by y nadrożey przepłáćić: do obozu izby skłádáne stołowe: służby srebrne y łoszká od cztrynastu tyśięcy cenione wożić: nie szpyrkámi y sucháremi/ ále szpalerámi/ y ferezyámi sobolemi skárbne wozy naspizowáne/. páłuby/ becżkámi y bárylámi (nie prochu y ołowiu ták dálece/ iáko rączey winá węgierskiego pełne) náłádowáne toczyć: wobożie/ z obozu wszytkiego ieden bázár vczynić: w
Tacit. 2. Hist. ktorym omnia indispoſita, temulenta, peruigilis ac Bacchanalibus, quàm diſciplinæ & caſtris propiora. Tám się bez straży/ y hástá; á iezeli ztymi/ to zobiemá piánymi/ bánkietowáć/ pić/ trąbić/ zdźiał/ proch psuiąc/ ná wiátr strzeláć: nieprzyiaćielá pod bokiem będącego/ lekce ważyć/ żywo go w máciełyszku zwinem pospołu połykáć: quorum lingua vana, manus rapaciſſimæ, gula immenſa: á dáley co? pedes fugaces, to grunt/ noszká Pan. Oboz y wszytko wnim porzućiwszy do domu: á gdy y wdomu ćiásno/ noszká grunt: wrzućiwszy wpułkoszki żonę/ dźieći/ pierzyny/ worki/ y mámki/ y pápugi y koty morskie/ com sam widźiał/zá gránicę vmykáć. Páná/ y Oyczyzny Mátki swey; dla ktorey/ y Pogánie/ glorioſum mori, rozumieli/odbiegáć: poddánych iák owce ná rzeź wydawáć

wáć

wáć: ná ßanc Kościoły y ołtarze Boſkie/ aras focoſq́;, dla ktorych obrony; lubo ſwych Pogáńſkich Rzymiánie krew ſwą toczyli/ wyſtáwowáć: Kápłány Boże/ Zakonniki/ y zakonnice/ ná mięsne iátki/ áby krwią ſwoią/ y niewinną śmiercią/ ich fákcye/ burdy/ priwaty/ zdrády Oyczyzny/ płácili; wydawáć. Bodai byś był Satyrze Kochánowſkiego zláſow nie wychodził/ bo day by cie byli Polacy wánczoſow trzaſkiem/ y potáßow dymem/ z niego byli nie wyſtraßáli: ábo raczey lubo leśnego Proroká/ ná zbytek Polſki y kupiectwo nárzekáiącego/ y to wßytko/ co teráz ná Polſkę przyßło/ prorokuiącego ſłyßąc; obaczyli ſię: nigdyby byli niektorzy/ ſámym Pánem/ z Swedámi nie háudlowáli: y tákiego/ ná ſławę bánkrotu nie potrzebowáli.

Przypátrzmy ſię drugiey beſtyi/ ſłoniowi y iego zembom/ to ieſt zbytkowi ná Páńſkich ſtołách/ y iego ſkutkowi/ kálectwu: o iáko te zemby pogryzły ßkátuły/ podziuráwiły dwory/ poiedli máietności! w dom cudzy przenioſły: zie czáſem/ ieden bánkiecik/ cáłoroczną intratę: o iáka ars wpotráwách! wßytek świát ná ſtole/ ptáſtwo/ źwierzyny/ ryby owoce: wpiątek/ z ryb iárząbki/ ćietrzewie: wniedziele/ z mięs ryby/ ßczuki; z cukrow grzybki/ rybki/ arte páßtetnikow/ Fráncußkie torty/ páßtety/ álaputredy/ gálárety/ wety/ zamki marcipanowe: owo prawie świát mowię wßytek/ ná iedne brzuchowi połknienie nágotowány: gdzie oná święta ſtáropolſka frugalitas ſtołu; sił/ zdrowia/ męſtwá/ mátká dietá? Podźmy do nápoiow przy ſtole; miod/ wſtyd: trzebá koniecznie/ iuż y chudemu pachołkowi winá/ trzebá mußkátely/ máłmázyiey/ álákántow/ hißpáńſkich/ Węgierſkich win: drogo ie płáćić/ á pić bez miáry: lei/ przelei/ dawái/ nieś cebrámi: wytocz beczkę ná podworze/ niech piie co żywo/ woznice/ y háiducy. Podźmyß ieno do ceremonii przy ofiárách/ y offertách Bachuſowych: Bibamus pro ſalute exercituum: pro comi- D. Ambr. l. de Elia

H tum

& Ieiunio Cap. 17. tum virtute, pro filiorum sanitate. zá zdrowie Królá J. M. zá zdrowie Ich M. PP. Hetmánow/ y Rycerstwá wßytkiego/ zá zdrowie P. Małżonki y dźiatek wm:: iákie wotá/ iákie modlitwy/ do Bachusá? iáka rewerentia? stoią wßyscy/ czapki zdiąwßy; á w Kośćiele ie náćiskáią: przy kieliszku

Idem Ibid. klęczą/ á w ławce kośćielney/ trochę nie połćiem leżą: & hæc vota ad DEVM peruenire iudicant: ô stultitia hominum! qui ebrietatem, sacrificium putant. To chłop dobry/ ktory naylepiey piie/ tákiego chwalić/ kocháć/ ná dworze swym dla tego chowáć/ ferezyą mu z śiebie; y czárę/ktorą duchem spełnił/

Seneca lib. de Benefic. dárowáć. Habebitur aliquando ebrietati honor, & plurimum

D. August. serm. 231. meri cæpisse, virtutis erit. A zátym co się stáie? Bibones paludes sunt, in qua sanguisugæ, ranæ, serpentesquè nascuntur & habitant. pijawka/ znáczy nałog pićia: sanguisugæ dicentes, affer, affer: lei/przelei/gardło iák piekło: nie rad sucho śiedźi

Seneca. Bachus/ luxurioso frugalitas, pæna est: nieś/ niemáß: zástaw rzędy páłáße/ ryśie/ sobole: tonie to wßytko wtey káłużey/ toną folwárki/ dwory/ wioski/ tonie zdrowie y sumnie-

Lib. de Sal. docum. Cap. 37. Tom. 4. Homil. 1. nie: nec aliud ebrietas, est quàm manifestus dæmon, Augustyn ś. á Chryzostom ś. voluntarius Dæmon, est ebrius mowi: co iáko rozumieć? wezćie zá tłumáczá swoie sumnienie.

Przypátrzmy się y trzećiei bestyice koczkodanowi/ zbytkowi obyczáiow; owey leśney fántázyey/ y borowym obyczáiom: y ich skutkowi (ktory przynośi) pośmiechowi. Przez koczkodany/ rozumiem cudzoziemskie obyczáie/ y stroie/ páłáce/ ßpalery/ károce/ ßwedki/ krymki/ y owych sług niepotrzebne zgráie; ktorzy Pánom się ákkomoduią/ pochlebuią/ á w stroiách/ czapkách/ czuprynách/ ßáblách/ ledwo sámego rogátego iuż nie imituią. Ale co sług orßaki/ ktorzy niewygodźie potrzeby Páńskiey/ ále iego pyße/ y pompie służą; ázá to/ iedzą/ piią/ ßáty/ y zapłaty biorą/ Pánom przynoßą? krotko/ iednym ich Hieroglifikiem; iábłek/ to iest/ robaczliwych

wych/ſtym na piſem/ Turba famulorum, domeſticus hoſtis: od iednego Polityká wyſtáwionym/ wyrażam; á właſności ich ábrys/ wſtádźie Zorawi doſkonále widzę. Zorawie/ poty w Polſzcze mieſzkáią; poki látá: y nápolu tátárki ſtáie/ poty tu táncuią: iák źimá náſtąpi/ podniozſzy ſię oraz/ y krzyknąwſzy dobra noc/ odlátywáią: czy nie tákże ſludzy czynią: nie mowię o ſtátecznych y dobrych ſługach/ ále o owych piorkośiách/ nádługich nogách ſtoiakách/ długiey ſzyie piiakach/ poki v Páná lato ſobole/ ryśie ná plecách/ poki láto wkomorze/ oborze/ ſzkátule/ ſtodole/ záPánem latáią; wtaniec mu ſłużą; przy pełney viuat viuat, winá winá wołáią: ále iák źimá biała/ iák śnieg obliſzkow/ y pozwow ná dwor/ y wrotá Páńſkie nápádnie/ iák Pánu Liſtopad zgrzbietá riśi y ſoboli przyidźie; áż ći zorawie podniozſzy ſię: bądź łáſkaw P./ iák tu ſobie roznmieſz/ z śmiechem y z ſzyderſtwem/ nie tylko v ſiebie/ ále y vdrugich/ odlatywáią: á nápoſmiech/ y oną hańbę márnotrawnego ſyná/ oktorym facta eſt fama valida: co ták Chryſolog kommentuie/ ad talem finem ſemper voracitas tendit, ad talem venit termi- Serm. 1.
num fugienda voluptatis effuſio, podáią. A co proſzę przezacne/ y ſtráſzne imię Polſkie/ ktore przedtym terror Tartarorum, á práwie Trionum było/ do tákiey hánby; Tátárom ſię kłániáć/ z Pogány ſię bráćić/ obrony vnich żebráć/ przywiodło: ieżeli nie zbytek: co chłopom ſwym Kozakom/ ták wielką Boſką y ſwoią zniewagę (byle iuż dáli pokoi) w Amniſtyą wieczną puſzczáć/ ſzláchectwo im dawáć/ ich Popom ſchiſmátykom/ wielkim (Fidei & gẽtis Polonæ) nieprzyiaćiołom/ ſtołki w ſenaćie pozwalać/ zták wielką v świátá hánbą/ przymuśiło: zbytek. Co Zydy śmierdźiuchy Sekretarzámi Krolewſkiemi/ Páńſkiemi/ poczyniło: zbytek: kto im z Pány/ ktorzy przed Kápłánámi pokoie zámykáią/ á Zydom otwieráią/ tákie towárzyſtwo y kompánią wierną ſpráwuie: zbytek hánby Rodźic: co ná koniec przywiodło/ Koroną ták zacną

 y nieo-

y nieoszácowána Polská/iuż Szwedy/iuż Moskwe/iuż Wáidy częstowáć: zbytek. O nieszczesny zbytku! y nierządzie Polski ktorys nieoszácowána Korone Polską/ ták tanio szácował.

Ale czy tu iuż koniec skutkow/ tey bestyey/ zbytku: nie tu: odebrawszy Pánom sobole y rysie/ pázury ich Pánom zostáwiłá/ y wdrapiezne ich wilki obrociłá/ ktorzy przyszedszy do ostátniey reszty/ ná owieczki swoie własne/ sktorych co rok/ wełne y mleko bráli/ to iest/ ná biedne poddáne rzucili sie; y rádzi/ nie rádzi/ szárpáć ich/ y ziadać muśieli koniecznie: bo zbytek/ czyni niedostátek: niedostátek/ chćiwość: chćiwość wydzierstwo: gdyż według Philozophá/ omnis prodigus, est cupidus: á według Chryzologá/ cupiditas ad censum præceps: bo vitium prodigalitatis non potest continuari de proprijs bonis: & sic ex malo habitu, procedit ad continuandum de alienis, nie przez co innego; przez wydźierstwo/ ktore rodzi krzywde: krzywdá rodzi ludzki płacz/ płacz Boskiey pomsty bicz. 1 Alata semper lachryma pauperum. 2. Cælis querællas fert calidas adhuc. 3. Diuûm citò euaginat ensem. 4. Vindicibus grauidum flagellis. A kto tey krzywdy vbogich poddánych/ y biczá ná Pánách Boskiego/ tymi nie vznawa czásy: pożárszy on troio pászczeki y troiozemby Niedźwiedź od Dánielá ś. widźiány/ zbytek; stroiámi/ bánkietámi/ zgráiámi/ máietnośći/ stawe/ zdrowie/ szárpać ludźie pázurámi y zembámi począł. Arendowano Zydom chłopy Vkráinskie; Pogánom/ práwem zastáwnym/ ábo arendownym wmoc Chrześćiány podawszy/ bić/ sądzić/ wieżić pozwolono; vbogiemu człowiekowi/ zprace y potu czołá swego/ zgumienka własnego/ piwá sobie vwárzyć/ gorzałki vkurzyć/ zákazano: ále v Zydow/ krwie y potu Chrześćiánskiego iádowitych piiawek/ stárego srebra/ dobrey monety/ y bogactw Krolestwá molu; gorzałki wpuł zwodą zmieszáne/ niespráwiedliwą miárą odmierzone/ kupowáć pod winą kazano: nárzucywano

ná nie

Ethic. 4.
Serm. 1.
Cicada Mariana lib. 1. ode. 22.
Daniel. 7.

ná nie miody/ y winá/ piwá y gorzałki dworne/ y pić im/ choć drugi chlebá niemiał zá co kupić/ y płácić/ piy/ nie piy/ (iáko chceß/ choć wylei/ zápłáć) koniecznie kazano. Wymyßlano co-rok nowe podatki/ nie iuż powołowßczyzny etc. etc. ále wy-myślano nád nimi ciężße co raz/ á dziwne exákcye: nie wol-no było dziecięciá nieść do krztu/ áni Popowi okrzćić/ pod winą: áż wprzod Zydowi trzebá było ßostak oddáć: o wielka Boska y Chrześciáńska krzywdá! przedawano krew niewinną dzieci Chrześciáńskich/ od Zydow zábitych/ przy Sądach y Trybunałach niespráwiedliwych. Státutá Sey-mowe niepoiednokrotne/ áby imię Chrystusowe w Chrze-ściankach służebnicách/ przez służbę ich/ v Zydow; lżone y sro-mocone nie było; gwałcono dla dárow żydowskich/ otchłanie piekielnego łákomstwá/ y zbytkow Páńskich/ ách zátykádła. Vstáwowano dudki/ od podudowßczyzny: zágrálá też tá dudká Pánom/ że od swych włásnych chłopow/ z swych máię-tności y domow ná łeb vciekáiąc; do tych czas kiiowego zni-mi táncuią/ á z wygnánia/ do domu tráfić niemogą: przyßedł czás pomsty/ otworzył spráwiedliwy sędzia Bog studnią głęboką/ sądow skrytych swoich; wypuścił ná nich ßáránczą Apocal. 9.
práwie piekielną/ ktorey Krolá/ Exterminator názwano. A vważaicie iáko spráwiedliwy biczyk/ Bog zbytkom Polskim przybrał: Enceládow iuż práwie byłá pychá/ co na nię zá-biczik Bog dopuścił: własnego chłopá: wielki zbytek w bánkietách był y piańst wach/ co zá biczik: ten chłop nai-pierwßy buntownik/ á práwie Pháeton Polski/ iest názwány Chmiel: stáło się/ iż per quæ peccabant, per eadem puniebantur: y pátrzćie/ iezeli to/ nie one plagi Boskie obieco-wáne: tumultuabitur puer cõtra senẽ, & ignobilis cõtra nobilẽ Isaiæ 3.
Czytayćie (á pilno proßę) to cáłe kapitulum/ á wßytkie w nim/ teráznieyße nád Polską hárápniki Boskie/ iáśnie oba-czyćie. Przyprowádził Bog ná miękość y nierząd Polski/

 nie pá-

nie papinkowátego / y ostroznego Szwedá: wypuścił ná wyniosłą Politykę; niepolitycznego Moskala/ dopuścił ná
Psalm. 79. pompę/ Tránsylwáńskiego Dziká. Exterminauit eam aper de sylua, & singularis ferus depastus est eam. Spustoszył Chmiel/ Kościoły y klasztory: połupał chłop Pánom dwory/ á drugim y głowy. Odebrał Szwed/ Szwedki: Tátárzyn swe krymki: Moskal sobole y role: z lagrem winne beczki/ Wáidá. Poryli/ poruinowáli/ zniszczyli nie tylko Miástá y Włości/ ále y Kościoły: co naywiększego gniewu ná ludzką złość Boskiego iest/ y záwsze bywáło znákiem: ále náwet poryli Cmentarze y groby: zbytek/ wyrzucániem Ciał vmárłych z grobow/ tudzież pogrzebową pompę/ y pośmierci ich skaráli. A nie czemu inszemu; że drogie perły Korony Polskiey cáłości y stawy/ z pyskow/ do żołądká; tym Dzikom niewpádły/ y ná śmiertelną iuż práwie Ecclypsim stękáiące ieszcze nie pogásły/ y ná ogonie wieczney hánby niezostáły: tylko sámemu szczegulnemu/ widomemu miłosierdziu Boskiemu: misericordiæ Domini, quia non sumus consumpti.
Tren. 3. Ktorego miłosierdzia/ ten iest/ ákt heroiczny; ginących iuż zostátniey/ y zdesperowáney wyrywáć tonie: non in paruis, Diuinitas auxilium sui fauoris solet accomodare: sed potiùs in quibus humanam spem ad meliora non videt accedere:
Ioseph Ant. Iud. lib. 2. c. 14. mamy przypisáć: y wiecznie mu zá to / á serdecznie y pokornie dziękowáć; że nas/ zá grzechy násze/ Oycowską ieszcze ręką do tych czas/ y rozgą castigans castigauit: à morti, wiecznego vpadku Krolestwá/ y Oyczyzny naszey miłey/ y Wiáry ś. Kátholickiey/ nie raczył (zá co mu niechai wieczna będzie chwałá) podáć.

Ale czás mi/ do ręki Jáś. Wielm. Fundatorá Kálwáryiskiego/ z moim powroćić chorałem: y ná iáką sobie sławę
Strabo. bárziey/ ziemską/ czyli niebieską/ robiłá ogłośić. Strábo Historik

ſtorik świádczy; iż ieden wielki Fámiliat Rzymſki/ chcąc ſłáwę y zacność fámiliey ſwoiey pokazáć; ábrys iey/ wiednym tym ſłowku EST: piſząc ie złotymi literámi ná wrotách domu ſwego/ wyſtáwił; y longam, in breui verbo panegyrim Fámiliey zámknął: gdyż piſząc ná wrotách ſwoich EST, iákby rzekł/ iż wſzytko wtym domu/ co zacney należy fámiliey/ ieſt: ſpytaſzli ſię tu wtym domu/ o ſtárożytność fámiliey eſt, ieſt: ſpytaſzli ſię o zacność przodkow iey/ eſt, ieſt: ſpytaſz o cnotę/ y miłość Oyczyzny/ eſt, ieſt: ſpytaſz o wierność ku Rzeczypoſpolitey/ eſt, ieſt: ſpytaſz o dźielność y odwagę Rycerſką/ eſt. ieſt: ſpytaſz o Heroiczny ánimuſz/ eſt, ieſt: ſpytaſz o honor/ o godność/ eſt, ieſt: ſpytaſz o ſłáwę/ eſt, ieſt: owo zgołá zámykáiąc wtym ſłowku wſzytkie przymioty y áttributá/ rodowitey y wyſokiey należące fámiliey/ wyráźił/ y wdomu ſwoim nie gośćmi ie/ ále inquilinámi być záwſze/ pokazał. Słuſznie bym y iá mogł/ ſłáwę prześwietney Fámiliey Jáś. Wiel. Zebrzydowſkich ſymbolizuiąc/ ná wrotách przezacnego y ſtárożytnego domu Ich Mśćiow złotemi literámi/ to ſłowko EST, iáko ſignum demonſtratiuum y rememoratiuum cnoty/ y zacnośći tey fámiliey nápiſáć: poniewaſz wtym domu prześwietnym wſzytkie pomienione EST, ſtárożytnośći fámiliey/ zacnośći przodkow/ cnoty/ y dźieł Heroicznych widzę: á miedzy honorámi/ ſámey tylko præeminencyey Krolewſkiey nie náiduię. Náiduię pieczęći Kánclerzſkie/ Paſtorały Biſkupie/ Buławy Hetmánſkie. Laſki Márſzałkowſkie/ Regimentá Woiewodzkie: Miecze Koronne/ Chorągwie, Czáſe. A naprzod liczę wtym domu iák wgniaźdźie cnoty y ſłáwy/ trzech wielkich Kánclerzow Koronnych: widzę około roku Páńſkiego 1021. zá pánowánia Chabrego Boleſłáwá; wielkiego Kánclerzá Rádwáná/ Hæredem in Brody, & Comitem in Zebrzydovvice: widzę drugiego Kánclerzá wielkiego/ zá pánowá-

nowánia trzech Bráci Xiążąt Polskich Mieszká/ Bolesłáwá/ Henriká/ Fundatorá tez Klasztorá Wągrowieckiego: widzę trzeciego Káncierzá Gottárdá Zebrzydowskiego: liczę dwuch Biskupow/ Krákowskiego y Poznánskiego: liczę trzech Hetmánow: liczę pięć Woiewodow/ dwuch Krákowskich/ Lubelskiego/ Káliskiego/ Brzeskiego: liczę Kásztellanow śiedm: widzę Márszałkow/ Miecznikow/ Chorążych/ Czáśnikow Koronnych: Stárostow/ Kánonikow. A wszákże/ sławney pámięći Jego Mći Pánu Woiewodźie Krákowskim/ iák w oney Pándorze/ od Bogow wszytkiemi dekorámi vposażoney/ wszytkie niemal insignia (kromia Infuły y pieczęći) honorow náiduię: był Woiewodą wprzod Lubelskim/ á potym Krákowskim/ był Hetmánem/ był Márszałkiem/ był Krákowskim Generałem/ był Lánckorońskim Bolesłáwskim/ Sniátyńskim/ Spiskim Stárostą. Cnoty/ y dźielnośći Heroiczney/ Oyczyzny miłośći/ wiernośći ku Rzeczypospolitey/ odwagi dla iey wolnośći/ y cáłośći/ ku wierze ś. Kátholickiey zárliwośći/ są pełne cedry Polskie/ y wyświádczą zá czásem Kroniki. Ocokolwiek śię wnim spytasz/ wysokiemu Fámiliatowi/ godnemu Senatorowi/ cnemu Mężowi/ práwemu Synowi Oyczyzny należącego/ wszytkie wnim EST: nie omylnie naydźiesz. Ale/ nie tego EST, nie sławy świátá wzbudzánia/ iest intencya mego Excitarza: gdyż EST świátowe/ niepewne y nietrwáłe iest/ dźiśia iest á iutro nie: y nie Esse existencyey/ále tylko Esse ápparencyey ma; ktore w czáśie/ ab Esse Generationis, klusząc śpiesznie ad non Esse corruptionis, perit cum sonitu z krociuchnym trąb
1. Cor. 7. y bembnow hukiem/ præterit etenim figura huius mundi. Pięknie/otym świátowym EST, nász Bonáwenturá ś. kommentuiąc one słowá Actorum 9. Saulus apertis oculis nihil
Serm. 162. videbat, ták diskuruie: Quomodo enim videri potest, quod non est? vnde discipuli in Transfiguratione Domini, eleuatis ocu-

oculis neminem viderunt, nisi solum IESVM, quare? quia ipse solus est. Jákoż to nie omylna prawdá/ że Bog sam tylko iest/ y iego to tylko sámego tytuł/ EST: ktory on sam sobie ná portierách swego Boskiego Kápitolium/ mowiąc do Moyżeszá Ego sum, qui SVM: y ták Zydom powiesz/ Qui EST, misit me: Boską swą nápisał ręką: bo on sam tylko prawdziwą istotá iest: cui profectò ipsum esse, vnde essentia nominata est; maximè ac verissimè competit: cui soli optime congruit illud nomen: quod Græci dicunt ὤν. Latine EST, sicut Apostolus ait: 2. Cor. 10. Non est in illo; est, & non: sed est in illo, EST. Jákoż on tylko iest; y to co dla niego/ y ná nim zbudowano iest/ to tylko iest; bo to trwáłe y nieśmiertelne iest: cætera Brzeście/ apud inferos non erunt, quò tu properas. To ia EST wiecznotrwáłe niebieskiey sławy/ wsławney pámięci Jáś. Wielm. Fundatorze Kálwáryiskim vpátruię/ y celebruię. Exod. 3. Alcuinus lib. 1. de Trin. c. 8.

Pámiątká y sławá áby wiecznotrwáłe EST miáłá; trzebá/ żeby niebo y ziemię swym dźwiękiem nápełniáiąc: zgodnym niebá y ziemie kálkułem kánonizowána/ y wobudwu grodách/ ták doczesnym/ táko y wiecznym przyznána byłá. Tey ták wielkiey sławy pełnego Káwálerá/ v Proroká widzę; tákim pánegyrikiem záleconego: Operuit cælos gloria eius, & laudis eius plena est terra: y gdy się ręce iego przypátruię/ dziwny instrument tey sławy iego náyduię: Cornua in manibus eius, ibi abscondita est fortitudo eius: y dziwno mi wielce temu/ iáko się tey ták wysokiey y doskonáłey sławy rogámi dorobił: czy bodł onymi rogámi: nie: czy ná tramby ie przerobiwszy/ trambił o sobie: nie: posłuchayćie Oycow śś. co te rogi znáczyły! znáczyły Krzyżá Chrystusowego rogi y końce krzyżowe/ do ktorych przenáś: ręce iego przybite były/ ktorymi oney sławy/ nie tylko niebo y ziemię/ ále y piekło nápełniáiącey dorobił się. In nomine IESV, o- Habac. 3. Aug. Hier. Theophil. Hay. Rup. Philip. 2.

mne genu flectatur cælestium, terrestrium,& infernorum, dla czego? iż factus est obediens vsq; ad mortem, mortem autem Crucis, krzyż/krzyż był tey sławy instrumentem. Jákoż on iest niebieskiego ślachectwá y herbu indigenácią mihi autem absit gloriari nisi in cruce Domini nostri IESV CHRISTI: on iest/ prawdziwego EST, kotwicą: on prawdziwych bogactw skrzynią: Ibi, to iest w krzyżu/ anchora spei nostræ, precium redéptionis, cataplasma vulneris, iáko mowi Absalon.

Gal. 6.

Absal Abb. Serm. 24. in D. Pal.

A zali nie tym że instrumentem Jáś. Wielm. Fundator Kálwáryiski dorobił się/ w ziemskim y niebieskim Kápitolium áktikowáney/ sławy? Poyźrzyćie proszę/ ná to/ złotego kruscu godne Epitáphium J. M. ná tey ściánie Bázyliki Kálwáryiskiey będące/ tessera y Arsennał sławy y pámiątki szczęśliwey J. M.: co w ręku/ pawi podobno ogonek? ábo podobno zwyczáinie świátowi; w ręku po śmierći Buławę/ Laskę/ Miecz/ instrument ktory sławy świátá widźićie? nie: leży tey sławy wszytek wárstát/ Hetmáńska Buławá/ Laská Márszałkowska/ Miecz/ Száblá/ Kopiia/ Przyłbicá/ Zbroiá pod nogámi/ tego Niebieskiey sławy Fáktorá: á w ręku co? cornua in manibus eius, ibi est abscondita fortitudo eius: Krzyż Zbáwićielá iego: ktory/ y teraz po śmierći swey/ ná kształt Heleny ś. Cesárzowey námálowány/ y klęczący pod krzyżem/ piástuie. O szczęśliwa ręko twoiá J. W. Fundatorze/ ktora się tym instrumentem (wszytkie męstwo/ y śiłę swoią/ to iest posse intenciy swoich/ w miłośći/ y rozszerzeniu chwały krzyżá ś. położywszy) sławy y ziemskiey y niebieskiey dorobiłá: y imieniowi Zebrzydowskich/ wiecznotrwáłą kotwicę/ áby w morzu niepámięci áż do Generálnego świátá wszytkiego potopu nietonęło/ rzućiłá: ktora prawdziwego gláncu niebieskiego/ twoią Krzyżá Chrystusowego Oekonomią Radwánowi/ dodáłá: ktora ná wrotách/ Fámiliey twoiey przezacney/ wiecznotrwále EST nápisáłá.

Przy-

Przyznał Cytharæda Boski kupcom sławy świátá tego/ ij mendaces sunt filij hominum in stateris suis: bo wazą sobie ná szalách swey omylney fántázyey/ drozey accidens, ániż substáncią: bogáctwá/ ániż cnoty: vrodzenie/ ániż náturę: ćiáło/ ániż duszę: rzeczy doczesne/ ániż wieczne: wyzey prożność/ y pychę; wiátr ogień Ezdrászowy; ániżeli rzecz y prawdę: śiebie sámych/ ániż innych: y áby/ ábo nád drugich więcey wázyli/ ábo śię też z poważnemi ludźmi zrownáli/ wiele auripigmentu kłámstwá/ y cynobru pochlebstwá/ do swey/ v świátá existimáciey przydáiąc; swoie Epitáphia gláncuią: Defunctos Græci Epitaphijs ornare solent: sæpeq; euenit, vt proprias non habentem laudes; oratione accersitâ, ex multisq; compositâ fictionibus, ac mendacijs honorentur. Jákoż to szczyra prawdá: nápiszą drugiemu/ á iescze złotemi literámi/ Tu leży Hektor: á on był wielki tchorz. Tu leży Oyczyzny Obrończá: á on był ognisty piiánicá: náspizuią go/ iák ćietrzewiá/ tytułámi cnot/ męstwá/ odwag/ est, est, est, nákłádą: á iemu o nich áni śię śniło: rączey by mu przystał ow nagrobek: vrodził śię/ ożenił śię/ vpił śię/ padł y vmárł: ábo ow drugi; Propter est, est, est, Dominus meus non EST. Psal. [illegible] D. Damasc. serm. 1. de Dormit Deip.

Nie tę ią fálszywą/ synow świátá wagę/ wręku Jás. Wielm. Fundatorá Kálwáryiskiego; ále widzę wágę niebieską/ spráwiedliwą bárzo: ná ktorey niekiedyś Bog Oćiec/ wiedney száli niebo; á wdrugiey ćiáło Syná swego wázył: statera facta corporis. Coż to zá wagá ćiáłá Syná Bożego? Krzyż Zbáwićielá nászego: ták go/ Anastasius Sinaita, ták Ildephonsus s. mowiąc: crucis statera suspenditur, super quem Virgo doluit, názywáią. A ponieważ tę niebieską wagę wręku J. W. Fundatorá Kálwáryiskiego widzę: kto nie przyzna? że sławy niebieskiey iest Negotiator. Krzyż Chrystusow/ iest iego ziemski kolos; onym tytułem/ I. N. R. I. Lib. 4. Hexam Ser. 1. de Assūp. V.

J 2 vko-

Koronowány. Jákiey ſławy rozumiećie być pełne to Epitáphium Fundatorá Kálwáryiſkiego? ktore mu/ ſámá práwie Duchá ś. inwencia z Krzyżá/ Kolosſu Chryſtuſowego/ wyſtáwiłá? do ktorego iezeli on ſzcześliwy latro, według Arnoldá/ dla ſwey wiáry y pokuty należał: á iáko ten nie bárziey do onego należy/ ktory ták wielką chwałą/y miłośćią Krzyżá/ y vkrzyżowánego nánim Bogá ſwego/ do iego ſię Kolosſu z łáſki iego/ intereſſował? Famæ cæli, záprawdę/ Negotiator ieſt Jáś. Wielm. Kálwáryiſki Fundator/ bo trzymáiąc wręku ſwoich Krzyż ś./ oną wagę pokory y wzgárdy Chryſtuſowey; wagę prawdziwą márności y prozności/ pompy y pychy świátá tego; ſámego ſiebie/ wocząch ſwych y Boſkich/ bárzo niſko ważył; á wſzytkich nád ſiebie przekładał: Bogá/ nád wſzytkie rzeczy/ y nád ſámego ſiebie/ wagą rozumu ſwego cenił: rzeczy doczeſne/ zonymi ſwemi Kooekonomámi męki Jezuſowey Páwłem y Fránciſzkiem ś./ omnia vt ſtercora arbitratus eſt: żeby tylko Chriſtum
Philip. 3. lucrifaceret. O ſzczęśliwa ręko/ ktoraś ták ſpráwiedliwie rzeczy ziemſkie vwagi twey wagą ważyłá! ktoraś Hyácinthámi Boſkiemi dobr doczeſnych od Bogá ſobie do ſzáfunku powierzonych/ modrze/ nie z świátem; o pawiki/ zemby/ koczt odany zbytkow; ále z niebem/ o chwałę Boſką hándluiąc ſzáfowáłá: ktoraś/ nie Thermy/ Dziárdyny/ Fontány/ Altány/ ále miáſtá Thárſis/ contemplatio gaudij, á gaudij æterni, fundowáłá: wyſtáwiłáś ſobie Epitáphium nie ziemſkie/ y nie ludzkie: ále práwie Niebieſkie y Boſkie/ Krzyżá Chryſtuſowego Kolos: nie fuco mendacij, y cocco przyſády pochlebney świátowey; ále lánczawtem śmierći/ y przenadrożſzey Krwie Jezuſowey/ Boſko wygláncowáne: y iáko mocną kotwicę ſławy twey/ y EST prawdziwego/ nie iuż czáſem/ ále y ſámą wiecznośćią niezłamáną; wniezbrodzone morze wieczności zárzućiłáś.

Arábi-

Arabicus te słowá/ cornua in manibus eius &c. ták tłumáczy; in ciuitate manuum suarum, posuit fortitudinem suam in templo. Krotko mowiąc: przez miásto rąk Zbáwiciela náßego/ rozumieć mamy/ naprzod budynki one zacne/ to iest/ cnoty iego; iáko to cierpliwość/ pokorę/ posłußeństwo/ vbostwo/ y wßytkie Boskie spráwy cáłego Zywotá/ Męki/ y Smierci przenadroższey iego: ktorymi iáko rogámi vbodł śmierć/ grzech/ czártá nieprzyiacioły náße; á nam/ cornu salutis erexit. Przez Kościoł záś/ wktorym męstwo swoie położył; ktory in centro miástá pospolicie więc bywa stáwiány/ y naicelnieyßą miástá ozdobą/ y twierdzą bywa: rozumieć mamy niezwyciężoną miłość iego Boską; cnotę/ miedzy cnotámi/ Krolową: waleczną Judithę Amazonkę/ ktora nie iuż piekielnemu Holofernowi łeb vcięłá: ále sámego Páná Exercituum, okrutnie potyránizowawßy/ Amor dulcis tyranus, gwałtownie/ fortis vt mors dilectio, zámordowáłá: á nam/ przedrelowawßy gwozdźiámi y włocznią/ ręce y bok święty iego/ zran; bramy/ y miástá vcieczki/ Ciuitates refugij: kaząc dußom wiernym in militante Ecclesia będącym/ pod czás inkursiey Tátárow Tártárskich/ do nich vciekáć: veni columba mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ: zbudowáłá: á ztąd sobie/ y ztych ręku swych rogow/ radios lucis, iáko Vatablus y Iansenius: splendores de manu eius, iáko Pagninus, miásto cornua, czytáią: promienie chwały/ sławy niebieskiey y ziemskiey: y mocne serc ludzkich z Boskim/ karuki y ankry táż miłość iego spráwiłá: ktorey to káwálerstwo/ swą tego mieyscá interpretácią/ táką: posuit dilectionem robustam fortitudinis suæ: Septuaginta przyznawáią.

Luc. 1.
Basil. Sele. Orat. 27.
Cant. 8.
Iozue 21.
Cant. 7.

A kto podobieństwá miast/ rękom Jáś. Wielm. Fundatorá Kálwáryiskiego nie przyzna? kto ręku iego ßczęśliwych/ pełnych miast/ á miast Thársis názwánych/ nie

widzi?

Psal. 118. widźi: Dawid ś. rzekł to o duszy swoiey/ Anima mea in manibus meis semper: przez ręce/ wktorych mocy bywa záwsze duszá ludzka; rozumie się liberum hominis arbitrium: oná wielka szláchćianká Polska/ libera potentia, dusze ludzkiey/ wolna wola; dusze/ y do zbáwienia/ y do potępienia kieruiąca: ktora/iezeli się/ cum actibus liberè elicitis, zmiłośćią swoią ku Bogu/ iáko naiwyższemu dobru nákieruie: spráwámi swemi iáko rękámi/ miásto sobie Boskie do mieszkánia/ miásto Thársis/ contemplationem gaudij æterni, buduie: iezeli zás swe potencie ku miłośći sámey siebie/ y dobr doczesnych/ nárychtuie: miásto sobie Diabelskie/ wiecznego piekłá/ wystáwuie. Stwierdza to Augustyn ś. Amores duo, duas fecerunt Ciuitates. Amor DEI, vsq; ad contemptum sui; erexit Ciuitatem DEI. Amor sui, vsq; ad contemptum DEI; erexit Ciuitatem diaboli. A ktoż mowię nie widźi ręku Jáś. Wielm. Fundatorá pełnych/ tych miast Boskich: ktore cnoty/ y pobozne spráwy/ J. M. zbudowáły: ná ktorych wysoki zalet/ inseruie tu/ on złoty práwie panegyrik cnot J. M.; ex Dedicatoria Theologiey A. R. P. Petri Posnaniensis, Jáś. Wielm. J. M. Pánu Miecznikowi dźisieiszemu Koronnemu/ od W. O. Strzały przypisaney/ wyięty.

Lib. 14. de Ciuit. Dei Cap. vlt.

Quid enim si priuatæ pietatis eius specimina Partorum more persequar fugiendo? ac præ omnibus, quomodò tantus Cælorum Oeconomus simul curas suas ad animæ contulerit Oeconomiam? quæ tecta sacer hîc & totus Diuinus incoluerit habitator? quoties loca CHRISTI passi à se erecta profusis lachrymis, nudis pedibus peragrarit? quòd conclaue amore Diuino æstuantis, languores viderit, lachrymas hauserit? quæ deniq; saxa somnum exceperint. Per hebdomadas siquidem quadragesimæ lugubres intra Diuini lateris prærupta quærendus, quot annis & ipse ex oculis abibat domesticorum, intraq; claustri Caluariensis latebras, aut in Ascetica eremiticarum Cellularum sub

patro-

patrocinio D. Magdalenæ à se erectarum solitudine meditabundus, non antea emergebat è latebrà Christianæ mæstitiæ, quam triumphalem victoris DEI *exaudisset pæana.* O śliczne rąk pobożnych miásto Thársis/ contemplatio gaudij, názwáne! O sławne y chwalebne miásto cnot śś. si vis verameſſe gloriam, fac vt vera & solida sit virtus, O sławo y chwało wnętrznego miástá sumnienia/ Kośćiołá Sálomonowego/bez trząsku śiekiery/młotá y piły zbudowáne! gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ. Obroććie oczy prosze y ná Kośćioł zacny tego miástá/ w ktorym posuit fortitudinem suam, to iest ná miłość Bożą y bliźniego: iáko ręce iego/ wszytkie intencie y potencie swoie/ dilectionem robustam, ná rozmnożeniu chwały Vkrzyżowánego Bogá swego záſádźiły: iáko fortitudinem bogátych intrat/ y dostátkow ná fundowániu y budowániu Kośćiołow Bożych/ Klasztorow Zakonniczych/ szpitalow vbogich/ posuerunt záłożyły y obroćiły: liczćie ná tey tesserze y Arsenale Epitaphium Kálwáryiſkiego/ iák wiele ich ten Niebieski Oekonom pobudowáł: Zmurowáł swym kosztem Kośćioł ś. Michałá w Zebrzydowicách/ zmurowáł drugi Naś. Pánny Anyelskiey/przy nászym Klasztorze Kálwáryiskim: co są Kośćioły: ciuitates refugij, dusz ludzkich niebieskie blokáwzy/ Præsidium extrue contra Diabolum. Hoc est enim Ecclesia. Pomurowáł trzy Klasztory kosztem swym á Páńskim/ pierwszy Oycom Societatis IESV w Lublinie/ drugi nász Kálwáryiski/ trzećí Oycom Bonifratellom w Zebrzydowicách Pomurowáł káplice/szpitale Confraternitates: á te co są: ciuitates záprawdę refugij, miástá są vćieczki; w vbostwie y nędzy świátá tego/ Asylla y porty: Portus est, in necessitate constitutorum, homo misericors. A o Kálwáryey/ o Hierusalem Polskim (iedyney źiemie Polskiey ozdobie, y skárbie w Zebrzydowickiey roli zákrytym) świątobliwą ręką tego

Petrar. Dialog. 92

2. Cor. 1.

D. Chrif. in cap. 8. Act. Hom. 18.

D. Chrif. Hom. 2. de Lazaro.

Páná

Páná pobożnego z budowánym; co rzeczemy? słusznie tego Budowniczego niebieskiego; iáko Moyżeszá/ pálcem Boskim
Exod. 8. Digitus DEI est hìc, názowiemy ktory Regium opus, prawdziwie wystáwił: ták ábowiem Chryzostom ś. budynki Kościołow názywa/ mowiąc: Regia est Christi Ecclesiæ extru-
D. Chris. in cap. 8. Act. Hom. 18. ctio: á ia rzekę/ Regia est Christi Caluariæ extructio. O błogosłáwiona ręko męzá mądrego/ similabo eum viro sapienti,
Matth. 7. qui ædificauit domum suam supra firmam petram; ktoraś nie ná piasku áni ná ledzie/ gruncie zwyczáinym świátá/ budynki prozney chwały y pompy; ále ná skále/ ná Bogu twoim
1. Cor. 10. Chrystusie/ petra autem erat CHRISTVS, wiecznotrwáłym chwały gruncie/ kościoły y szpitale budowáłá: w ktorych
Idem Ibid. zá twoim powodem: preces illic propter te: propter te, laudes & synaxes: propter te, oblatio per singulos dies. O iákieś splendory/ splendores de manu, wźięłá/ ták wielkie/
Idem Ibid. y do tych czas/ areole bierzesz niebieskie: cogita quia vsquè ad aduentum CHRISTI mercedem habiturus sis, qui altare DEI excitaturus es. O iákie promienie/radios, lucis świátłości niebieskiey/ zá wystáwienie twey Kálwáryey wzapłáćie wźięłáś od Bogá twego/ bierzesz/ y do skończenia świátá bráć będźiesz: Qui tot animabus tam præsentibus quàm
Idem Ibid. futuris, vsq; ad aduuentum CHRISTI prodest; quantam gratiam apud DEVM habebit? o ręko szczęśliwego stawy niebieskiey Fáktorá/ felicis pełna nundinationis: non otioso
Tertul. de Cor. Milit. in manu Coronomamento, rzekę przećiw Tertullianowi vposázona/ hyácinthámi niebu kolorem podobnemi chwały wieczney vháwtowána: iużeś skosztowáłá y doznáłá/ quia
Prou. vlt. bona est negotiatio, z Bogiem y niebem. O verum fæneratorem Numinis in purpura, ad lucra, mortalibus plerumquè ignota, erectissimum!
In dedicat. vbi supr.

DROGY SLADOW CHRYSTVSOWYCH DZIEDZIC.

IAko nie inne iest Szláchectwo y Herb Chrześciáński/ tylko Krzyż Chrystusow: ták tez nie inna iest possessia y dziedzictwo/ tylko ślády iego przenaś. iest tego iásnym dowodem oná táiemnicá śladow Chrystusowych/ ktore nam sczeguline tylko/ ná onym kámieniu/ z ktorego ná gorze Oliwney do Niebá wstepował; zostáwić raczył. Przez ktore nie co innego rozumieć mamy/ tylko náukę y przykłády cnot śś. y spraw wszytkich/ żywotá iego przenaś. iáko zwierciádłá y obrázy życiu nászemu/ dla násládowánia iego/ á nasżey doskonáłości nam zostáwione. Swiádczy otym iáwnie Piotr ś. ták mowiąc: CHRISTVS passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius: y ztego to fundámentu Tertullian Chrześciáninà ták tytułuie: vitæ, & verborum, & factorum operator: Chrześciánin iest/ Zywotá to iest/ Chrystusá/ słow y spraw dzieica/ to iest násládowcá: ná ktorego/ po Chrystusie iáko po Oycu; zimieniem Oycowskim pospołu/ práwem dziedzicznym/ Hereditate acquisiui testimonia tua in æternum, spádły. Ták tez vmieráiący Seneca Annæus spráwy swoie; ktore iáko obrázy y ślády swoie vczniom zostáwował/ dziedzictwem ich/ názwał. Imaginem me, vitæ vestræ, hereditatis loco relinquo. Ślády tedy/ to iest spráwy Chrystusowe/ są posagiem y dziedzictwem Chrześciáńskim: ktorych kto nie iest dziedzicem/ to iest dzieicą; dármosię spodziewa być/inter heredes DEI & coheredes Christi, niebieskim dziedzicem. Sinite fratres, sinite me imitari meum Magistrum, sine causa sum Christianus; si non sequor Christum. Ktorych to śládow Chrystusowych nam zostáwienie ná ziemi/ nie pospolitym iest fáworem Boskim/ ále wielkim y wielorákim. A naprzod iest náuką nászą/ iáko mamy Bogá nászego násládowáć: co iest chwałą y zacnością nászą naiwiększą: Gloria magna est sequi Dominum.

Andrichō- Descript. S. Ter. n. 162

1. Pet. 2.

Psalm. 118

Tacit lib. 15. Annal.

Rom. 8.

S. Bernar. In vit. S. Malachiæ.

Eccli. 23.

Flaminius one słowá Psálmu 88. Exprobrauerunt Cō- Ant. Flam.

in Explan. Psal. iuxta. Hebr. 89. mutationem Christi tui, ták tłumáczy/ exprobrauerunt vestigia Christi tui: co proszę zá táiemnicá; że miásto odmienienie/ czyta ślády: tá iest/ á wielka: naprzod przez odmienienie Chrystusá/ rozumie Smierć Zbáwićielá nászego/ ktora Zydom byłá pogorzszeniem: yták sámemu Pánu/ iáko y śládom iego/to iest ś. sługom/Zydowskim vragániem. Ale co do rzeczy nászey/ iż odmienienie Chrystusowe náżywa Flaminius śládámi/ tá iest táiemnicá. Dusze ludzką niektorzy ták opisuią/ Anima, est Sanctissimæ Trinitatis vestigium: dla tego ták názwána/ że powinná Bogu Stworcy swemu/ktorego obraz násobie nośi; przez násládowánie świątobliwośći iego: Leuit. 11. sancti eritis, quoniam ego sanctus sum: podobną się stawáć/ iáko podobny iest ślad stopie swoiey. A że duszá ludzka czy niechćiáłá/ czy niemogłá w one wysokie ślády/ y tropy Boskie tráfiać; stampáć: vczynił Oćiec miłośierdny/per cōdescensum słábośći dusze ludzkiey/ commutationem śládow swoich wysokich/y stopy swe Boskie/stopámi ludzkiemi przyodźiał: áby po źiemi chodząc/ Bar. 3. & in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est, ludźie ták przynamniey do śládow swoich/to iest spraw swych násládowánia przyvczył. O czym/ Augustyn ś. od Thomaszá Anyelskiego citowány/ ták mowi: 3. parte. q. 1. art. 20. vt exhiberetur homini, & qui videretur ab homine, & quem homo sequeretur; Deus factus est homo: ten iest zostáwienia śládow Chrystusowych ná źiemi; pierwszy y nieposledni fawor Boski. Drugi też iest niemnieiszy iż nam ślády Chrystusowe/ tor do Oyczyzny niebieskiey pokázuią.

Theologowie/ ludźie ná tym świećie żyiące názywáią viatores, á wniebie iuż będące/ názywáią comprehensores. S.Amb.l.2. in Luc.c.2. Zesmy tedy są viatores; idący wnocy; y ćiemnośćiách/nox sæculum, świátá tego: y często błądząc zdrogi niebieskiey/ w doły wiecznego vpadku/ y ná zátáione zboice S.Greg. Hom. 11 in Euang. maligni spiritus iter nostrum, quasi quidam latrunculi obsident, tráfiámy:

my: przeto tedy Zbáwiciel nász ślády swe ná tym mieyscu/ zktorego do niebá wstąpił/zostáwił: ábyśmy torem iego idąc y śládámi/ to iest onego we wszytkich spráwách y náukách náśláduiąc nogámi nászemi/ to iest áffektámi/ non mouetur anima pedibus sed affectibus, nieblądzili z drogi zbáwienney/ ále pilnuiąc śládow iego; támże zá nim mogli wniść/gdźie on iest. Azali nie tego życząc sługom swoim/ śládow swoich obserwáćią im intimował: si quis mihi ministrat me sequatur, & vbi ego sum, illic erit, & minister meus: chcesz sługo moy Chrześćiáninie zámną wniść do mego Krolewstá/ y iego być społdźiedźicem: pilnuy że tropu mego/to iest słow y spraw moich. Nocna/ ćiemna drogá żywotá twego/ y peregrinácyey doczesney/ pilnuy śládu náuki moiey: bo lucerna pedibus tuis verbum meum: qui sequitur me non ambulat in tenebris, bom ia iest lux mundi in tenebris lucens; boiższ śię zdrády Cerastesa czártá/ Dan coluber in via, Cerastes in semita, mordẽs vngulas equi, vt cadat ascẽsor e ius retro, áby duszá nieszwánkowáłá: weź lucerne wręce lucernæ in manib⁹ vestris, świeć sobie mego żywotá przykłádámi/idź zámną/ á vidźiesz zdrády: boisz śię zasadzek zboicow/nie masz broni/weź Krzyż moy miecz Dawidow/włoż wpochwy twoiego ćiáłá/tollat Crucẽ suã & sequatur me, idźże zámną áż do gory Oliwney tłustey w miłość Bożą/ y miłośierdźie nád bliźnim: stan przy śmierći ná kámieniu/mocney nádźieie wmiłośierdźiu y zasłudze moiey: á ták tą ćiásną bramą/ ktorą y ia do mego Krolewstwá wszedłem/wnidźiesz zámną. To drugi fauor. Trzeći fawor iest á wielki zostáwienia śládow Chrystusowych/ iż nas ślády Páńskie zágrzewáią/ oświecáią/ ywspieráią.

S. August. Tract. 48. in Ioan.

Ioan. 12.

Psal. 118.

Ioan. 8.

Ioan. 1.

Gen. 49.

Luc. 12.

Tertullian świádczy o onych Pogáńskich Mátronách/ iż ná żeláznych podkowkách trzewikow swoich/ mieli ryte słowá do miłośći pobudzáiące; ktore táncuiąc náźiemi drukowáły: Multæ fæminarum soleis quoq; amatorias salutationes in pri- munt,

Clem. alex.

lib. 2. Pæ- dag. c. 11. munt, vt vel per terram numerosè incedentes, amatorios ſpiritus in inceſſu inſculpant, izali nie te ſą ſkutki śladow Chryſtuſowych: izali podkowkámi zeláznych gwozdźi podbite nogi iego przenaświetße nie drukuią ná ſercu/ y pamięći/ ná ćiele y ná dußy Chrześćian/ amatorios Spiritus? Piße Dubrawius/ iz w śladách Wacławá ś. ná sniegu zoſtáwionych/ Podininus Dworzánin iego/ iák ná piecu zágrzewał ſię: iákoz to prawdziwá; ze Páná poboznego slády/ ſpráwy/ y przykłády dobre/ zágrzewáią miłośćią cnoty/ ſługi ſwoie: A coz rozumiećie o sládách Zbáwićielá Bogá náßego/ iáko nie bárziey Boſkim ogniem duße ludzkie zágrzewáią oziembłe: ktorego nogi przenaś. ſą ſłupámi ogniſtemi/ pedes tanquam columnæ ignis, ludowi Bozemu do ziemie obiecáney ćiągnącemu wnocy y ćiemnośćiách świátá/ świecącemi kałáuzámi. Seneká názwał Przodkow ſwych obrázy y ślády/ to ieſt ſpráwy/ bodcámi/ maiorũ imagines incitamenta animi: y ſą záprawdę onemi dußom/ ślády Chryſtuſowe. Zonaras świádczy iz one miáſto ktore Perſeus w Ciliciey záłozył/ názwáne ieſt Tarſos (ktore ſłowo według Jozefá tłumáczy ſię planta,) dla tego/ iz Perſeus vkázuiąc rzemieśnikom mieyſce ná zakłádánie miáſtá/ nogą w ziemie vderzył/ mowiąc: tu wtym mieyſcu zákładaićie miáſto. Ten ieſt ſkutek śladow Chryſtuſowych; buduią wielce ludzkie duße/ zywotá iego przenaś. przykłády: y z zywych kámieni/ duß Chrześćiánſkich/ iákoby druga onego Amphiona lutnia Theby/ ſłowá Boſkie muruią. Zápaláią wielce miłośćią Bozą ſercá/ ślády Páńſkie/ duße oświecáią/ vpádłe mocno wſpieráią/ y gruntownie ſtoiące wdobrym przed śięwźięćiu czynią: poſocżyłá ten ſkutek Oblubienicá Páńſka wprzenaś. nogách/ y nog Boſkich tropách/ ktore Bogá zniebá ná świát/ dla wſpárćia iey vpadku przynioſły: Crura illius columnæ marmoreæ, fundatæ ſuper baſes aureas: ktore ták Ghiſlerius tłumáczy: Ait quippe (Sc. Sponſa anima) ea fundata:

In Hiſtor. Bohem.

Apoc. 10.
Exod. 10.

Epla. 64.
Annal. Tom. 1.

Cant. 5.

Michaël Ghisler.

data esse super aureas charitatis bases, esseq; instar marmo-
rearum columnarum, recta, firma, & candida: quia candidam
eam reddant, firmam, ac stabilem in bonis operibus, á iákoż
się duszá grzeszna niema zápalać miłością Bogá swego: gdy
czyta y vważa charáktery żelázne gwoździ wnogách Zbáw:
swoiego: iáko nie drukuią amatorios spiritus ná sercu; gdy
człek widzi/ że te nogi/ to iest áffekty Boskie/ stáłysię vpadkowi
tego wiecznemu/ przynosząc Bogá ná świát dla odkupienia
iego/ filarámi: gdy widzi/ że szukáiąc zgubioney nie raz dusze
iego/ ták się poránily y pokrwáwiły po drogách twárdych/
śmiertelnych/ zbáwienia ludzkiego. Te to są ták wielkie Bo
skie fáworyslády Chrystusowych/ ku nászemu násládowániu
to iest pożytkowi dusznemu/ nie ná ziemi miekiey/ ále ná twár-
dym kámieniu/ nie bez wielkiey táiemnice twárdości drogi ná-
szey doczesney Chrześciáńskiey zostáwionych.

Lecz chcąc mię wtym konfundowáć Plato/ táką mi vczynił
obiekcią/ ále nie strászną/ bo do prędkiego solwowánia łá-
twą: Amor tener est, & mollis, neq; enim vadit per Calua- Plato In Conuiuio.
rias, nie radá miłość chodzi po Kálwáryey/ y drogach iey o-
strych/ twárdych/ trawy/ y kwiećia miekiego niemáiących.
Distinguo, nie rad chodzi po Kálwáryey/ amor paganus, mun-
danus: concedo. nie rad chodzi po Kálwáryey/ amor Chri-
stianus, Diuinus: nego. Miłości Boskiey y Chrześciáńskiey ten
iest gośćiniec/ gorá Kálwáryiska twárda: ego custodiui vias Psal. 16.
duras. A dla tegoć to/ ná kámieniu wyryte twárdym/ wstę-
puiąc ná niebo Zbáwićiel nász/ zostáwił swych przenaś. stop
ślády; ábyśmy się náuczyli/ iż twárda iest Chrześćiáńska do
niebá drogá: po ktorey nie nogámi/ lecz głowámi mamy cho-
dźić/ iáko Piotr ś. chodźił/ żeby był Páńskim nogom vczći-
wość wyrządził: oczym ták mowi Ambroży ś. Crux Christi
quæ tantùm ei gloriæ dedit, vt inuersis Christum honoraret ve- In Psal. 118 Serm. 22.
stigijs: metuens ne si eà specie crucifixus esset, quà Dominus:

affectasse Domini gloriam videretur, ten iest prawdziwy sposob chodzenia głową do ziemi, nogámi do gory/ wnáśládowániu swego Zbáwićielá: przyznawa go Chryzolog temi słowy:
Serm. 27. verè post Dominum vadit Petrus, quia vt eum sequeretur ad cælum, crucem resupinus, ascendit: ták ma káżdy Chrześćiánin iść zá Chrystusem/ nágłowie ma iść zá nim/ tám ma być głowá Chrześćiánska/ gdźie nogi Páńskie przybite wiśiáły: to iest/ ma głową swoią vważáć záwsze/ przyśćie Chrystusowe ná świat/ dla iego zbáwienia; y ták okrutne stego świátá wyśćie: ma głowá Chrześćiánska vnog záwsze wiśieć Páńskich/ to iest/ ma nogi iego/ łáskę y miłość z Mágdáleną ś cáłowáć/ łzámi polewáć włosami oćieráć pokornie mu dźiękowáć. dźiedźicem drog y śládow iego vitæ & verborum, & factorum dźiedźicą zostáwáć/ chceli chwały iego być społdźiedźicem.

Jeżeli pobożny káżdy Chrześćiánin/ iest dźiedźicem drog y śládow Chrystusowych: á iáko nie większym y prawdźiwszym iest tych drog y śládow Dźiedźicem/ Jáś. Wiel. Fundator Kálw: ktory nie tylko dla náśládowánia Chrystusowego iest duchownym/ lecz co większa ziemskim/ máteriálnych drog Chrystusowych iest Dźiedźicem. Augustyn ś. tłumácząc psálmu 41. on tytuł/ In finem intellectus filijs Chore: ták mowi; magni sacramenti res est, vt Christiani appellentur filij Chore, vnde filij Chore? filij Sponsi, filij Christi: dicuntur enim Christiani filij Sponsi Quare ergo Christus Chore? quia Chore interpraetatur Caluaria, Tyś záprawdę iest Jáś. Wiel. Fundatorze Kálw: y wyśćie są Jáś. Wielm. potomkowie J. M. Fundatorowie Kálwáryiscy; Filij Chore, Filij Sponsi, Filij Christi: filij & hæredes Caluariæ. A zátym nie tylko drog y śládow Chrystusowych duchownych/ ále y źiemskich/ magno Sacramento Diuino, w źiemi wászey dźiedźiczney Zebrzydowickiey zátáionych. O szczęśliwi Dźiedźicowie Boskiey ná źiemi dźiedźiny. O bogátszey w skárby nád wszytkie Kro- lest.w

lewstw y Ziem świátá wßytkiego dźierżáwy Pánowie/ktorey swe wßytkie posągi zbáwienne Hierozolymá dáłá. Chwaląc ktoś Rzymską Ziemię/ to iey przypisał: Omnia Romanæ cedant miracula terræ. Natura hîc posuit quicquid vbiq; fuit, á ia rzekę. Omnia Zebrdanæ cedant miracula terræ. Hîc Solymà apposuit quicquid vbiq; fuit.

Tento tedy iest Excitarz moy/ pobożney pámiątki Jaś. W. Fundatora pierwßego Kálwáryiskiego/ wtych tytułách/ Oekonom Męki Jezusowey. Sławy Niebieskiey Faktor. Drog y śládow Chrystusowych Dźiedźic. wystáwiony. Ktory ia dla wiecznotrwáłego dźwieku sławy J. M. stáwiam nád żywą Kálwáryą y żywą mogiłą.

Náwárczykowie chcąc Krolowi swemu iednemu po śmierći/ wdźięczności swey ku niemu/y iego sławy simulachrũ wystáwić: námálowáli mu Kálwáryą ludzką/położywßy ná niey zwitego wobręcz wężá z tym lemmá/Te nunquam timui: piękne wdźięczności symbolum głowá zwężem/ ále doczesne; co wąż/roku Hieroglifik/znáczy. Arthemisia Káryiska Krolowa po śmierći mężá swego Mauzolusá/proch kośći iego wnápoiách wypiłá. Krolewić ieden Jndyiski proch kośći Oycá swe°/ rozerznąwßy sobie mieczem głowę/ wgłowie iák w Kálwáryey żywey/ wsypawßy do niey proch/ pogrzebł. Wielkie to wprawdźie zdádzą sie być ku zmárłym Dobrodźieiom swym miłośći y wdźięczności árgumentá: ále nie ták są trwáłey miłośći/iáko raczey świátowey áppárencyey/pozorne láżwy. Vczynić komu grob żywy wżołądku; rzecz wprawdźie v świátá vdátna/ále prawdźiwie nie trwáła; bo strawny iest żołądek ludzki/ ile niewieśći: prędko strawi pámięć przyiaćielską. Vczynić komu grob wránie głowy swoiey/coś vdátnieyßego/ ále tákże nietrwáłego: prędko plastr akcidentálney miłośći/ ránę serdeczną zágoi: prędko brzytwá niestáteczności świátowego áffektu/pospołu z włosámi wygoli. Zywą/y ia Kálwáryą J. W. Fundatorowi/z głowy też wprawdźie; ále nie z tey/

Ælianus lib. 16. Cap. 5.

ktora włoſámi/ lecz ktora látoroſlámi pálmowemi poroſłá/
Cant. 5. wyſtáwuie: Caput eius aurum optimum, & comæ capitis eius elatæ palmarum. 70. miaſto elatæ, czytáią colliculi, tumuli: ſkąd widźieć/ iż głowá Boſka/ ieſt złota (in Chriſio morientium) vrna: bo wiego pámieci Boſkiey; ſpráwiedliwi/ in memoria æternà erit iuſtus, żyią: y/ iuſtus vt palma florebit, ná wieki kwitną. Do tey głowy Boſkiey/ głowá Kápłáńſka ma poniekąt iákąś ſympátią: naprzod/ że ieſt/ y ma być zielona záwße vkrzyżowánego Chryſtuſá mogiłą/ do czego ią Koroná Kápłáńſka/ Cierniowey Korony Chryſtuſowey pámiątká/ nápomina: powtore; iż/ ták że tez ieſt duſz vmárłych żywa mogiłą y Kálwáryą: vidi ſubtus altare animas
Pſal. 111.
Pſal. 91.
Apoc. 6. interfectorum &c, tym Ołtarzem Boſkim ieſt głowá Kápłáńſka; bo wiey memento Ołtarzowym/ duſze opomoc do Bogá wołáią/ y tey żywey Kalwáryey ſuffrágiámi/ do wiecznozieloney vrny/ pámięci Boſkiey przenoſzą ſie. Te ia tobie J.W. Fundatorze Oycze y Dobrodźieiu náſz M. Prokuratorze źiemie ś. naibárźiey z twego mieſzká/ y Syndiku Ordinis noſtri Generálny/ żywą Kálwaryą/ to ieſt/ głowe náſzą Kápłanſką/ z ſercem poſpołu Zakonnym wyſtáwuie: y in ſuis indiuiduis perennè catenatam, duſze twey nie iuż ſub maiori duplici, ále ſub primæ claſſis feſto, memoriam ad aras, w vſtáwicznym pálmowym Maiu/ celebrandam, obiecuie. Dźiekuiąc Ci/ tákim wdźięcznośći náſzey Mauzolæum, zá to: żeś tymże/ czym Bog Wſzechm. Zakon náſz vbogi vczcić raczył/ vczćił: bo iáko Bog Wſzech. z ſpecíálnego y widomego ſwego fawóru Boſkiego/ Zakon náſz vbogi/ in vtraq; ſede patientis & triumphantis Agni chcąc vczcić; w Hieruzalem/ grobu ſwego ſtrażą y opieką/ á w Rzymie/ Arácælitanſkim mieyſcem/ ná ktorym Przenaſ. Pánná dźiećiątko trzymáiąca pokazáłá ſie z niebá Auguſtowi Ceſárzowi/ gdźie teraz náſz klaſztor ieſt/ vpoſáżył. Tákeś ty ſtrażą y opieką drog Chryſtuſowych

ſowych/ y drog Mátki iego/ Kálwáryiſkich. Kápitolium Rzymſkie; w ktorym Ceſárze triumphuiący/ ofiáry czynili: à capite, od głowy; ktorą/ kopiąc fundámentá ná Kościoł/ Pan názwány/ náleziono/ ieſt nazwáne. Triumphuie wtym Kápitolium Zywey Kálwáryey głowy náſzey/ Konſtántynie Polſki. Ná ktorym ſtáwiam ten Excitarz moy/ poboźney twey pámiątki: przy ktorego bokách ſtáwiam Kolumny Mármorowe/ nogi Chryſtuſowe figuruiące/ ná ktorych Páweł ś. y Fránciſzek ś. Kooekonomowie Męki Iezuſowey twoi/ ſą ſtoiący: życząc ći/ áby te kolumny; y duſze twą/ y prześwietną Fámilią twoię/ Boſkim wſpieráli hártem: ſtáwiam ná nim Ignácego ś. y Błogoſł: Iana/ ktorycheś Bráći Klaſztory pobudował: ſtáwiam przy tychże kolumnách/ Ceſárzow Rzymſkich/ Wielkiego Konſtántyná y Herákliuſzá: Rádwánem/ dla Oekonomiey Krzyżá ś. od niebá y kośćiołá vdárowánych: z ktorymi wſtawie y zapłáćie participuieſz. A pro coronide ſławy twey niebieſkiey/ kłádę ná tey żywey Kálwáryey Orłá/ Ceſárzá Friderikà III. ktory chcąc máieſtatowi ſwemu/ niebieſkiego przymieſzáć glancu; wźiął zá ſymbolum Orłá o dwuch głowách ze złotą Koroną/ ná roſpłatánych ſkrzydłách y pierśiách ſwoich/ vkrzyżowánego Chryſtuſá Obraz noſzącego; pięć nád nim vocales A.E.I.O.V. ten ſens známionuiących/ Aquila, Electa, Iuſtè, Omnia, Vincit: nápiſawſzy. Prawdźiwy to twey Oekonomiey y ſławy ieſt ábrys/ wybrány Orle Polſki/ á raczey Boſki. Tyś ábowiem ieſt on Orzeł Ezechielowy; Aquila grandis, plena plumis, magnarum alarum. Ktorys ná ſkrzydłách ćiáłá y duſze twoiey/ nośił Chryſtuſá; y ták wielu narodom/ directus Diuinitus in pænitentiam gentium, do noſzenia/ ſicut aquila prouocans ad volandum pullos ſuos, & ſuper eos volitans był powodem. Ktoryś tranſportaſti de Libano medullam cedri, drog Chryſtuſowych; in terram Chanaan, in Vrbem Negotiatorum, do Polſki: & de ſemine

Ezech. 17.

Deut. 32.

terræ

terræ, ziemie świętey/ktoraś twą odwagą y kosztem z Hieru-
zalem/áż do Zebrzydowickich gor przyniosszy/ wkáżdey Ká-
plicy Kálw: zámurował. Et omnia iuſtè; czártá/ciáło/świát/
in hoc ſigno vincens: po doczesnym twoim święcie Inuentio-
nis & Exaltationis S. Crucis: do gornego Hieruzalem ad ce-
lebrandum z Konſtántynem y Herakliuszem Cesárzámi/feſtū
exaltationis animæ tuæ æternum wylećiałeś. Viam aquilæ in
Prou. 30. cælis, iáko twą niebieſką ſławę Orle Boſki/ mam dálei zá-
lecáć penitus ignoro.

Sic lege fol. 1. Non omnis moriar multaquè pars mei
Vitabit Libitinam. *Horat. l. 3. Carm. Ode. 30 ad Melp.*

CENSVRA.

EX *mandato Adm. R. P. Miniſtri Prouinciæ Noſtræ, Concionem in Votiuis Prouinciæ noſtræ Capitulariter in Conuentu Caluariensi congregatæ, parentalijs piæ memoriæ Illuſtr, ac Mag. DD. Nicolai Zebrzydowſki Palatini ac Generalis Capitanei Cracou. &c. &c. primi Fundatoris Caluarienſis ac Benefactoris noſtri munificentiſſimi, ab Adm. V. Pre. Eleutherio Zieleiewicz Ordinis Noſtri, Conuentus Trocenſis Guardiano, Prædicatore Generali habitam,* Excitarz Poboznèy pámiatki *nuncupatam trutinaui, nihilq; fidei Catholicæ diſſonum reperiens, lucu publicæ vita, præliq; dote dignam iudicaui. Dat. in Conuentu Noſtro Crac. ad S. Bernardinum. Anno 1660. Nouemb. die 8.*

Fr. Antonius Stephanowicz Ord. Min. Obſ. Prædicator Clariſ. & Eccleſ. Cathed. Cracou. Ordinarius. Definitor Habit. Cuſtos & Guardianus Cracouienſis.

APPROBATIO.

C*Oncionem hanc dictam* Excitarz poboznèy pámiatki, *Illuſtr. ac Mag. Dñi. Nicolai Zebrzydowſki Palatini Cracou. &c. &c. Viri de Eccleſia bene meriti, ab Adm. V. P. Eleutherio Zieleiewicz Ord. Min. Obſ. Prædicatore Generali, Conuentus Trocenſis Præſidente editam, vt typis imprimeretur. approbaui dignam. Dat. in Conuentu Cracou. SS. Corporis Chriſti, Anno Dñi. 1660. Nouemb. Die 12.*

Fr. Hyacinthus Liberius, I. V. D. Præpoſit. SS. Corporis Chriſti, Librorum Diæceſ. Cracou. Cenſor.

